

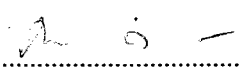
การใช้เทคนิคแม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
ของนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน

ปริญญานิพนธ์
ของ
สุนันท์ ปรีชาชัยสุรัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ
มีนาคม 2542
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
จิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

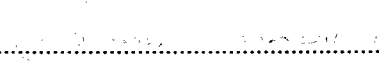
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร)

คณะกรรมการสอบ

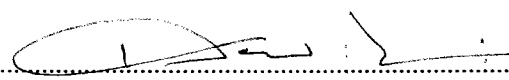
.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำนิม)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทนา ภาคบังกช)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2542

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รศ.ดร. ดวงเดือน ศาสตรภัทร และ ผศ. ถัดดาวลัย เกษมเนตร อาจารย์ผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ และคำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่ง และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณ ผศ. ประณต แก้วฉิม และ ผศ.ดร. จันทนา ภาคบงกช ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก ดร.เชาวลิต โพธิ์นคร และ อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ ที่กรุณาอนุเคราะห์ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบวัดที่ใช้งานวิจัยนี้ และขอขอบพระคุณ เรือโท ดร.ไพบูลย์ อ่อนมั่ง ที่กรุณาให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชัยวิทยา จ.สมุทรสาคร และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ให้ความร่วมมือในการหาคุณภาพของเครื่องมือ และขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง จ.สมุทรสาคร คุณครูประจำชั้น รวมทั้งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือในงานวิจัยนี้

ท้ายสุดขอโน้มระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา และครูอาจารย์ทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จด้วยดี

สุนันท์ ปรีชาชัยสุรัตน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความนำ.....	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษา	4
ขอบเขตของการศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
นิยามปฏิบัติการ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ความหมายของจริยธรรม	9
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม	11
องค์ประกอบของจริยธรรม	14
พฤติกรรมเชิงจริยธรรม.....	16
ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ	17
ระดับขั้นพัฒนาของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ	18
ประเภทของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม.....	21
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
วิธีการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมกับเทคนิคแม่แบบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
ลักษณะมุ่งอนาคตกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..	45
× สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	49
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	50
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	50
แบบแผนการทดลอง.....	51
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
วิธีการดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล	56
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	57

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	77
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	77
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	77
วิธีดำเนินการวิจัย	78
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	81
อภิปรายผล.....	81
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	90
บรรณานุกรม	92
ภาคผนวก.....	102
ประวัติของผู้วิจัย	157

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้าน ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนของของกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลอง	61
2	การนำเสนอค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้าน ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนของของกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน	62
3	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริย ธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน เมื่อพิจารณาตามตัวแปรการได้รับแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคต	65
4	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ทางสังคม.....	122
5	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต	125
6	คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการทดลอง	127
7	คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง.....	128
8	คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความเมตตากรุณาของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการทดลอง	129
9	คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง.....	130
10	คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความกตัญญูทดแทนของ กลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง	131
11	คะแนนจากการวัดลักษณะมุ่งอนาคตของกลุ่มประชากร	132

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันนี้เต็มไปด้วยปัญหามากมาย ทั้งปัญหาอาชญากรรม ปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง และปัญหาความเสื่อมโทรมของคนในสังคม ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนี้สืบเนื่องมาจากความเจริญทางด้านวัตถุ และเทคโนโลยีรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ส่วนความเจริญทางจิตใจและจริยธรรมไม่ได้เจริญตาม หรือเป็นส่วนที่เหมาะสมกับความเจริญทางวัตถุธรรม จนดูประหนึ่งว่าจิตใจหรือจริยธรรมถูกมองข้ามไป เห็นได้จากการที่มีข่าวเกี่ยวกับการแก่งแย่งชิงดี การละเมิดกฎหมายและศีลธรรมอันดีงาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนชี้ให้เห็นถึงความเสื่อมทางจริยธรรมของประชาชน (ภัทรา นิคมานนท์. 2517 : 1) ถ้ามนุษย์ไม่สามารถใช้ความเจริญทางวัตถุให้ถูกต้องตามหลักศีลธรรมได้ วัฒนธรรมทางจิตใจจะค่อยๆ เสื่อมทรามลง จนในที่สุดก็จะไม่สามารถรักษาอารยธรรมให้รุ่งเรืองต่อไปได้ (อนุสรณ์ อรรถศิริ. 2516 : 2-3 ; อ้างอิงมาจาก บุญเยี่ยม มีสุข. 2501 : 8) ดังนั้นปัญหาที่สำคัญและถูกกล่าวถึงมากที่สุดประการหนึ่งก็คือ ปัญหาทางจริยธรรม ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาสากลของสังคมที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาทุกแห่งทั่วโลก ข้อสังเกตที่ตรงกันของบุคคลหลายฝ่ายในสังคมก็คือพฤติกรรมหลายอย่างหลายประการของคนในสังคมไม่ได้มีการพัฒนาไปในแนวทางที่พึงประสงค์ของสังคมนั้น ๆ ทำให้สังคมเกิดปัญหาและความเสื่อมโทรมดังที่ นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ (2520 : 1) ได้ให้ความเห็นว่า สังคมไทยปัจจุบันอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมไปจากศีลธรรม และธรรมะที่สังคมเคยนิยามว่าดีงาม อาการที่แสดงความเสื่อมของศีลธรรมและธรรมะนี้คือการไม่ยึดถือคุณธรรมที่เคยปฏิบัติกันมาแต่ดั้งเดิม เช่น เคยซื้อสัตย์กลับคดโกงเห็นแก่ได้ เคยละอายที่จะเอาเปรียบหรือกอบโกยอำนาจ และผลประโยชน์จากผู้อื่นซึ่ง ๆ หน้า ก็กลับทำโดยปราศจากความละอาย เคยเอื้อเฟื้อแสดงคุณธรรมความเมตตาด้วยน้ำใจ ก็กลับเป็นความเอื้อเฟื้อเพื่อผลประโยชน์ตอบแทนหรือไม่เอื้อเฟื้อเลย เคยเห็นแก่ไมตรีมากกว่าเงิน ก็กลับเห็นเงินดีกว่าไมตรี เป็นต้น พฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ วิทย์ วิสวathy (2520 : 13-21) เกี่ยวกับตัวบ่งชี้ถึงสภาพความเสื่อมทางจริยธรรมว่า “สภาพสังคมไทยปัจจุบันมีปัญหาด้านจริยธรรมมาก จะเห็นได้จากการที่ผู้คนกระทำอาชญากรรม เห็นแก่ตัว และกระทำผิดจารีตประเพณีกันมากขึ้น สิ่งเหล่านี้มีมากเท่าใด ก็ถือว่าจริยธรรมเสื่อมลงมากเท่านั้น ...”

ดังนั้นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าว ก็คือการพัฒนาจริยธรรมให้ฝังลึกเป็นค่านิยมอยู่ในลักษณะนิสัยและจิตใจของบุคคล เพื่อให้บุคคลละอายใจต่อการทำสิ่งที่ไม่ถูก

ต้อง สิ่งชั่วร้ายทั้งปวง หันมาประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามตามมาตรฐานที่สังคมยอมรับและต้องการมากขึ้น (กรมวิชาการ. 2524 : 1) โดยเฉพาะในด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เพราะเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าจริยธรรมในด้านอื่น ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีหรือเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่น ๆ ของจริยธรรมเป็นเพียงเพื่อให้เข้าใจ และทำนุบำรุงการปฏิบัติจริยธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลเท่านั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 3) และเนื่องจากมนุษย์ถือว่าเป็นสัตว์สังคมประเภทหนึ่ง ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม อันเป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตร่วมกันของบุคคลในสังคม ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับสังคม

✧ การที่จะสร้างเสริมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั้น ควรจะเริ่มสร้างตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเด็กในวัยนี้จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการสร้างสรรค์ และพัฒนาประเทศชาติต่อไป โดยสถาบันที่จะทำหน้าที่นี้มีด้วยกันหลายสถาบัน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสื่อสารมวลชน เป็นต้น เกี่ยวกับเรื่องการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมในตัวเด็กนั้น สุภา มาลากุล ณ อยุธยา (2518 : 9) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ...จริยธรรมไม่ใช่สิ่งที่ได้มาแต่กำเนิด แต่เป็นเรื่องที่จะต้องเรียนรู้ที่ละเอียดละน้อยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ เด็กจะเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ด้วยตนเอง และด้วยการกระทำของผู้ใหญ่ ทั้งที่กระทำต่อเด็กและแสดงออกโดยทั่ว ๆ ไป ผู้ใหญ่ทุกคนมีส่วนสำคัญต่อการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็ก... สอดคล้องกับแนวคิดของเอกวิทย์ ณ ถลาง (2514 : 16) ที่กล่าวว่า การปลูกฝังแนวจริยธรรม เจตคติ และความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีนั้นแตกต่างไปจากการเรียนสรรพวิทยาต่างๆ แต่จะเกิดขึ้นได้จากการมีประสบการณ์สัมผัสหรือได้รู้สึก เพราะคน ซึ่งเคล็ดของการเรียนรู้ประเภทนี้ขึ้นอยู่กับกำหนัดสิ่งแวดล้อมอันพึงประสงค์ กำหนัดแบบอย่างความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด และเน้นความประพฤติให้บุคคลนั้นได้มีประสบการณ์จริง และที่สำคัญคือการมีตัวอย่างที่ดีงามจึงจะเกิดผลดี

ดังที่นักจิตวิทยากล่าวว่า 'การเรียนรู้ของเด็กส่วนใหญ่เกิดจากการทำตามแบบที่ผู้อื่นทำ' ดังนั้นการจะเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ให้กับเด็ก จึงควรให้เด็กได้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมแล้วให้เด็กคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผลที่จะเลียนแบบตาม ซึ่งทฤษฎีของเบนคูราได้กล่าวถึงการเรียนรู้โดยการเลียนแบบว่า การเลียนแบบเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยประสบการณ์จากการสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบอันเป็นผลให้เกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ ได้ ทำให้ไม่ต้องลองผิดลองถูกและมีบทบาทสำคัญมากในการเรียนรู้ของมนุษย์ (Bandura. 1977 : 22) และเป็นวิธีการเรียนรู้แบบพื้นฐานที่จะให้ประโยชน์กว้างขวางและมีข้อดีอยู่หลายประการ คือช่วยให้ผู้เรียนรู้ขั้นตอนที่ซับซ้อนหรือยาก ๆ ได้ดีและเร็วกว่า (Patterson. 1974 : 138-139) สำหรับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แม่แบบนั้น

แบนดูรากล่าวว่า เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนอันเกิดขึ้นจากการที่บุคคลได้เห็นพฤติกรรมจากผู้อื่น และพฤติกรรมนั้น ๆ จะชี้นำพฤติกรรมของเขาได้ กระบวนการนี้เรียกว่า กระบวนการเรียนรู้ด้วยการสังเกต (Bandura. 1977 : 22-29) โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคแม่แบบโดยการเสนอเรื่องราวที่แม่แบบแสดงถึงการมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมในทางที่ดีและถูกต้องเหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสังเกต และมีการคิดพิจารณาถึงผลดี ผลเสียที่เกิดจากการกระทำของแม่แบบ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบในที่สุด

จากการศึกษาค้นคว้าด้านจริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538 : 1 - 3) ได้เสนอทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมที่แสดงถึงสาเหตุของการเป็นคนดีและคนเก่งซึ่งก็คือการเป็นผู้มีพฤติกรรมจริยธรรมนั่นเอง ว่าเกิดจากจิตลักษณะด้านใดบ้าง พบว่าพฤติกรรมการเป็นคนดีและคนเก่งนั้น เกิดจากจิตลักษณะ 8 ประการ โดยแบ่งเป็นจิตลักษณะพื้นฐานที่เป็นส่วนของรากต้นไม้ 3 ประการ ได้แก่ สติปัญญา สุขภาพจิต และประสบการณ์ทางสังคม และจิตลักษณะที่เป็นส่วนของลำต้นอีก 5 ประการ คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และทัศนคติ คุณธรรม ค่านิยม โดยกล่าวว่าจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่รากของต้นไม้จริยธรรมอาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้น เพื่อใช้อธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมการเป็นคนดี คนเก่ง สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำลักษณะมุ่งอนาคตมาใช้เป็นตัวแปรในการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาถึงผลของลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม จะได้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมต่อไปในภายหน้า

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับของเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบและไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ

3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูคเวทียของนักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงและกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

ความสำคัญของการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้มี
ส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนอกเหนือจากพฤติกรรม
ความซื่อสัตย์ พฤติกรรมความเสมอภาคหรือความยุติธรรม พฤติกรรมความเมตตากรุณา พฤติกรรม
การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และพฤติกรรมความกตัญญูกตเวที ซึ่งล้วนแต่เป็นคุณลักษณะที่
สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม ทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และ
เป็นบุคลากรที่จะสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่ประเทศชาติ

นอกจากนี้ ผลการศึกษาครั้งนี้ยังแสดงถึงผลของลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม อันเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง จ.สมุทรสาคร จำนวน 129 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง จ.สมุทรสาคร จำนวน 64 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากกลุ่มประชากร ทั้งนี้ใช้ลักษณะมุงอนาคตเป็นชั้น สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มที่มีลักษณะมุงอนาคตสูง 32 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มที่มีลักษณะมุงอนาคตต่ำ 32 คน หลังจากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้น ออกเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นดังนี้

- (1) กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง
กลุ่มทดลอง 16 คน กลุ่มควบคุม 16 คน
- (2) กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ
กลุ่มทดลอง 16 คน กลุ่มควบคุม 16 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 ตัวแปรอิสระที่จัดกระทำ คือการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม แบ่งเป็น

- (1) การใช้เทคนิคแม่แบบ
- (2) การไม่ใช้เทคนิคแม่แบบ

3.1.2 ตัวแปรอิสระที่เป็นลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง คือ ลักษณะมุ่งอนาคต แบ่งเป็น

- (1) ลักษณะมุ่งอนาคตสูง
- (2) ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมใช้เวลา 10 วัน สัปดาห์ละ 50 นาที ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2541 - มกราคม 2542

นิยามศัพท์เฉพาะ

กลุ่มทดลอง	หมายถึง	กลุ่มนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมโดยใช้เทคนิคแม่แบบ
กลุ่มควบคุม	หมายถึง	กลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ

นิยามปฏิบัติการ

1. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม หมายถึง ความรู้สึกและการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่แสดงออก เพื่อสร้างสรรค์ได้ตอบกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น ซึ่งผ่านกระบวนการตัดสินใจของผู้กระทำแล้วว่าดี ถูกต้องสำหรับตนและควรทำในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยที่ศึกษาคือ

1.1 ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งทางกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

1.2 ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริงและเหตุผล ไม่มีความลำเอียง

1.3 ความเมตตากรุณา หมายถึง ความรักใคร่ สงสาร ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุขและคิดจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

1.4 การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมใน 3 ลักษณะใหญ่ คือ การบำเพ็ญประโยชน์ การรักษาชื่อเสียงของหมู่คณะ และการรักษาระเบียบวินัย

1.5 ความกตัญญูกตเวที หมายถึง การรู้บุญคุณ และตอบแทนคุณต่อผู้มีคุณ และสิ่งอื่นที่มีบุญคุณ

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมวัดได้จากแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดจากการศึกษาแบบวัดของ ศิริพร พูลทรัพย์ (2539) นำมาสร้างให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และนิยามปฏิบัติการเพื่อให้เหมาะกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง แบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมจำนวน 50 ข้อ การให้คะแนนคำตอบเรียงลำดับตามขั้นพฤติกรรมที่เป็นตัวเลือก ตั้งแต่ 1-5 คะแนน คนที่เลือกข้อที่ 1 ได้ 1 คะแนน และเลือกข้อที่ 5 ได้ 5 คะแนน ตามลำดับ

2. ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ลักษณะที่บุคคลมีความสามารถที่จะคาดการณ์ไกล เล็งเห็นผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการกระทำในปัจจุบัน สามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดีที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างเหมาะสม โดยเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตมีคุณลักษณะและพฤติกรรมดังต่อไปนี้

2.1 ลักษณะมุ่งอนาคตในด้านทั่วไป หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญาของแต่ละบุคคลในการคาดการณ์อนาคตข้างหน้าโดยเล็งเห็นผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำในปัจจุบันของตน มีการวางแผนและการควบคุมตนเองให้อดได้รอได้ เพื่อผลที่ดีและยิ่งใหญ่กว่า ตลอดจนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในอนาคต

2.2 ความสามารถคาดการณ์ไกล หมายถึง ความสามารถของเด็กในการคาดคะเนเกี่ยวกับการศึกษาในอนาคต โดยพิจารณาความเป็นไปได้จากสถานการณ์ในปัจจุบันในด้านส่วนตัว ด้านผลการศึกษา และทุนสนับสนุน ตลอดจนการคาดคะเนถึงผลดีที่จะเกิดในอนาคตจากการกระทำในปัจจุบัน

2.3 สามารถวางแผนปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถของเด็กในการวางขั้นตอนในการปฏิบัติตน ในด้านพฤติกรรมส่วนตัวและการศึกษา ที่ส่งเสริมให้ตนเองบรรลุสู่เป้าหมายในอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนพิจารณาจากการวัดโดยใช้แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยปรับปรุงจากแบบวัดของ มาลี วิทยารัตน์ (2540) ที่ได้สร้างโดยอาศัยแนวคิดจากแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์ (2520) แบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 12 ข้อ โดยแต่ละข้อจะมีคำตอบเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ การให้คะแนนในแต่ละข้อเรียงลำดับจาก 1-4 คะแนน เกณฑ์การแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบ่งโดยดูจากคะแนนแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต

กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง หมายถึง นักเรียนที่มีคะแนนอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 76-100

กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ หมายถึง นักเรียนที่มีคะแนนอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ต่ำกว่า 25

3. การใช้เทคนิคแม่แบบ หมายถึง วิธีการที่ทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองเกิดการเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยการสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบจากนิทานที่ครูเล่าให้ฟังซึ่งแสดงถึงการมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ผลจากการสังเกตจะทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบ โดยแบ่งวิธีการเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้วิจัยนำเข้าสู่การเสนอแม่แบบ โดยการสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้นักเรียนสังเกตในครั้งนั้น ๆ

ขั้นที่ 2 ขั้นเสนอแม่แบบ ผู้วิจัยเสนอเรื่องราวของแม่แบบโดยแจกเอกสารที่แสดงเรื่องราวของแม่แบบให้นักเรียนและผู้วิจัยอ่านเรื่องราวนี้ให้นักเรียนฟังเพื่อนักเรียนจะได้สังเกตพฤติกรรมของแม่แบบ

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากพฤติกรรมของแม่แบบ เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดที่จะเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบนั้น

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบผู้วิจัยจัดกิจกรรมเล่านิทาน 10 ครั้ง ๆ ละ 1 เรื่อง เรื่องละ 50 นาที

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาผลของการทดลองใช้เทคนิคแม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมไว้เป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

ความหมายและทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรม

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

วิธีการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรม

ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับเทคนิคแม่แบบ

ลักษณะมุ่งอนาคตกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม (Morality) โดยทั่วไปมีความหมายใกล้เคียงกับจริยศาสตร์ (Ethics) ในเรื่องของปรัชญา เป็นเรื่องของการค้นหาความจริงเกี่ยวกับคุณค่าของความประพฤติในสังคมซึ่งถือว่าถูกต้องดีงาม และสิ่งที่ถือว่าผิด ชั่ว ไม่ควรปฏิบัติ (พระยาอนุมานราชธน. 2516 : 409)

บราวน์ (Brown. 1965 : 411) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า คือระบบของกฎเกณฑ์สำหรับแยกแยะการกระทำที่ถูกออกจากการกระทำที่ผิด คล้ายกับไวยากรณ์เป็นระบบของกฎเกณฑ์สำหรับแยกแยะประโยคที่สร้างมาดีออกจากประโยคที่สร้างมาไม่ดี

โฮแกน (Hogan. 1973 : 217) กล่าวว่า พื้นฐานของจริยธรรมใด ๆ คือระบบของกฎเกณฑ์ในการประพฤติดีที่ระบุของสิทธิและข้อผูกพันต่อกัน หรือชี้แนะพฤติกรรมระหว่างบุคคล และห้ามการกระทำที่มีเจตนาชั่วร้าย

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1975 : 673) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีจริยธรรมของตนเอง โดยอาศัยเกณฑ์จากสังคมเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด และรวมถึงสิ่งที่ทุกคนเลือกกระทำในการตัดสินความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

สำหรับความหมายของจริยธรรมตามทัศนะของนักการศึกษาไทยและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ก็มีขอบเขตแตกต่างกันไป ดังที่ กร่าง ไพรวรรณ (กรมวิชาการ. 2523 : 142 ; อ้างอิงมาจาก กร่าง ไพรวรรณ. ม.ป.ป.)

จริยธรรม คือ การรู้สภาวะธรรมทั้งหลายอย่างชัดเจน
(ระวี ภาวิไล)

จริยธรรม คือ มาตรฐานความประพฤติและความดีงาม
(จรัส ดวงธิดา)

จริยธรรม คือ แนวทางในการประพฤติตนเพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม
(สาโรช บัวศรี)

จริยธรรม คือ คุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติตน
(แสง จันทร์งาม)

จริยธรรม คือ ประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่ดีงามเหมาะสม
(ก่อ สวัสดิ์พานิชย์)

และความหมายของจริยธรรมตามการสรุปของผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 22-27 มกราคม 2523 (กรมวิชาการ. 2523 : 8) ได้สรุปว่า “จริยธรรม คือ การกระทำทั้งทางกาย วาจา ใจที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม” โดยชี้ให้เห็นว่า จริยธรรมมีทั้งในส่วนที่เป็นพฤติกรรมการแสดงออก และสภาวะของจิต เช่น ความละเอียดรอบคอบ เป็นต้น

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 2) กล่าวว่า ลักษณะทางสังคมของมนุษย์หลายลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะต้องมีความสัมพันธ์ประเภทใดประเภทหนึ่ง คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้สมาชิกในสังคมมีพฤติกรรมที่สังคมชมชอบสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสม ส่วนอีกประการหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสังคมนั้น เพราะเป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ พยายามกำจัดไม่ให้เกิดขึ้น

ธิดิมา จำปรัตน์ (2533 : 13) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นแนวทางหรือกฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบของสังคม วิธีดำเนินชีวิตเพื่อความสงบสุข และเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติพิเศษของมนุษย์ คือเป็นผู้มีปัญญา มีเหตุผล ซึ่งทำให้มนุษย์สามารถพิจารณาไตร่ตรองว่า สิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดไม่ควรกระทำเพราะเหตุใด รวมตลอดไปถึงวิธีการที่จะพัฒนาจริยธรรมด้วย

กนกวรรณ สุวรรณปฏิกรณ์ (2534 : 13) ให้ความหมายจริยธรรมว่า เป็นเรื่องของความประพฤติของบุคคลที่เกิดขึ้นขณะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นความรู้สึกลึกซึ้ง ชอบ ชั่ว ดี รู้ว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรทำในกรณีใด สถานการณ์ใด ในโอกาสหรือเวลาใด เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

จากความหมายของจริยธรรมที่กล่าวมา สรุปได้ว่า จริยธรรมเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีทั้งกาย วาจา และใจ รวมทั้งความรู้สึกลึกซึ้งของบุคคลให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคม เพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิตที่มีคุณค่าอันพึงประสงค์ของตนเองและสังคม

ทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรม

จริยธรรมเกิดขึ้นหรือมีพัฒนาการได้อย่างไรนั้น ได้มีนักจิตวิทยาหลายกลุ่มให้คำอธิบายไว้ โดยมีแนวคิดแตกต่างกันไป ทฤษฎีสำคัญ ๆ ที่อธิบายถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ แบ่งออกได้เป็น 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) นักจิตวิทยาคนสำคัญคือ ฟรอยด์ (Freud) ฟรอยด์เชื่อว่า จริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับซูเปอร์อีโก้ หรือ มโนธรรม (Superego or Conscience) ซึ่งเด็กได้รับจากพ่อแม่ หรือผู้ใกล้ชิด ด้วยกระบวนการถอดแบบ (Identification) ทำให้เด็กรับเอาบุคลิกภาพ ค่านิยม และมาตรฐานของสังคมเข้าไว้ ซูเปอร์อีโก้จะทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานความประพฤติที่ถูกต้อง ดังามที่กำหนดโดยสังคม หรืออีกนัยหนึ่ง ซูเปอร์อีโก้เป็นตัวคุณธรรม (Ethics) ที่ควบคุมพฤติกรรมภายนอกของมนุษย์ให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคมนั้นเอง กล่าวคือ เมื่อความประพฤตินั้นไม่สอดคล้องกับค่านิยมหรือมาตรฐานที่ตนเองยึดถืออยู่ จิตสำนึกในส่วนที่เป็นคุณธรรมนี้จะกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งขึ้นในใจ ก่อให้เกิดความวิตกกังวล ความละอายใจ อันทำให้คนต้องเก็บกด หรือทำในสิ่งที่ไม่ดี ผิด และไม่ควร เพื่อจะได้ลดความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาดังกล่าว

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive-Developmental Theory) ผู้ที่เสนอทฤษฎีนี้ขึ้นมาจนเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย คือ โคลเบอร์ก (Kohlberg) ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก พัฒนาการของจริยธรรมเป็นผลของพัฒนาการทางปัญญา กล่าวคือ โคลเบอร์กเชื่อว่า จริยธรรมหรือความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกต้อง เกิดจากการคิดไตร่ตรองตามเหตุผล ซึ่งต้องอาศัยวุฒิภาวะทางปัญญา ด้วยเหตุนี้ โคลเบอร์กจึงยึดเอาทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) เป็นหลักในการสร้างทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ตามทฤษฎีของเพียเจต์ พัฒนาการทางปัญญาของมนุษย์พัฒนาขึ้นเป็นลำดับขั้นตามอายุ เริ่มจากขั้นที่ยังไม่สามารถใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แล้วค่อยๆ พัฒนาไปเป็นลำดับจนถึงขั้นสามารถคิดตามหลักเหตุผลนามธรรมได้ (Piaget, 1967 : 3-33) ด้วยเหตุนี้พัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวทางของโคลเบอร์กจึงแบ่งออกเป็นขั้น ๆ เช่นกัน โดยโคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการออกเป็น 3

ระดับ และภายในแต่ละระดับยังแบ่งพัฒนาการออกเป็น 2 ชั้น รวมเป็น 6 ชั้น (Kohlberg, 1975 : 671) ดังนี้

1. ระดับก่อนเกณฑ์สังคม (Preconventional Level)

ชั้นที่ 1 ใช้การลงโทษเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ชั้นที่ 2 ใช้การตอบสนองความต้องการของตนเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

2. ระดับกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level)

ชั้นที่ 3 ใช้การยอมรับของกลุ่มหรือสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ชั้นที่ 4 ใช้ระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

3. ระดับเลยกฎเกณฑ์สังคม (Postconventional Level)

ชั้นที่ 5 ใช้สัญญาสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ชั้นที่ 6 ใช้หลักการจริยธรรมสากลเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

โคลเบอร์กเชื่อว่ากฎเกณฑ์ที่เราใช้ตัดสินความถูกต้องของการกระทำ จะพัฒนาเป็นขั้น ๆ จากขั้นต่ำขึ้นไปสู่ขั้นที่สูงกว่าทีละหนึ่งขั้น ตามลำดับอย่างแน่นอนตายตัว (Invariant) ไม่มีการย้อนขึ้นหรือข้ามขั้น

ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก จริยธรรมแต่ละขั้นเป็นผลของการคิดไตร่ตรอง ซึ่งต้องอาศัยทั้งความสามารถทางปัญญา และการช่างคิดช่างสังเกตของบุคคล กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในทฤษฎีใหม่ โดยเฉพาะจากผู้ที่มีระดับของพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าตน 1 ขั้น ทำให้ผู้ที่อยู่ในสภาพนี้ต้องปรับตัวเอง โดยการสำรวจและจัดระเบียบความเข้าใจของตนเองใหม่ มีการจำแนกประเด็นปัญหาต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนและละเอียดมากขึ้น และมีการบูรณาการ (Integration) ประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นความเข้าใจใหม่ที่สามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ผลของกระบวนการนี้ทำให้เกิดความเข้าใจใหม่ขึ้นแทนที่ความเข้าใจเก่า ได้จริยธรรมใหม่ซึ่งอยู่ในขั้นที่สูงกว่าจริยธรรมเก่า (ชัยพร วิชชาวุธ. 2525 : 7-8)

การวัดและการประเมินจริยธรรมของบุคคล โคลเบอร์กได้ใช้วิธีเสนอเหตุการณ์ที่มีความลำบากใจในการตัดสินความถูกต้อง (Moral Dilemma) 9 เหตุการณ์ อาทิเช่น ถามว่าการที่สามีคนหนึ่งขโมยยาจากร้านขายยาเพื่อมารักษาภรรยาที่ป่วยหนัก เป็นการกระทำที่สมควรหรือไม่ และเพราะอะไร แล้วนำคำตอบเฉพาะในส่วนของเหตุผลมาจัดประเภทว่าเป็นคำตอบที่แสดงจริยธรรมในขั้นใดตามเกณฑ์ หากพบว่าคำตอบส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50 ขึ้นไป) ของบุคคลหนึ่งอยู่ในขั้นใดก็จัดจริยธรรมอยู่ในขั้นนั้น

เกี่ยวกับการแบ่งขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรม หากติดตามงานเขียนของโคลเบอร์ก ก็พบว่าน่าจะมีจริยธรรมเพิ่มขึ้นมาอีกขั้นหนึ่งเป็นขั้นที่ 7 ซึ่งเป็นจริยธรรมของคนชรา (The Cosmic

Perspective) ในขั้นนี้ โคลเบอร์กเชื่อว่า เมื่อบุคคลก้าวสู่วัยชรา บุคคลจะเริ่มพัฒนาความงอกงามในจิตใจ (Spiritual Growth) บุคคลจะเลิกคาดหวังสิ่งตอบแทนต่าง ๆ ในการกระทำ เพราะชีวิตเริ่มมาถึงจุดหมายปลายทางแล้ว การกอบโกย การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน การสร้างฐานะก็จะบรรเทาไป บุคคลจะทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ คำนึงถึงแต่เพียงความสบายใจ ความสงบสุขในบั้นปลายชีวิตเท่านั้น แต่เหตุผลทางจริยธรรมในขั้นนี้ของโคลเบอร์กยังไม่มีการวิจัยสนับสนุน และต่อมาก็ตัดออกมิได้กล่าวถึงอีก

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) เป็นทฤษฎีที่เสนอขึ้นโดยนักจิตวิทยาการเรียนรู้กลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีแบนดูรา (Bandura) เป็นผู้นำคนสำคัญ ทฤษฎีนี้ได้อาศัยแนวความคิดของทฤษฎีจิตวิเคราะห์หลายอย่างเป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎี ความคิดสำคัญประการหนึ่งของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมคือการถอดแบบ (Identification)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางสังคมเช่นเดียวกับพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ของมนุษย์ โดยเชื่อว่านอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้น (Elementary Reflexs) แล้ว มนุษย์มิได้ถูกจัดเตรียมให้มีพฤติกรรมอื่น ๆ มาโดยกำเนิด หากต้องมาเรียนรู้พฤติกรรมเหล่านั้น (Bandura. 1977 : 16) โดยมีแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีว่า

1) การเรียนรู้ของมนุษย์ นอกจากจะเกิดจากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) ของตนเอง เช่น ประสบเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ประสบผลที่เกิดจากการกระทำต่าง ๆ ด้วยตนเอง ส่วนหนึ่งยังเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น เป็นการเรียนรู้ด้วยการสังเกต (Observational Learning) และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการฟังคำบอกเล่าและการอ่านสารบบที่กของผู้อื่น ซึ่งการเรียนรู้ประเภทหลังนี้ช่วยให้มนุษย์รู้ว่าอะไรคืออะไรได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

2) ผลของการเรียนรู้ อยู่ในรูปของความเชื่อว่าจะไรสัมพันธ์กับอะไร อย่างไร ซึ่งอาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ หรือความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม และความรู้เหล่านี้จะมีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า เมื่อมนุษย์เรียนรู้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดตามเหตุการณ์ใดอย่างไร เมื่อประสบเหตุการณ์หนึ่ง มนุษย์ก็สามารถคาดหวังเกี่ยวกับอีกเหตุการณ์หนึ่งได้ ทำให้เกิดความดีใจ ความวิตกกังวล และความกลัวขึ้นล่วงหน้าในการทำงานเดียวกัน เมื่อเรียนรู้เงื่อนไขความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมหนึ่งกับผลกรรมหนึ่ง มนุษย์ก็สามารถคาดหวังเกี่ยวกับการเกิดผลกรรมหนึ่งเมื่อทำพฤติกรรมหนึ่งได้ (Bandura. 1977 : 38)

กระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) มีบทบาทสำคัญในการได้มา (Acquisition) การคงไว้ (Retention) และการแสดงออก (Expression) ซึ่งพฤติกรรมของบุคคล (Bandura. 1977 : 170) กล่าวคือ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ประสบจะถูกเก็บไว้ในสมอง ในรูปของสัญลักษณ์

(Symbolic Form) เช่น มโนภาพ (Imaginal) และภาษา (Verbal) ซึ่งจะสามารถรื้อฟื้นออกมาในภายหลัง อาทิเช่นบุคคลเรียนรู้ว่าพฤติกรรมเช่นไรที่กระทำไปแล้วได้รับรางวัลหรือผลทางบวก พฤติกรรมลักษณะใดกระทำแล้วได้รับการลงโทษหรือผลทางลบ ซึ่งจากข้อมูลที่มีอยู่เหล่านี้ทำให้มนุษย์สามารถมองเห็นวิธีการที่จะทำให้เกิดผลกระทบตามที่ตนเองปรารถนา และมองเห็นวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงผลกระทบที่เลวร้ายต่าง ๆ ดังนั้นความสามารถทางปัญญาหรือความรู้ความเข้าใจที่มนุษย์มีอยู่นี้เอง ทำให้มนุษย์สามารถไตร่ตรองหรือประเมินเรื่องราวต่าง ๆ จนสามารถหาข้อสรุปของเรื่องนั้น ๆ ให้กับตนเองได้

สำหรับการตัดสินใจทางจริยธรรม อันเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำ นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชื่อว่ามนุษย์ตัดสินใจความถูกต้องของการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่แต่ละคนคิดว่าเกี่ยวข้อง กฎเกณฑ์ที่อาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนี้มีเป็นจำนวนมาก เช่น จะต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้กระทำว่าเป็นอย่างไร เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ จะต้องคำนึงถึงผลที่จะตามมาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว หรือจะต้องคำนึงถึงจำนวนบุคคลและประเภทบุคคลต่าง ๆ ที่จะได้รับผลกระทบกระเทือนจากการกระทำ และจะต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก กฎเกณฑ์การตัดสินใจเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ มนุษย์สามารถเรียนรู้เงื่อนไขต่าง ๆ ของสังคม โดยผ่านกระบวนการเสริมแรง (Reinforcement) กล่าวคือ เป็นผลจากการได้รับรางวัลหรือการลงโทษจากผู้อื่น ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวนี้เองทำให้พฤติกรรมที่ให้ผลทางบวก (Positive Reinforcement) ได้รับการยอมรับ และพฤติกรรมที่ให้ผลทางลบ (Negative Reinforcement) ถูกปฏิเสธ (Bandura, 1977 : 28)

องค์ประกอบของจริยธรรม

นักจิตวิทยาได้จำแนกลักษณะทางจริยธรรมออกเป็นแบบแผนต่าง ๆ กัน ดังเช่น

บราวน์ (Brown, 1965 : 411) เห็นว่าจริยธรรมมี 3 มิติ คือ

ความรู้ (Knowledge)

ความรู้สึก (Feeling)

ความประพฤติ (Conduct)

ฮอฟแมน (Hoffman, 1979 : 958-966) เห็นว่าการซึมซาบของจริยธรรม (Moral Internalization) ประกอบไปด้วย 3 กระบวนการ คือ

ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought)

ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling)

พฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

สำหรับแนวคิดในประเทศไทย แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทยอันเป็นโครงการวิจัยการศึกษาจริยธรรมไทย ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ. 2523 : 3) ระบุว่าจริยธรรมของบุคคล ประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ

- (1) ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (Moral Reasoning)
- (2) ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief)
- (3) ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 2-4) ได้แบ่งลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมไว้ 4 ประการ คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมนั้นเกี่ยวกับการกระทำชนิดใดดีควรกระทำ ชนิดใดเลวควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมใดเหมาะสม ความรู้เชิงจริยธรรมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญา ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนา ส่วนใหญ่เด็กจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิด และโดยเฉพาะอายุในช่วง 2 ถึง 10 ปี จะได้รับการปลูกฝังค่านิยมนี้เป็นพิเศษ

2. ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสิ่งนั้น แต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติ อาจมีทศนคติแตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทศนคติเชิงจริยธรรมมีความหมายกว้างกว่าความรู้เชิงจริยธรรม เพราะรวมเอาความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน ดังนั้น ทศนคติเชิงจริยธรรมจึงมีคุณสมบัติที่จะใช้ทำนายได้แม่นยำกว่าความรู้เชิงจริยธรรม

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลให้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลดังกล่าวช่วยให้ทราบเหตุผลใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล ซึ่งการกระทำบางอย่างอาจขัดกับความรู้สึกของบุคคลส่วนใหญ่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลและสถานการณ์เป็นสำคัญ

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การให้ทาน การเสียสละเพื่อส่วนรวม และการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น พฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น การโกงสิ่งของ เงินทอง หรือคะแนน การขโมยและการกล่าวเท็จ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะการกระทำในทางดี และทางเลวของบุคคลจะส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม

นอกจากนี้ ยังได้แบ่งลักษณะดังกล่าวของจริยธรรม เป็น 2 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหาของจริยธรรม คือ สิ่งในแต่ละสังคมหรือหมู่เหล่าอบรม สั่งสอนลูกหลานของตนว่าทำสิ่งนั้นดี ทำสิ่งนี้ไม่ดี ซึ่งจะปรากฏในรูปของการให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ทำแล้วผู้ทำจะได้รับการสรรเสริญและส่งเสริมจากสังคม และพฤติกรรมที่ทำแล้วจะถูกสังคมลงโทษ เป็นเนื้อหาความรู้ทางศาสนาหรือทัศนคติของบุคคล และในรูปของบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับคุณธรรม และประทุษกรรมต่าง ๆ เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความก้าวร้าว สันโดษ อิทธิบาทสี่ ด้านเนื้อหาทางจริยธรรมนี้แต่ละสังคมอาจแตกต่างกันได้มาก สิ่งที่สังคมหนึ่งว่าดีควรทำ อีกสังคมหนึ่งอาจไม่สนับสนุนเพราะเห็นเป็นสิ่งไม่จำเป็นหรือน่ารังเกียจ

2. ด้านโครงสร้างจริยธรรม ได้มีการสร้างหลักหรือจัดตั้งจริยธรรมเป็นประเภทต่าง ๆ หลักหรือประเภทที่ใช้นี้จะแสดงถึงความเจริญทางจริยธรรมตั้งแต่ขั้นต่ำสุดไปจนถึงขั้นสูงสุด การพิจารณาจริยธรรมทางด้านโครงสร้างนี้ยึดเหตุเชิงใจในการเลือกกระทำเป็นสำคัญ และเกิดจากการพิจารณาว่าการรู้ การคิดของมนุษย์มี โครงสร้างเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้คิดของเพียเจท์ กล่าวคือ มีผู้คาดว่าจริยธรรมของบุคคลนั้นมีบางส่วนที่ขึ้นอยู่กับความรู้คิดของบุคคล ดังนั้นจริยธรรมทางด้านนี้จึงมีโครงสร้างด้วย เพียเจท์เป็นผู้คิดริเริ่มความคิดนี้ และโคลเบอร์กได้ขยายความคิดนี้ออกไป จาก 3 เป็น 6 ชั้น และครอบคลุมการบรรลุภาวะทางจิตใจที่สูงกว่า ลักษณะทางด้านโครงสร้างของจริยธรรมนี้คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Lickona. 1976 : 10)

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมออกมาในลักษณะที่คล้ายกัน กล่าวคือ สามารถสรุปได้ว่า จริยธรรมนั้นจำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบใหญ่ ๆ คือ

1. องค์ประกอบทางปัญญา (Cognition) หมายถึง ส่วนที่เป็นความคิด ความรู้ความเข้าใจ หรือความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมอันทำให้บุคคลสามารถประเมินหรือแยกแยะได้ว่าพฤติกรรมใดดีหรือไม่ดี ถูกหรือไม่ถูก ควรหรือไม่ควรได้ด้วยการคิด มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Values) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral Belief) การตัดสินใจทางจริยธรรม (Moral Judgement) การใช้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning) และความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (Moral Cognition)

2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affection) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมว่ามีความพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์

ประกอบด้านนี้ได้แก่ ทศคติทางจริยธรรม (Moral Attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling or Moral Affection) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral Reaction)

3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดี ถูกต้องหรือไม่ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม (Moral Conduct) การกระทำทางจริยธรรม (Moral Act) บุคลิกทางจริยธรรม (Moral Character) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

จากองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของจริยธรรม จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในสังคม ก็คือ องค์ประกอบด้านพฤติกรรม โดยสังคมมุ่งหวังให้บุคคลมีพฤติกรรมจริยธรรมที่ดี ดังที่ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 3) กล่าวว่า พฤติกรรมจริยธรรม เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีหรือเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่น ๆ ของจริยธรรมเป็นเพียงเพื่อให้เข้าใจ และทำนายการปฏิบัติจริยธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลเท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัย เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม

วัลลภ กันทรพิทย์ และ ไทย ทิพย์สุวรรณกุล (2532 : 763) กล่าวถึงมวลดพฤติกรรมของมนุษย์ หากพิจารณาตามจุดประสงค์ของการศึกษา (Taxonomy Of Educational Objectives) ซึ่งจัดจำแนกโดย บลูม (Bloom) แบ่งได้ 3 ด้าน คือ

1. พฤติกรรมด้านความรู้ - ความคิดหรือพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ได้แก่ พฤติกรรมในด้านการใช้ความคิด ใช้สมองหรือใช้สติปัญญา เพื่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ แบ่งออกเป็นระดับขั้นการพัฒนา 6 ขั้น จากต่ำสุดไปสูงสุด ได้แก่ ขั้นความรู้ ขั้นความจำ ขั้นความเข้าใจ ขั้นการนำไปใช้ ขั้นการสังเคราะห์ และขั้นการประเมินค่า

2. พฤติกรรมด้านความรู้สึกหรือด้านเจตพิสัย (Affective Domain) ได้แก่ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับอารมณ์หรือความรู้สึก ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างสมขึ้นจนเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างคุณลักษณะหรือบุคลิกของบุคคล พฤติกรรมด้านนี้มีระดับขั้นการพัฒนาจากต่ำสุดไปสูงสุด 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นรับรู้ ขั้นตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบ และขั้นเกิดกิจนิสัย เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์โดยตรง ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการกล่าวถึง จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พฤติกรรมด้านคุณลักษณะ

3. พฤติกรรมด้านความคล่องแคล่วทางกายหรือด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ได้แก่ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้เหมาะสมกับงานหรือหน้าที่จนถึงขั้นสูงสุดที่บุคคลจะพัฒนาได้ พฤติกรรมด้านนี้ไม่ว่าจะมีปัญหาสำหรับคนปกติ ซึ่งมีร่างกายและอวัยวะต่าง ๆ เป็นปกติ จะต้องยังเป็นพิเศษก็เฉพาะในการเรียนที่ต้องใช้ความสามารถของอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น การออกเสียงในการเรียนภาษา การใช้มือเท้าในจังหวะดนตรี เป็นต้น

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม จัดเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมด้านความรู้สึกหรือด้านเจตพิสัย ที่มีระดับการพัฒนาตั้งแต่ขั้นรับ จนถึงระดับสูงสุด คือ ขั้นเกิดกิณิสัย ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล อันเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่อยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์ประกอบหลาย ๆ ประการ ทั้งในตัวบุคคลเอง ได้แก่ ความรู้ ความคิด สติปัญญา และองค์ประกอบจากภายนอก ได้แก่ การอบรมบ่มนิสัย และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ดังนั้นจึงพบว่าการที่บุคคลใดจะมีจริยธรรมหรือคุณธรรมสูงหรือต่ำ มิได้ขึ้นกับว่าเขาเป็นผู้ฉลาด มีสติปัญญาดี หรือมีความรู้สูงเพียงประการเดียว หากยังขึ้นกับพื้นฐานการอบรมบ่มนิสัย สภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม และอื่น ๆ อีกหลายประการ

ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ

1. เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์หรือความรู้สึก (Feeling / Emotion) ซึ่งมีอยู่ในทุก ๆ คน เมื่อกล่าวว่าเป็นเรื่องของอารมณ์หรือความรู้สึกก็เป็นเครื่องชี้บ่งว่าการแสดงออกให้ปรากฏหรือสังเกตได้ของพฤติกรรมนี้ อาจเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วตามเงื่อนไขหรือสถานการณ์แวดล้อม และถ้าผู้แสดงพฤติกรรมรู้ตัวว่าถูกสังเกตหรือมีเจตนาในการแสดงออกแฝงอยู่แล้ว พฤติกรรมที่แสดงออกก็อาจอยู่ในรูปของการเสแสร้งตามสภาวะแวดล้อมในช่วงเวลาของการแสดงออก และเจตนาของผู้แสดง ดังนั้นในการพยายามประเมินหรือสังเกตพฤติกรรมของบุคคลในด้านนี้ ผู้ประเมินหรือผู้สังเกตจะต้องสามารถจำแนกพฤติกรรมตามธรรมชาติกับพฤติกรรมเสแสร้งออกจากกันให้ได้ และจะต้องพยายามประเมินเฉพาะพฤติกรรมตามธรรมชาติหรือพฤติกรรมที่แสดงออกจริง ๆ เท่านั้น

2. เป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัว (Typical) ของแต่ละบุคคลไม่อาจลอกเลียนหรือถ่ายทอดสู่กันได้ง่าย ๆ เมื่อบุคคลพัฒนาไปตามรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจนถึงขั้นสูงสุดของการพัฒนาแล้ว จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในเวลาสั้น ๆ เพราะได้กลายเป็นลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลนั้นไปแล้ว ในขณะที่เดียวกันการตัดสินใจว่าพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลในสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใดถูกหรือผิด แบบเดียวกับการตัดสินใจว่า $2 + 3 = 5$ ถูกหรือ

ผิดในพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิดนั้นจะทำได้ในทันที นอกจากจะตัดสินโดยใช้เกณฑ์ปกติ หรือมาตรฐานของกลุ่มสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อหาข้อสรุปออกมาว่าพฤติกรรมที่แสดงออกในสถานการณ์นั้น ๆ เป็นที่พึงปรารถนาในสังคมนั้นหรือไม่ และเมื่อสังคมเปลี่ยนไปหรือต่างสังคมกัน เกณฑ์ปกติหรือมาตรฐานย่อมเปลี่ยนไป ผลการตัดสินว่าเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ก็อาจเปลี่ยนไปได้เช่นกัน

3. เป็นพฤติกรรมที่มีทิศทางการแสดงออก (Direction) ได้สองทางตรงข้ามและคู่กันเสมอ เช่น “ชื้อสัตย์” คู่และตรงข้ามกับ “คดโกง” เป็นต้น โดยปกติอาจเรียกกันง่าย ๆ ว่าทิศทางบวกหรือลบ และโดยทั่วไปทิศทางบวกจะเป็นที่พึงปรารถนาบ่อยครั้งกว่าทิศทางลบ เช่น รัก ชอบ ขยัน อดทน ชื้อสัตย์ แต่ในบางครั้งสังคมก็ต้องการทิศทางลบเหมือนกัน เช่น เกลียดอบายมุข ไม่ชอบเที่ยวเตร่ รังเกียจความสกปรก ความไม่เป็นระเบียบหรือรังเกียจยาเสพติด เป็นต้น

4. เป็นพฤติกรรมที่อาจเปลี่ยนแปลงหรือแตกต่างกันได้ในความเข้ม (Intensity) เช่น รักก็จะมีรักมาก ขยันก็ขยันมาก ขยันน้อย ดังนั้น แม้ว่าบุคคลสองคนจะมีความรู้สึกหรืออารมณ์ในขณะใดขณะหนึ่ง หรือลักษณะประจำตัวเช่นเดียวกัน ก็อาจแตกต่างกันได้ในความเข้มนี้ ลักษณะนี้เปรียบได้กับพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิดที่มีรู้มาก รู้น้อย เข้าใจมาก เข้าใจน้อย

5. เป็นพฤติกรรมที่บุคคลใดจะเกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ขึ้นมาโดยมีเป้าหมาย (Target) เสมอ จะเกิดขึ้นมาลอย ๆ ไม่ได้ เป้าหมายนี้อาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของหรือสภาวะใด ๆ ก็ได้ เช่น บุคคลจะเกิดอารมณ์รัก เกิดความขยัน เกิดความขี้เกียจขึ้นมาลอย ๆ ไม่ได้ จะต้องมีความหมาย เช่น รักเพื่อน ขยันทำงานบ้าน ขี้เกียจดูหนังสือ และเมื่อเปลี่ยนเป้าหมายแล้วความรู้สึกหรืออารมณ์นั้นอาจเปลี่ยนได้ทั้งทิศทางหรือความเข้ม เช่น รักเพื่อน ถ้าเปลี่ยนจากเพื่อนคนหนึ่งเป็นอีกคนหนึ่ง อาจเปลี่ยนจากรักมากเป็นรักน้อย หรือแม้แต่เปลี่ยนจากรักเป็นเกลียดก็ได้

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นพฤติกรรมด้านความรู้สึกหรือด้านคุณลักษณะดังได้กล่าวมาแล้ว จึงมีลักษณะสำคัญทั้ง 5 ประการ เช่นกัน

ระดับขั้นพัฒนาของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ

พฤติกรรมด้านความรู้สึกหรือด้านคุณลักษณะ ยังมีระดับขั้นพัฒนาที่แตกต่างกันจากระดับขั้นพัฒนาของพฤติกรรมด้านความรู้ความคิดอีกด้วย โดยมี 5 ขั้นด้วยกัน คือ

1. ขั้นรับ (Receiving) จัดเป็นพัฒนาการขั้นแรกที่สุดในด้านนี้ ในขั้นนี้ บุคคลจะมีความรู้สึกรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่ปรากฏหรือมากระทบต่อประสาทสัมผัส บุคคลจะเริ่มมีความตั้งใจรับรู้สิ่งเร้าที่แน่นอนเฉพาะอย่าง ซึ่งอาจจะแบ่งย่อยออกเป็นขั้นย่อย ๆ คือ

- ขั้นรู้ตัว ได้แก่ การตั้งข้อสังเกต รับรู้ความแตกต่างของสิ่งเร้าที่มา กระพบ เช่น รับรู้ความแตกต่างของภาพ เสียง รูปร่าง เหตุการณ์ต่าง ๆ

- ขั้นตั้งใจรับ ได้แก่ การมีความตั้งใจฝึกฝฝต่อสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง และนำมารวมกันหรือยอมรับเพื่อปฏิบัติ

- ขั้นย่อยสุดท้าย คือ การเลือกสรรสิ่งที่รับมา ได้แก่ การเลือกรับเฉพาะอย่างสนใจอ่านเฉพาะเรื่อง หรือ เลือกตอบคำถามเฉพาะบางคำถาม เป็นต้น

2. ขั้นตอบสนอง (Responding) เป็นพัฒนาการขั้นสูงขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง ในขั้นนี้บุคคลจะไม่เพียงรับรู้สิ่งเร้าเลย ๆ แต่จะเริ่มมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นในลักษณะ 3 ขั้นย่อย คือ

- ขั้นเต็มใจตอบสนอง เป็นการยอมรับปฏิบัติตามหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่ได้รับรู้มา

- ขั้นตั้งใจตอบสนอง ขั้นนี้บุคคลจะเริ่มอาสาที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการกับผู้อื่น และอาจมีการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ขัดกับสิ่งที่เขาได้รับรู้มา

- ขั้นพอใจจะตอบสนอง ขั้นนี้บุคคลจะเกิดความพอใจหรือไม่พอใจต่อพฤติกรรมหรือการแสดงออกของผู้อื่นที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับสิ่งที่เขาได้รับรู้มา เป็นการเลือกสรรการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

3. ขั้นเห็นคุณค่า (Valuing) ในขั้นนี้บุคคลจะเริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งที่เขาได้รับรู้ และสิ่งที่เขาตอบสนองไม่ใช่เพียงแต่รับรู้หรือตอบสนองไปตามกฎเกณฑ์หรือข้อปฏิบัติที่รับมาอย่างเดียว เขาจะเริ่มยอมรับว่าสิ่งที่เขาได้รับมาสิ่งใดมีค่า มีความหมายต่อเขา และสิ่งใดไม่มีค่า ไม่มีความหมายต่อเขา บุคคลที่พัฒนาถึงขั้นนี้ในความรู้สึกหรือคุณลักษณะด้านใดด้านหนึ่งจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนการพัฒนาย่อย ดังนี้

- ขั้นการยอมรับค่านิยม ได้แก่ การพยายามเพิ่มพูนประสบการณ์ในสิ่งเร้านั้น ๆ และพยายามปฏิบัติตามบ่อยครั้งเข้า การแสดงความนิยมในค่านิยมได้แก่ การเข้าช่วยเหลือสนับสนุนร่วมมือในกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสิ่งที่เขาเห็นด้วย

- ขั้นการเข้าร่วมงาน ได้แก่ การเข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เขาเห็นคุณค่าและปฏิเสธ คัดค้าน ได้แย้ง ขัดขวาง การปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่เขาไม่เห็นคุณค่า

4. ขั้นจัดระบบ (Organization) เมื่อบุคคลพัฒนาคุณลักษณะมาถึงขั้นนี้ หมายความว่า เขาจะพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เขายอมรับและเห็นคุณค่านั้น เขาจะพยายามพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม (Value) ที่เขาเห็นคุณค่าหลาย ๆ อย่างพร้อม ๆ กัน พยายามจัดลำดับค่านิยมต่าง ๆ ที่รับมา แล้วปรับตัวให้ยอมรับสิ่งต่าง ๆ ที่รับเข้ามา ขั้นนี้ประกอบด้วยขั้นย่อย 2 ขั้น คือ

- ขั้นสร้างความเข้าใจในค่านิยม แสดงออกโดยการเข้าร่วมกลุ่มอภิปราย ร่วมสร้างแนวคิด เปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ

- ขั้นสร้างระบบค่านิยม แสดงออกโดยบุคคลพยายามชักนำให้นักค่านิยมต่าง ๆ ที่เขายอมรับ จัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น สร้างแผนสร้างกฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับสิ่งที่เขายอมรับ และระบบที่เขาสร้างขึ้นแล้วนำไปใช้กับตัวเองหรือพยายามชักชวนให้ผู้อื่นยอมรับระบบนั้น

5. ขั้นเกิดกิจนิสัย (Characterization) พัฒนาการขั้นจัดระบบนั้น เป็นการเริ่มต้นของการวางตัว หรือการยอมรับสิ่งที่บุคคลเห็นคุณค่ามาเป็นลักษณะเฉพาะตัวกล่าวคือ เมื่อการจัดระบบสำหรับตนเองเข้ารูปเข้ารอยแล้ว บุคคลก็จะยึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเอง แล้วปฏิบัติหรือยึดถือต่อไป จนเกิดเป็นการแสดงออกโดยอัตโนมัติ หมายความว่า เมื่อใดก็ตามที่เขาอยู่ในสภาพการณ์ที่ต้องตอบสนองต่อสิ่งเร้า เขาก็จะตอบสนองในรูปแบบที่คงเส้นคงวาจนจัดได้ว่าเป็นลักษณะประจำตัวของเขา ในที่สุด ขั้นเกิดกิจนิสัย แบ่งเป็นขั้นย่อย 2 ขั้น คือ

- ขั้นสร้างข้อสรุป ได้แก่ การพยายามปรับปรุงระบบที่เขาพยายามจัดจนอยู่ในตัวเอง คือ การพยายามปรับพฤติกรรมของตนเองให้สมบูรณ์พร้อมตามแนวหรือระบบที่ตนเองต้องการ

- ขั้นกิจนิสัย ได้แก่ การแสดงออกอย่างสม่ำเสมอ จนได้รับการยอมรับจากวงการหรือหมู่คณะว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเขา ซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่าได้เกิดคุณลักษณะเฉพาะนั้น ๆ ในตัวของเขาเองแล้ว

พฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลที่พัฒนาคุณลักษณะจนถึงขั้นเกิดกิจนิสัย ได้แก่ การวางตัวอย่างคงเส้นคงวาของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ การพยายามมีส่วนร่วมหรือเข้าไปจัดการในกิจกรรมต่าง ๆ ของส่วนรวมที่สอดคล้องกับค่านิยมหรือคุณลักษณะของเขา การเทิดทูนหรือเสียสละเพื่อยืนยันอุดมคติที่เขายึดมั่น ตลอดจนพยายามหลีกเลี่ยงหรือคัดค้านต่อต้านพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่ขัดแย้งต่อคุณลักษณะของเขา ปรากฏการณ์ที่เห็นชัดอีกประการหนึ่งคือ การยอมรับของสังคมส่วนใหญ่ในคุณลักษณะของเขา เช่น การได้รับรางวัล ได้รับเกียรติยศ ได้รับการกล่าวถึงในสังคมหรือกลุ่มชนที่เขาเป็นสมาชิกในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ

พัฒนาการด้านคุณลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น จะใช้เวลาพัฒนาเป็นระยะเวลานานกว่าด้านความรู้ ความคิด และอยู่ในข้อจำกัดของวัย วุฒิภาวะทางอารมณ์และสภาวะแวดล้อม ช่วงเวลาการพัฒนาจะเป็นไปตามขั้นตอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัย วุฒิภาวะทางอารมณ์ตลอดจนขึ้นกับสภาวะแวดล้อมรอบ ๆ ตัวบุคคลด้วย

✓ ประเภทของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ และคนอื่น ๆ (กำพล ชูรัตน์. 2528 : 17 ; อ้างอิงมาจากพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ. และคนอื่น ๆ 2526 : 32-33) ได้จำแนกพฤติกรรมเชิงจริยธรรมออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อตนเอง จัดแบ่งเป็น 3 หมวดใหญ่ ๆ คือ การควบคุมตนเอง การประเมินตนเอง และการกระทำต่อตนเอง

2. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม จัดแบ่งเป็น 5 หมวดใหญ่ ๆ คือ ความซื่อสัตย์ ความเมตตา กรุณา ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีหรือค่านิยมของสังคมบางประการ

3. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางเศรษฐกิจ จัดแบ่งเป็น 7 หมวดใหญ่ ๆ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การกักขัง และการสัมมาชีพ-มิฉฉาชีพ

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางการเมือง จัดแบ่งเป็น 6 หมวดใหญ่ ๆ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม จัดแบ่งเป็น 5 หมวดใหญ่ ๆ คือ การควบคุมสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสะสม ความสัมพันธ์กับสัตว์และความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

✓ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

พฤติกรรมทางสังคมที่สมาชิกในสังคมพึงมี พึงปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคม ควรจะประกอบด้วยลักษณะใดบ้างนั้น มีผู้รู้ นักคิด และนักวิชาการได้รวบรวมไว้จากหลักธรรม คำสั่งสอนของศาสนาในศาสนา ปรัชญา คตินิยมในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมของสังคม ฯลฯ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดมักกำหนดคุณลักษณะทางจริยธรรมที่บุคคลพึงปฏิบัติไว้เหมือน ๆ กัน คือ เห็นว่าบุคคลควรประกอบไปด้วยความเมตตา กรุณา การเสียสละอุทิศตน การให้อภัย การเคารพนับถือบิดามารดา มีความกตัญญูต่อเวทีย การเคารพต่อชีวิต ชื่อเสียง ศักดิ์ศรีและทรัพย์สินของผู้อื่น ความซื่อสัตย์

ความจริงใจ เป็นต้น (ระวี ภาวิไล. 2515 : 4-8 ; เสรี พงศ์พิศ. 2525 : 2-10 ; แปลก สนธิรักษ์. 2515 : 83-84) โดยในวรรณคดีของนักคิดไทยได้พยายามเลือกสรรเอาส่วนดีของแนวคิดแบบต่าง ๆ มาผสมผสานกันไม่ว่าจะเป็นแนวคิดแบบพุทธศาสนา ศาสนาอื่น ๆ หรือปรัชญาตะวันตก ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะเอื้อต่อสภาพสังคมมากที่สุด คุณธรรมที่มนุษย์พึงมีในวรรณคดีของนักคิดไทยได้แก่ การมีเมตตา ซึ่งมีความหมายครอบคลุมไปถึงการให้อภัย ไม่โกรธ ไม่พยาบาท การเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา เชื่อในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นต้น (รุ่งธรรม สุจิธรรมรักษ์. และสุรีย์ สุวรรณปรีชา. 2525 : 14-20) และสอดคล้องกับที่นักการศึกษาได้รวบรวมลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย เพื่อกำหนดไว้เป็นหลักการในการสอนจริยศึกษา เช่น หลักสูตรประถมศึกษา 2521 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2525 : 15-16) กำหนดคุณธรรมหรือจริยธรรมของเยาวชนไทยไว้ 30 ข้อ ซึ่งมีคุณลักษณะที่จัดอยู่ในส่วนคุณธรรมที่พึงปฏิบัติต่อผู้อื่นที่สำคัญ ๆ เช่น การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ การไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น การไม่พูดปดและไม่พูดบิดเบือน การมีสัจจะและความจริงใจ ความไม่เห็นแก่ตัว ความมีน้ำใจเป็นธรรมไม่ลำเอียง มารยาทในการแสดงความเคารพ ความกตัญญูต่อบุคคล และการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี

วรรณคดีกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะทางพฤติกรรมที่บุคคลพึงจะปฏิบัติต่อกันนั้นมีความคล้ายคลึงกัน สามารถจัดออกเป็นหมวดใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

1. การประพฤติดุปฏิบัติต่อกันโดยมีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน

ความซื่อสัตย์เป็นลักษณะของความซื่อตรง หรือความมั่นคงของการกระทำต่าง ๆ ดังความหมายที่วิวัฒน์ อัสวณิชย์ (อภิญญา จันทรเจนน. 2525 : 15 ; อ้างอิงมาจาก วิวัฒน์ อัสวณิชย์. 2523 : 19) กล่าวว่า “ความซื่อสัตย์หมายถึง ความซื่อตรง ไม่คดโกง ถ้าแสดงออกทางใจจะเป็นน้ำใสใจจริง พูดคงเส้นคงวา เป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจได้”

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2525 : 269) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น แบ่งเป็นพฤติกรรมย่อยได้ดังนี้

ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ มีความรู้สึกละอายใจ มีความละอายและเกรงกลัวต่อการทำความผิด โดยมีพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ไม่สับปลับกลับกลอก ไม่คล้อยตามพวกที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย มั่นคงต่อการกระทำของตนเอง ไม่คดโกง มีความตั้งใจทำจริง ประพฤติตรงตามคำพูดและความคิด

ความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การงาน ได้แก่ พฤติกรรมที่ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตัว ไม่ใช้อำนาจหน้าที่หาประโยชน์ส่วนตัว

ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ ได้แก่ พฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ประพฤติตรงไปตรงมา ไม่คิดคดต่อผู้อื่น ไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตน เตือนสติและแนะนำในสิ่งที่ประโยชน์ ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยาหรือกลั่นแกล้ง

ความซื่อสัตย์ต่อคณะสังคมและประเทศชาติ ได้แก่ พฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่ร่วมมือกันทำงานใด ๆ ที่ผิดกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับของสังคมและหมู่คณะ

นอกจากนี้ยังพบว่าพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์สุจริตที่มักจะพบอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน ได้แก่ เมื่อผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างไม่อยู่ก็ไม่ทำงาน มาทำงานช้า เลิกก่อนเวลาที่กำหนด ยืมสิ่งของหรือเงินของผู้อื่น ไปแล้วไม่ส่งคืน ทำของผู้อื่นเสียหายแล้วนิ่งเสีย ทำงานแต่เฉพาะหน้า ทำงานลวก ๆ ซื่อของเงินทองเกินก็เฉยเสีย เอาของคนอื่นมาเป็นของตน ไม่ตรงต่อเวลา ลักลอบยกยอก ไม่ซื่อหน้า ไม่รักษาคำมั่นสัญญา สุจริตต่อหน้าที่ การคดโกง การกล่าวเท็จ การบิดพลิ้ว การหลอกลวง ฯลฯ

ลักษณะพัฒนาการของความซื่อสัตย์ นักทฤษฎีส่วนใหญ่ยอมรับว่าความซื่อสัตย์ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก แต่สังคมและสภาพการณ์ในช่วงชีวิตของบุคคลก็มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมของคนได้ (อภิญา จันทรเจนน. 2525 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Wright. 1975 : 24-30) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เชื่อว่า สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมมีอิทธิพลในการหล่อหลอมลักษณะทางจริยธรรมให้แก่บุคคล โดยมีกระบวนการเสริมแรงและกระบวนการเลียนแบบ (Modeling) เข้ามามีบทบาทสำคัญ โดยนัยนี้ หากต้องการปลูกฝังหรือสร้างความซื่อสัตย์ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก จำเป็นจะต้องมีการอบรมสั่งสอนและการทำตัวอย่างให้เห็น เช่น ยกย่องคนที่มีพฤติกรรมซื่อตรงให้เด็กเห็น แรงเสริมและแบบอย่างที่น่าจะช่วยให้เด็กรู้และเข้าใจว่าความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่ดี ถูกต้องและควรปฏิบัติ

2. การประพฤติปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคหรือยุติธรรม

ความเสมอภาค (Equality) หมายถึง การที่ทุก ๆ คนได้มีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับสิ่งที่สังคมมีอยู่ตามความสามารถอย่างเต็มที่ของเขา โดยที่ไม่มีข้อจำกัดอยู่ที่ชาติกำเนิด หรือชั้นทางสังคม (เหม ทองชัย. 2523 ; อ้างอิงมาจาก Lakoff. 1966 : 221) หมายถึงว่า แม้นมนุษย์จะมีความแตกต่างกันอยู่มากมาย เช่น ความแตกต่างด้านสติปัญญา ร่างกาย เพศ หรือเชื้อชาติ แต่ข้อแตกต่างเหล่านี้มีอาจถือเป็นข้ออ้างในการจำกัดความเท่าเทียมกันของมนุษย์ กล่าวคือ ในทางการเมืองจะต้องถือว่าทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายในการดำรงชีวิต ในการใช้เสรีภาพ ในการแสวงหาความสุข และในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในทางเศรษฐกิจจะต้องกระจายความมั่งคั่งไปสู่ส่วน

ต่าง ๆ ของสังคมอย่างเสมอหน้ากันและก่อให้เกิดโอกาสทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน ส่วนในทางสังคมก็คือ การปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงตามฐานะของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นวัยวุฒิ คุณวุฒิ ซึ่งสอดคล้องกับที่ล็อก (อภิญญา จันทรเจนจบ. 2525 : 17 ; อ้างอิงมาจาก Lock. 1975 : 90) กล่าวถึงสถานะแห่งความเสมอภาคว่าเป็นสถานะที่ไม่มีผู้ใดมีสิทธิหรือมีอำนาจมากกว่าผู้ใด แต่เสมอกันในสิทธิต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่

ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรงสอดคล้องกับความเป็นจริงและเหตุผล ไม่มีความลำเอียง ได้แก่ พฤติกรรมไม่ลำเอียง เพราะความรักใคร่ชอบพอ ไม่ลำเอียงเพราะเกลียด ไม่ลำเอียงเพราะกลัว และไม่เข้าข้างคนผิด

3. การประพจน์ปฏิบัติต่อกันโดยมีความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน

เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข

กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ. 2525 : 280) ดังนั้น ความเมตตากรณารวมกันแล้วก็คือ ความรักใคร่ สงสารปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุขและคิดจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ แสดงออกในรูปของการกระทำในลักษณะต่าง ๆ เช่น การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล เสียสละส่วนแบ่งของตนให้กับผู้ที่ขาดแคลนและมีความจำเป็นกว่า การไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน การไม่ข่มเหงหรือทำร้าย ไม่ใช้วาจาก้าวร้าวดูหมิ่น ช่วยแนะนำบอกกล่าวในเรื่องที่เป็นประโยชน์ พุดบลดบโชนเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ ไม่คิดมุ่งร้าย ทำลายหรือคิดเอาเปรียบ ยินดีในความสุขและความสำเร็จของผู้อื่น ตลอดจนการให้อภัยไม่คิดจองเวรผู้ที่ทำร้ายตน (อภิญญา จันทรเจนจบ. 2525 : 21) ได้แก่ พฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การให้อภัย การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น และการไม่อิจฉาริษยา

4. การประพจน์ปฏิบัติต่อกันโดยมีการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นพื้นฐาน

ในที่นี้หมายถึงพฤติกรรมใน 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การบำเพ็ญประโยชน์ การรักษาชื่อเสียงของหมู่คณะ และการรักษาระเบียบวินัย หากพิจารณาโดยนัยนี้แล้วจะเห็นได้ว่า การที่บุคคลจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมต้องเกิดจากคุณลักษณะหลายประการ เช่น ความเมตตากรุณา รู้จักการเสียสละ ผลประโยชน์ของตน การมีวินัยในตนเอง ตลอดจนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยของสังคม

นวลเพ็ญ วิเชียร โชติ (2516 : 4) กล่าวถึงการขาดวินัยทางสังคมว่าเป็นผลมาจากการขาดวินัยในตนเอง และการขาดความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคคล และหากจะอธิบายในแง่ของพุทธศาสนา อาจกล่าวได้ว่าการขาดวินัยทางสังคม การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม เกิดมาจากการยึดถือตัวตน (Self) หรือยึดหลักอัตตา ยึดถือว่าสิ่งนี้เป็นของเรา สิ่งนั้นไม่ใช่ของเรา และการยึดถือตนเองเป็นสำคัญนี้เองมีส่วนทำให้บุคคลละความสำคัญของสังคมลง ซึ่งในทรรศนะ

ของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านเห็นว่าคนไทยยังคงมีลักษณะเช่นนี้อยู่มาก อาทิเช่น ประเสริฐ แยมกลิ่น ฟุ้ง (2515 : 15-16) ได้กล่าวถึงลักษณะของคนไทยว่าชอบความเป็นอิสระ ถือความต้องการและความคิดเห็นของแต่ละคนเป็นใหญ่ อันทำให้การประสานงาน และการทำงานเป็นกลุ่มต้องประสบปัญหาบางอย่าง นอกจากนี้แล้วคนไทยยังมีลักษณะของการย่ำหาความสุขจากชีวิต ชอบชีวิตแบบง่าย ๆ เพื่อความสุขในปัจจุบัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้บางอย่างก็ขัดกับระเบียบวินัยทางสังคม สอดคล้องกับที่ สนิท สมัการ (2521 : 90-91) เห็นว่าส่วนใหญ่คนไทยยังมีลักษณะปัจเจกนิยม (Individualistic) กล่าวคือ นับถือตนเองเป็นใหญ่ อีกทั้งยังนิยมความสะดวกสบาย ดังนั้น การแสดงออกจึงมักเป็นพฤติกรรมที่มุ่งสนองความต้องการของตนเองเป็นใหญ่ โดยไม่เคารพกฎระเบียบทางสังคม

5. การประพฤติดีปฏิบัติต่อกันโดยคำนึงถึงการรักษานบธรรมเนียมนิยมประเพณี หรือค่านิยมของสังคมบางประการเป็นพื้นฐาน เช่น ความกตัญญูกตเวที การเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโส ความเกรงใจ ความสุภาพอ่อนน้อม การไม่ทำผิดจริยธรรมทางเพศ เป็นต้น

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพัฒนาพฤติกรรมด้านความกตัญญูกตเวที ซึ่งนับเป็นค่านิยมที่คนไทยต้องการและสอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยความกตัญญู หมายถึง ความรู้สำนึกในอุปการะคุณหรือบุญคุณที่ผู้อื่นมีต่อเรา กตเวที หมายถึง การแสดงออกและการตอบแทนบุญคุณ ดังนั้น ความกตัญญูกตเวที จึงหมายถึง ความรู้บุญคุณ และตอบแทนคุณต่อคนอื่น และสิ่งอื่นที่มีบุญคุณต่อเรา เช่น

ความกตัญญูกตเวทีต่อบุคคล อันได้แก่ บพการี ครูอาจารย์ และผู้อื่นที่ทำประโยชน์ให้ แสดงออกด้วยพฤติกรรมการแสดงความเคารพนับถือ ยกย่องเชิดชู ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น การชักนำผู้อื่นให้นิยมยินดีในการทำคุณความดีตอบแทนผู้มีพระคุณ ปฏิบัติต่อผู้มีพระคุณด้วยความซื่อตรง ไม่ละทิ้งผู้มีพระคุณในยามที่เดือดร้อนหรือลำบาก ไม่ทำตนให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูล ทำให้ผู้มีพระคุณสุขใจ เหล่านี้เป็นต้น

ความกตัญญูกตเวทีต่อสัตว์ ได้แก่ พฤติกรรมไม่ประพฤติดีเยี่ยมโหดต่อสัตว์ที่มีบุญคุณ ใช้ความกรุณาปรานีไม่ใช้เกินกำลัง ไม่ปล่อยให้อดอยาก บำรุงเลี้ยงดูปรนเปรอให้เป็นสุข ให้ได้กินได้นอนและพักผ่อนตามวาระ ให้การดูแลรักษาไม่ทอดทิ้งเมื่อเจ็บป่วย ไม่ผลักไสหรือทำลายเมื่อสัตว์นั้นไม่สามารถทำประโยชน์ให้ได้

ความกตัญญูกตเวทีต่อสถาบันและสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ ประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสาธารณสมบัติ ประกอบด้วยพฤติกรรมการจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การเชิดชูและรักษาเกียรติของประเทศชาติ การทำนุบำรุงศาสนา หมั่นประกอบกิจอันเป็นหน้าที่ของตนเพื่อให้ตนมีหลักฐานและประเทศชาติรุ่งเรือง รักษาและสงวนทรัพยากรธรรมชาติให้มีปริมาณและคุณภาพยิ่งขึ้น รักษาเกียรติยศและนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว

โรงเรียน และประเทศชาติ แสดงความเคารพต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา (หน่วยศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ. 2525 : 273-274)

การวิจัยครั้งนี้ได้นิยามพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมว่า หมายถึง ความรู้สึกและการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่แสดงออกเพื่อสร้างสรรค์ ได้ตอบกับบุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่น ซึ่งผ่านกระบวนการตัดสินใจของผู้กระทำแล้วว่าดีถูกต้องสำหรับตนและควรทำในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยที่ศึกษาคือ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน

✓ งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ได้มีผู้ศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวาง และเป็นเวลานานแล้วทั้งต่างประเทศและในประเทศ ซึ่งสามารถรวบรวมได้ดังต่อไปนี้

ฮาร์ทชอร์น และ เมย์ (Brown. 1965 : 407-414 ; citing Hartshorne & May.n.d) ทำการวิจัยเรื่อง The Character Education Inquiry ผู้วิจัยศึกษาเด็กถึง 11,000 คน โดยประมาณเกี่ยวกับพฤติกรรมการโกหก การโกงและการขโมยในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ที่บ้าน ในการแข่งกีฬา และในการเล่นเกมส์ ผู้วิจัยพบว่าพฤติกรรมละเมิดจริยธรรมในสถานการณ์หนึ่งกับในอีกสถานการณ์หนึ่ง มีค่าสหสัมพันธ์โดยเฉลี่ยประมาณ .34 แม้ว่าเป็นสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันมาก เด็กก็มีพฤติกรรมที่ไม่คล้องจองกัน เช่น เด็กที่โกงในการทดสอบเลขคณิต มีแนวโน้มที่จะโกงหรือไม่โกงพอ ๆ กันในการทดสอบการสะกด ผู้วิจัยสรุปว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่ขึ้นกับสถานการณ์เฉพาะ

โอ คอนเนอร์ และ ไวท์สแมน (O'Connor and Wrightsman.1972) อ้างถึงการศึกษาของ Brown (1963) ซึ่งนำข้อมูลของฮาร์ทชอร์น และเมย์ มาวิเคราะห์ใหม่ และพบว่ามีความคล้องจองเล็กน้อยในพฤติกรรมของเด็กจากสถานการณ์หนึ่งไปอีกสถานการณ์หนึ่ง

เซียร์ส ราู และอัลเพิร์ต (Sears , Rau and Alpert.1976) ทำการศึกษาโดยละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการของพฤติกรรมจริยธรรม และพบว่าพฤติกรรมจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่จำเพาะต่อสถานการณ์ ผู้วิจัยพบว่า ความอดทนต่อสิ่งยั่ว (Resistance to Temptation) ในสถานการณ์หนึ่งมีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยกับความอดทนในอีกสถานการณ์หนึ่ง นอกจากนี้ความอดทนต่อสิ่งยั่วไม่ได้สัมพันธ์มากกับมโนธรรม (Conscience) ที่วัดจากพ่อแม่ หรือที่วัดจากการสำนึกผิด หรือการสารภาพการทำผิดในสถานการณ์ทดลอง

สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในประเทศไทยนั้น ได้มีผู้สนใจทำการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

เมื่อปี 2522 ได้มีผู้วิจัยร่วมกันเป็นคณะ โดยศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตและภาคการศึกษา ดังต่อไปนี้

ภาคเหนือ (วิมล เสวตกนิษฐ์. 2522 : 105-107)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สุรพล นาควานิช. 2522 : 130-132)

ภาคกลาง (ยุพา จุนเจืองาน. 2522 : 87-89)

ภาคใต้ (ประภาศรี จิตรักดี. 2522 : 137-139)

กรุงเทพมหานคร (พรพิมล สันติหิรัญภาค. 2522 : 111-113)

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางด้านจริยธรรมของนักเรียน 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเหตุผล ความกตัญญูทวาทิ การรักษาระเบียบวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัดและการออมทรัพย์ ความยุติธรรม ความอดทน และเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวัง โดยใช้แบบสอบถามที่กำหนดสถานการณ์ขึ้นมา มีตัวเลือก 4 ตัวเลือก ตามเกณฑ์การจัดระดับจริยธรรม 4 ขั้น ของพุทธปรัชญา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทุกภาค ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 3 และที่ 4 มีพฤติกรรมต่างจากเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ว่าการกระจายพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนในระดับชั้นจริยธรรมทั้ง 4 ขั้น จะเป็นอัตราส่วน 1 : 2 : 3 : 4 ตามลำดับ นักเรียนมีพฤติกรรมทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ คือมีพฤติกรรมทางจริยธรรมในขั้นที่ 2-4 รวมกันเป็นความถี่ร้อยละ 90 ปรากฏว่านักเรียนในภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง มีคุณลักษณะทางจริยธรรมที่น่าพอใจ 4 คุณลักษณะคือ ความเสียสละ ความกตัญญูทวาทิ ความมีเหตุผล และการประหยัดออมทรัพย์ ส่วนอีก 6 คุณลักษณะยังไม่อยู่ในสภาพที่น่าพอใจ สำหรับนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครมีคุณลักษณะทางจริยธรรมที่น่าพอใจเพียง 3 คุณลักษณะเท่านั้น คือ ความเสียสละ การประหยัดออมทรัพย์ และความกตัญญูทวาทิ อีก 7 คุณลักษณะที่เหลือนั้นยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ

สุนทรี โคมิน และสนิท สมักรการ (2522 : 86) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย” โดยจำแนกค่านิยมออกเป็น 2 ชนิด คือค่านิยมที่แสดงวัตถุประสงค์สำคัญในชีวิตของบุคคลแต่ละคน หรือค่านิยมจุดหมายปลายทาง ค่านิยมทั้ง 2 ลักษณะนี้มีค่านิยมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมรวมอยู่ด้วย กล่าวคือในแง่ค่านิยมจุดหมายปลายทางมีด้านความเสมอภาครวมอยู่ด้วย ส่วนในแง่ค่านิยมวิถีปฏิบัติมี 4 ด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความมีน้ำใจเมตตา การให้อภัย และความอ่อนน้อมเชื่อฟัง ผลการวิจัยเมื่อเปรียบเทียบค่านิยมระหว่างเพศหญิงและเพศชาย โดยการให้จัดลำดับความสำคัญ

ปรากฏว่า เพศชายให้ความสำคัญแก่ความเสมอภาค การให้อภัย และความอ่อนน้อมเชื่อฟังสูงกว่า เพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอีก 2 ลักษณะไม่มีความแตกต่าง

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523 : 62-73) ทำการวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมของเยาวชนไทย จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนิสิตนักศึกษาทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 3,000 คน โดยใช้แบบประเมินค่าตนเอง และแบบสัมภาษณ์พบว่า ค่านิยมที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับที่สูงมากเป็นอันดับหนึ่งคือ ความมั่นคงปลอดภัย ความเป็นระเบียบและอนุรักษ์นิยม ซึ่งครอบคลุมถึงควมมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย และหลักการอยู่ด้วยกัน ส่วนค่านิยมที่สำคัญเป็นอันดับรองลงมาคือ การช่วยเหลือผู้อื่น และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และพบว่าเพศหญิงมีค่านิยมสูงกว่าเพศชายในข้อความมั่นคงปลอดภัย เป็นระเบียบและอนุรักษ์นิยม ซึ่งครอบคลุมรายละเอียดเกี่ยวกับควมมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมายและหลักการ กับข้อคุณธรรมและศาสนาซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกงเอาเปรียบผู้อื่น มีเมตตา เป็นต้น

ปี 2524 กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาหาเกณฑ์ปรกติของระดับพัฒนาการทางจริยธรรม และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อระดับพัฒนาการทางจริยธรรมจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 5 ปีการศึกษา 2524 ในโรงเรียนทุกประเภทและประชาชนกลุ่มอาชีพรับราชการ ตำรวจ เกษตรกรรม และรับจ้าง โดยใช้แบบประเมินความเห็นทั่วไปเป็นเครื่องมือ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ประชากรทั้ง 5 กลุ่มคือ นักเรียนชั้น ป.4 ป.6 ม.3 และ ม.5 รวมทั้งประชาชนส่วนใหญ่มีคุณลักษณะทางจริยธรรมระดับ 3 ในลักษณะด้านความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร สติสัมปชัญญะ และการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ซึ่งหมายถึงกลุ่มประชากรเหล่านี้นิยมการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เห็นแก่ประโยชน์สังคมส่วนรวมเป็นสำคัญอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ส่วนจริยธรรมบางลักษณะไม่เป็นที่น่าพอใจนักในกลุ่มของประชากรทุกกลุ่ม ได้แก่ หิริโอตตัปปะ และการฝั่สัจจธรรม เพราะทุกกลุ่มมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับที่ 2 ของระดับจริยธรรม ซึ่งหมายถึง การนิยมถือแนวทางประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามเพียงเพื่อประโยชน์ของเพื่อนฝูงพวกพ้องหรือหมู่คณะที่ใกล้ชิดกับตนเท่านั้น (กรมวิชาการ. 2524 : บทคัดย่อ) และในปีเดียวกันนี้ได้มีผู้ศึกษาและทำการวิจัยอีกดังต่อไปนี้

อาลัย จันทร์พานิชย์ (2524 : 81-84) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง และนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเมืองกับนอกเมือง โดยใช้แบบสอบถามแบบเทคนิคการฉายออก (Projective Techniques) สํารวจพฤติกรรมทางจริยธรรม 6 คุณลักษณะ

ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความอดสาเห และความยุติธรรม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผลปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทั้ง 6 คุณลักษณะ อยู่ในระดับขั้นที่ 5 พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงกับนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเมืองกับนอกเมืองในแต่ละคุณลักษณะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จงจรัส แจ่มจันทร์ (2524 : 94-96) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดนนทบุรี เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมระหว่างนักเรียนหญิงกับนักเรียนชาย และนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเมืองกับนอกเมือง โดยใช้แบบสอบถามแบบเทคนิคการฉายออก (Projective Techniques) สำรวจพฤติกรรมทางจริยธรรม 6 คุณลักษณะ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความอดสาเห และความยุติธรรม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผลปรากฏว่านักเรียนส่วนมากมีพฤติกรรมทางจริยธรรมทั้ง 6 คุณลักษณะอยู่ในระดับที่ 5 ซึ่งหมายถึง ทำตามหน้าที่ ตามกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานของสังคม นักเรียนหญิงกับนักเรียนชายมีความแตกต่างกันในลักษณะความซื่อสัตย์ ความอดสาเห และนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเมืองกับนอกเมืองมีความแตกต่างในเรื่องการรักษาระเบียบวินัยในห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ยุพา ถิ่นอาบ (2524 : 93-95) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเปรียบเทียบจริยธรรมระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง และนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเมืองกับนอกเมือง โดยใช้แบบสอบถามแบบเทคนิคการฉายออก (Projective Techniques) สำรวจพฤติกรรมทางจริยธรรม 6 คุณลักษณะ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความอดสาเห และความยุติธรรม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 480 คน ผลปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางจริยธรรมทั้ง 6 คุณลักษณะ อยู่ในระดับที่ 5 คือ การทำตามหน้าที่ ตามกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานของสังคม นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีความแตกต่างกันในเรื่องความมีระเบียบวินัย และนักเรียนอาศัยอยู่ในเมืองกับนอกเมืองมีความแตกต่างกันในเรื่องการรักษาระเบียบวินัย ความสามัคคี และความอดสาเห อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชัยฤทธิ์ พรหมมา (2524 : 66-68) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง โดยใช้แบบสอบถามแบบเทคนิคการฉายออก (Projective Techniques) สำรวจพฤติกรรมทางจริยธรรม 6 คุณลักษณะเช่นกันกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 421 คน ผลปรากฏว่า นักเรียน

ส่วนใหญ่มีจริยธรรมอยู่ในระดับขั้นที่ 5 และพบว่าพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียนชายในเรื่องเกี่ยวกับความอดสาเห อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพียงพรรณ สุขจันทร์ (2524 : 70-78) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมระหว่างนักเรียนหญิงกับนักเรียนชาย และนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเมืองกับนอกเมือง โดยใช้แบบสอบถามแบบเทคนิคการฉายออก (Projective Techniques) เพื่อสำรวจพฤติกรรมทางจริยธรรม 6 คุณลักษณะ เช่นกันกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผลปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับที่ 5 ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์ค่านิยมของสังคม นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมทางจริยธรรมเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความอดสาเหสูงกว่านักเรียนชาย และนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเมืองมีพฤติกรรมทางจริยธรรมทั้ง 6 คุณลักษณะสูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปาริชาติ นาคอิม (2524 : 119-122) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน โดยใช้แบบสอบถามเทคนิคการฉายออก (Projective Techniques) เพื่อสำรวจพฤติกรรมทางจริยธรรม 6 คุณลักษณะเช่นเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผลปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับขั้นที่ 4-5 นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมทางจริยธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความอดสาเห และความยุติธรรมสูงกว่านักเรียนชาย และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีพฤติกรรมทางจริยธรรมในลักษณะต่าง ๆ สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิรวรรณ วัชรกุล (2524 : 101-103) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดชลบุรี เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน โดยใช้แบบสอบถามแบบเทคนิคการฉายออก (Projective Techniques) สำรวจพฤติกรรมทางจริยธรรมทั้ง 6 คุณลักษณะเช่นกันกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 404 คน ผลปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับขั้นที่ 5 นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงกว่านักเรียนชายในลักษณะเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความอดสาเห นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในด้านความซื่อสัตย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกษิณี ผลประพฤติ (2524 : 92-93) ศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาครูในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลางในปี 2524 เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมระหว่างนักศึกษาระดับปริญญาตรีกับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง นักศึกษาหญิงกับนักศึกษาชาย นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับนักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และนักศึกษามีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน โดยใช้แบบสอบถามแบบเทคนิคการฉายออก (Projective Techniques) เพื่อสำรวจพฤติกรรมทางจริยธรรม 4 คุณลักษณะ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความเมตตา กรุณา จำนวน 40 ข้อ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 694 คน ผลปรากฏว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับขั้นที่ 5 นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านความยุติธรรมสูงกว่านักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง นักศึกษาหญิงมีพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความเมตตา กรุณาสูงกว่านักศึกษาชาย นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ความยุติธรรม และความเมตตา กรุณาสูงกว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และนักศึกษามีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันมีพฤติกรรมทางจริยธรรมทั้ง 4 คุณลักษณะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุจริต เพียรชอบ (2525 : ข - ค) ทำการวิจัยเรื่องคุณลักษณะของเยาวชนไทยที่พึงปรารถนา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยม นักศึกษาวิทยาลัยครู ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้นำชุมชนจากทุกภาคของประเทศ จำนวน 3,000 คน พบว่าคุณลักษณะที่พึงปรารถนาของเยาวชนชายในด้านลักษณะนิสัย ได้แก่ มีความหนักแน่นอดทน มีกำลังใจเข้มแข็ง มานะพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ส่วนคุณลักษณะที่พึงปรารถนาในเยาวชนหญิง ได้แก่ มีความซื่อสัตย์สุจริต เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี มีน้ำใจและตรงต่อเวลา

อภิญา จันทร์เจนจบ (2525 : 165) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของครู นักเรียน และผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครูและผู้ปกครองจากภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 2,888 คน โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดกลุ่มตัวอย่าง และมาตรวัดความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชลภาพร พชรชัย (2525 : 3) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 800 คน จากโรงเรียนราษฎร์ 4 แห่ง โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่

แตกต่างกันในเรื่องการเคารพอาวุธ การถือพรตถือพวก การตรงต่อเวลา การประหยัด และการนิยมไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่านิยมสูงกว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเรื่องการรักอิสระ ความรับผิดชอบ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์และการพึ่งตนเอง แต่พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีค่านิยมด้านการรักษาระเบียบวินัยสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สุวิมล สุรงค์กาญจน์ (2524 : 197-198) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมตามคำรายงานของนักเรียน ครู และผู้ปกครองโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครูและผู้ปกครองนักเรียนในทุกภูมิภาคของประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 3,000 คน ก็พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) โดยเพศหญิงมีพฤติกรรมทางสังคมด้านบวกมากกว่าเพศชาย และเพศชายมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมสังคมด้านลบมากกว่าเพศหญิง

ภาณี อัครธรรม (2528 : 172) ศึกษาถึงปฏิกิริยาจริยธรรมของนักเรียน ครู และ ผู้ปกครองต่อพฤติกรรมทางสังคมของผู้อื่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 5 ครูในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนจากทุกภาคในประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 2,888 คน ก็พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีปฏิกิริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมทางสังคมของผู้อื่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศชายมีปฏิกิริยาจริยธรรมต่อพฤติกรรมทางบวกต่อพฤติกรรมสังคมที่พึงปรารถนาน้อยกว่า และมีปฏิกิริยาจริยธรรมทางลบมากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้เพศชายยังมีปฏิกิริยาจริยธรรมทางบวกต่อพฤติกรรมที่สังคมไม่พึงปรารถนามากกว่า และมีปฏิกิริยาจริยธรรมทางลบน้อยกว่าเพศหญิง

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ซึ่งแบ่งเป็นพฤติกรรมการแสดงออก 5 ด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน ซึ่งได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งพอจะรวบรวมได้ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์

เบญจมาศ ภูติพันธ์ (2515 : 107-115) ศึกษาค่านิยมของผู้ปกครองเด็กและวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา 5 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 204 คน เป็นบิดา 102 คน และมารดา 102 คน โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ว่าลักษณะแต่ละอย่างใน 13 ลักษณะ มีความสำคัญมากน้อยเพียงไร โดยให้เลือกรายการสำคัญมากที่สุดถึงสำคัญน้อยที่

สุครวม 6 ระดับ พบว่า ด้านความมีศีลธรรม ซึ่งวัดจากความซื่อสัตย์สุจริต การไม่ทุจริต และความ
จริงใจต่อกันเป็นคุณลักษณะที่บิดามารดาของนักเรียนเห็นว่ามีความสำคัญมากปานกลาง และ
ปรารถนาให้บุตรของตนมีคุณลักษณะเช่นนี้

อนุสรณ์ อรรถศิริ (2516 : 22) ศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมบางประการของอาจารย์ผู้สอน
ระดับปริญญาตรี และนิสิตชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร จำนวน 230 คน โดยใช้แบบ
สอบถามอันประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับข้อประโยคตัวแทนจริยธรรม 16 ประการ ผลการวิจัย
พบว่า จริยธรรมที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้ความสำคัญมากเป็นอันดับหนึ่งจากกลุ่มจริยธรรม 16
ประเภท คือ “ความซื่อสัตย์”

เกยูร รัตนสาขา (2516 : 41-45) ศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับ
พฤติกรรมต่าง ๆ ระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุระหว่าง 9-16 ปี จำนวน 43
คน และผู้ปกครองจำนวน 15 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ซึ่งจะสร้างเรื่องเป็นสภาพ
การณ์สั้น ๆ แล้วให้ผู้ตอบตัดสินใจว่าการกระทำนั้น ๆ สมควร ไม่สมควร หรือไม่แน่ใจ ผลการวิจัยพบ
ว่าทั้งเด็กและผู้ปกครองต่างเห็นว่าการปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่สมควรกระทำ

สุริยงค์ อัยรักษ์ (2517 : 81-83) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะด้านความซื่อตรงต่อหน้าที่
ของนักเรียนไทยพุทธในกรุงเทพมหานคร และนักเรียนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่ม
ตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนในส
จังหวัดภาคใต้ จำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผล
การวิจัยพบว่านักเรียนไทยพุทธและไทยมุสลิมมีความซื่อตรงต่อหน้าที่ไม่แตกต่างกัน แต่พบว่านัก
เรียนหญิงในทุกกลุ่มมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่สูงกว่านักเรียนชายในทุกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01

อุบลรัตน์ โพธิโกสุม (2523 : 41-43) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความซื่อสัตย์ของเด็กไทยที่มี
ความแตกต่างทางด้านเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 4 จำนวน 872
คน ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนรัฐบาลทั่วภูมิภาค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดความซื่อ
สัตย์ ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีเพศต่างกัน ระดับชั้นทางการเรียนต่างกัน และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน
ต่างกัน มีความซื่อสัตย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P.05) แต่ไม่พบความแตกต่างกันในเด็ก
ที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน และเด็กที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน

สบโชค พูลนวม (2523 : 56-60) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบ
และความซื่อสัตย์ของเด็กไทย ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2
และปีที่ 4 จำนวน 886 คน จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออก ภาคใต้และภาคกลาง เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความรู้สึกรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนหญิงมีความรู้สึกรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ถาวร รอดเทศ (2523 : 87-111) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 4 จำนวน 886 คน จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบทดสอบเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และแบบทดสอบการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนหญิงมีความซื่อสัตย์มากกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พฤติกรรมความเสมอภาคหรือความยุติธรรม

สิทธิศักดิ์ จุลศิริพงศ์ (2519 : 41-43) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของสตรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 298 คน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่าโดยส่วนใหญ่ นักเรียนเห็นด้วยกับการที่สตรีควรมีสិทธิเท่าเทียมกับบุรุษ แต่ถ้าให้เลือกเพศใดเพศหนึ่ง นักเรียนก็มีแนวโน้มจะส่งเสริมให้เพศชายเป็นผู้นำมากกว่า ดังจะเห็นได้ว่าร้อยละ 58.87 เห็นด้วยกับการสนับสนุนให้สามีทำงานมากกว่าภรรยา แม้ว่าภรรยามีความสามารถสูงกว่าก็ตาม

วรภาส รุจิโกชน์ (2522 : 41-43) ได้ศึกษาความคิดเห็นของกรรมกรรถไฟ เฉพาะที่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย จำนวน 443 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประเมินค่า ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 51.46 ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “โดยธรรมชาติแล้วเพศหญิงมีความอ่อนแอมากกว่าเพศชาย ดังนั้น เพศหญิงไม่ควรมีสิทธิเท่าเทียมเพศชายทุกอย่าง” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อความเสมอภาคระหว่างเพศ นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 72.6 ตอบว่าไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “การคบคนควรเป็นเพื่อนดีกว่าคบคนจน” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างตระหนักถึงความเสมอภาคของบุคคลต่างฐานะ

พฤติกรรมด้านความเมตตากรุณา

วารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2517 : 30-31) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเอื้อเฟื้อตามตัวแปร เพศและถิ่นที่อยู่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาป.ศ. ปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด จำนวน 450 คน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า เพศหญิงมีความเอื้อเฟื้อต่อพวกพ้องมากกว่าเพศชาย แต่มีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นไม่ต่างกัน และเมื่อพิจารณาตัวแปรอื่นที่อยู่อาศัย พบว่า นักศึกษาต่างจังหวัดมีความเอื้อเฟื้อต่อพวกพ้องมากกว่านักศึกษาในกรุงเทพมหานคร แต่ความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นไม่ต่างกัน

อรนันท์ บุญประเสริฐ (2522 : 62-65) ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสอนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 250 คน จากโรงเรียนต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 25 โรงเรียน และผู้ปกครองของนักเรียนจากโรงเรียนดังกล่าวจำนวน 250 คน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ผลการวิจัยพบว่าจากการแบ่งระดับความสำคัญของพฤติกรรมเป็น 5 ระดับ จากสำคัญมากที่สุดถึงสำคัญน้อยที่สุด การไม่โอ้อวด การให้อภัย การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นพฤติกรรมซึ่งจัดได้ว่ามีความสำคัญมาก ซึ่งครูและผู้ปกครองประสงค์จะให้มีในตัวนักเรียน

พฤติกรรมในด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

วิเชียรฉาย นักร้อง (2516 : 31-33) ได้ศึกษาการประพฤติปฏิบัติของนักเรียนพาณิชยการในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนพาณิชยการจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีการกระทำประโยชน์ต่อส่วนรวมและการเคารพในกฎระเบียบของโรงเรียนแตกต่างกัน กล่าวคือ ในเรื่องการทำประโยชน์ต่อส่วนรวม นักเรียนหญิงจะทำมากกว่านักเรียนชายและทำเป็นประจำมากกว่าด้วย ส่วนในเรื่องการเคารพกฎหรือระเบียบของโรงเรียน ก็พบว่า นักเรียนหญิงมีการเคารพกฎเกณฑ์มากกว่านักเรียนชาย โดยนักเรียนหญิงที่ไม่เคยทำผิดกฎมีจำนวน 56 % ในขณะที่นักเรียนชายมีจำนวนเพียง 37 % และนักเรียนหญิงที่เคยทำผิดกฎบ้างเล็กน้อยมีจำนวน 44 % ในขณะที่นักเรียนชายมีจำนวน 53 %

วันเพ็ญ คำเมือง (2522 : 31) ศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อผู้อื่นทางสังคมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร 10 แห่ง จำนวน 590 คน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยต่างก็เห็นว่าการรักษาระเบียบวินัย การเคารพกฎระเบียบของสังคม และการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นพฤติกรรมที่บุคคลควรประพฤติอย่างมาก

วรรณสาร วรกิจ (2523 : 36-60) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนจำนวน 367 คน ครู 286 คน และผู้บริหาร โรงเรียน 80 คน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ สอบถามความคิดเห็นว่าการกระทำต่าง ๆ มีความสมควรที่จะปฏิบัติมากน้อยเพียงไร จากไม่ควรประพฤติเลย ควรประพฤติบ้าง และควรประพฤติกมาก จนถึงควรประพฤติกมากที่สุด ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการไม่รักษาระเบียบวินัย เช่น การทิ้งขยะลงในที่ต่าง ๆ การแต่งกายผิดระเบียบ และการเดินไปเดินมาในห้องเรียนขณะเรียน เหล่านี้เป็นต้น เป็นการกระทำที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าควรประพฤติแต่น้อย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรประพฤติ เพราะเป็นผลเสียต่อส่วนรวม

พฤติกรรมด้านความกตัญญูทวดเวท

วีระวรรณ อามระดิษ (2522 : 67) พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความกตัญญูทวดเวทที่อยู่ในเกณฑ์สูง โดยพิจารณาได้จากคำตอบว่าเห็นด้วยว่าการเชื่อฟังและการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูอาจารย์เป็นการแสดงความกตัญญูอย่างหนึ่ง การที่ถูกปฏิบัติตนดีก็เท่ากับเป็นการแสดงความกตัญญูทวดเวทที่ต่อพ่อแม่อย่างหนึ่ง และไม่เห็นด้วยว่าการตอบแทนคุณแก่ผู้มีพระคุณด้วยทรัพย์สินเงินทองเป็นการเพียงพอแล้ว

ฉลวยศรี มีใจเย็น (2526 : 61-62) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูทวดเวทของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติมีการพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูทวดเวทแตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการค้นคว้าและศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมทั้ง 5 ด้าน อันได้แก่ พฤติกรรมความซื่อสัตย์ พฤติกรรมความเสมอภาคหรือความยุติธรรม พฤติกรรมความเมตตา กรุณา พฤติกรรมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและพฤติกรรมความกตัญญูทวดเวท จะเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นพฤติกรรมที่ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกคนต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กหรือเยาวชนทั้งสิ้น ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมทั้ง 5 ด้านนี้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

วิธีการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรม

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทาง

สังคม ซึ่งแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมนั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 63-67) ได้เสนอวิธีการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรม ดังนี้

1. การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น วิธีการฝึกฝนเด็กซึ่งใช้หลักเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นต่ำให้สามารถใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไปนั้น เริ่มจากการศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กเล็กตามทฤษฎีของเพียเจท์ นักจิตวิทยาได้ใช้วิธีการให้เหตุผลที่เหนือกว่าที่เด็กใช้ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้ความรู้ขั้นที่สูงขึ้นกว่าที่ตนมีอยู่ เมื่อเด็กได้รับเหตุผลอันใหม่ เด็กจะนำมาคิดเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิมของตน ซึ่งจากการเปรียบเทียบนี้เด็กจะเกิดการรู้ที่ขัดแย้งกัน หรือเกิดความไม่สมดุลทางความคิดขึ้น ความไม่สมดุลนี้จะเป็เครื่องกระตุ้นให้เด็กมีการปรับปรุงโครงสร้างทางความคิดของตนเพื่อให้เกิดความสมดุลขึ้นใหม่ ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าขั้นของตนได้

2. การอบรมทางศาสนา ประเพณีของผู้นับถือศาสนาพุทธได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านโดยเฉพาะเพศชายมีโอกาสเข้ารับการอบรมทางพุทธศาสนา โดยการบวชเป็นสามเณรและภิกษุในช่วงเวลาที่แตกต่างกันตามสะดวก แต่ที่ปฏิบัติกันมากคือใช้เวลาประมาณ 3 เดือนในระยะเข้าพรรษา คือระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคมของทุกปี การได้บวชเรียนนี้ในวัฒนธรรมไทยถือว่าเป็นการเตรียมบุคคลให้พร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ ผู้สามารถรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ครอบครัวและประเทศชาติ ผู้ที่ผ่านการบวชเรียนมาแล้ว สังคมถือว่าเป็นผู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางจิตลักษณะและพฤติกรรมไปในทางที่ลดความเห็นแก่ตัวเอง และเพิ่มความเห็นแก่พวกพ้อง เห็นแก่ส่วนรวม เห็นแก่มนุษยชาติ นอกจากนั้นผู้ที่ผ่านการบวชเรียนแล้ว ยังควรเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ในสพระธรรมมากกว่าผู้ที่ไม่มีโอกาสใกล้ชิดกับศาสนาอีกด้วย

3. การให้แสดงบทบาทสมมติ โดยให้เด็กแสดงบทบาทสำคัญในเรื่องที่มีปัญหา ขัดแย้งทางจริยธรรม จะเป็นเครื่องช่วยให้เด็กมีความผูกพันใกล้ชิดกับปัญหาของตัวเองในเรื่อง เหมือนกับเป็นปัญหาของตนเอง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524:6; อ้างอิงมาจาก Turiel. 1966) ได้วัดระดับจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นตอนต้น แล้วให้เด็กแสดงเป็นบุคคลในเรื่องซึ่งมีปัญหาและไปขอคำแนะนำจากเพื่อนสองคน เพื่อนสองคนนี้จะแนะนำเด็กไปคนละทาง โดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นเดียวกัน เด็กบางคนจะได้รับฟังคำแนะนำที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนเพียงหนึ่งขั้น บางคนได้รับเหตุผลที่สูงกว่าระดับจริยธรรมของตนถึงสองขั้น บางคนได้รับเหตุผลต่ำกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งขั้น เด็กบางคนมิได้รับประสบการณ์ที่กล่าวนี้เลย หลังจากนั้นหนึ่งสัปดาห์เด็กทุกคนจะถูกวัดระดับจริยธรรมอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่า เด็กที่ได้รับคำแนะนำประเภทที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งขั้น มีพัฒนาการทางจริยธรรมมากที่สุด

4. การใช้กลุ่มให้เกิดการกล้อยตาม การแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรมเพื่อเป็นการยกระดับจิตใจของเด็กนั้น อาจทำได้โดยการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน

เด็กวัยรุ่นจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่าง และคัดลอกตามลักษณะของเพื่อน ๆ ไปได้โดยง่าย ควงเคือน พันธุมนาวิน 2524:67; อ้างอิงมาจาก Le Furgy and Waloshin. 1969) ให้เด็กชายและหญิงได้รับฟัง เหตุผลของเพื่อน ๆ ผู้แสดงเหตุผลสูงหรือต่ำกว่าระดับจริยธรรมของวัยรุ่นผู้นั้นหนึ่งชั้น ผลปรากฏว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลรุนแรงมาก สามารถทำให้เกิดการเพิ่มหรือลดขั้นการพัฒนาทางจริยธรรมได้และการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลคงทน วัดจากการฝึกแล้ว 100 วัน แต่การเปลี่ยนจริยธรรมเป็นขั้นที่สูงขึ้นกว่าเดิมมีผลคงทนมากกว่าการเปลี่ยนจริยธรรมเป็นขั้นที่ต่ำกว่าเดิม

5. การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ถูกทดลองเห็น จะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้ถูกทดลองทำพฤติกรรมนั้น ๆ ตามตัวแบบได้ การจัดตัวแบบเพื่อให้เกิดการเลียนแบบเป็นวิธีที่มีการศึกษาค้นคว้ามาพอสมควร เพราะเป็นวิธีที่นักจิตวิทยาเชื่อว่า เด็กจะเรียนรู้จากสังคมมากที่สุด และเป็นวิธีที่เด็กอาจทำตามโดยไม่รู้สีกตัวว่ากำลังถูกชักจูง

การศึกษากครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคแม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับเทคนิคแม่แบบดังต่อไปนี้

❖ ความหมายของแม่แบบ

แม่แบบหรือตัวแบบ (Models) หมายถึง สิ่งที่เป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นบรรทัดฐานเป็นแบบหรือให้เห็นเพื่อเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบและเป็นแบบอย่างในการเลียนแบบ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 61)

การใช้เทคนิคแม่แบบ (Modeling Technique) เป็นกลวิธีในการสร้างหรือสอนพฤติกรรมจากตัวแบบที่ผู้สังเกตหรือผู้ประสงค์จะเลียนแบบสนใจ (Bandura. 1968 : 99-108) การเรียนรู้ของเด็กส่วนใหญ่เกิดจากการทำตามผู้อื่น ดังนั้นเด็กจะเรียนรู้จากแม่แบบ โดยแม่แบบจะทำหน้าที่เป็นสิ่งที่เร้า และเป็นเรื่องราวให้ผู้เรียนสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย ซึ่งกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตเป็นวิธีการเรียนรู้แบบพื้นฐานที่ให้ประโยชน์กว้างขวางและมีข้อดีอยู่หลายประการ คือ ช่วยให้ผู้เรียนรู้มนทัศน์ที่ซับซ้อนหรือยาก ๆ ได้ดีและรวดเร็ว (Patterson. 1974 : 138-139)

สำหรับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แม่แบบนั้น แบนดูราถือว่าเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนอันเกิดขึ้นจากการที่บุคคลได้เห็นพฤติกรรมจากผู้อื่น และพฤติกรรมนั้น ๆ จะชี้นำพฤติกรรมของเขาได้ กระบวนการนี้เรียกว่า กระบวนการเรียนรู้ด้วยการสังเกต (Bandura. 1977 : 22-29) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความสนใจ (Attentional Process) เป็นกระบวนการรับรู้ลักษณะสำคัญ ๆ ของแม่แบบไว้อย่างละเอียดโดยการสังเกต และสามารถสรุปรวบรวมสิ่งที่รับรู้มาได้อย่างเป็นขั้นตอน สิ่งที่มี

อิทธิพลต่อกระบวนการของความสนใจในการเรียนรู้ด้วยการสังเกตนี้มีมาก เช่น ลักษณะของผู้สังเกตในด้านการรับรู้ การรวบรวมและการแปลความหมายจากสิ่งที่ได้สังเกตอันเป็นผลจากประสบการณ์เดิมของผู้สังเกต ลักษณะหรือการแสดงออกของแม่แบบที่แปลกหรือดึงดูดความสนใจได้มากเพียงไร มีความชัดเจนหรือความซับซ้อนของแม่แบบมากน้อยแค่ไหน

2. กระบวนการจำ (Retentional Process) เป็นกระบวนการของการจำอันเกิดจากการรวบรวมพฤติกรรมของแม่แบบที่ได้สังเกตไว้ทุกครั้ง การเก็บจำนี้จะกระทำในรูปของสัญลักษณ์ ซึ่งกระบวนการในการสร้างสัญลักษณ์นี้จะช่วยให้จำพฤติกรรมของแม่แบบได้ แม้ว่าจะได้เห็นแม่แบบเพียงช่วงเวลาอันสั้น

3. การแสดงออก (Motor Reproduction Process) เป็นกระบวนการของการดัดแปลงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นแม่แบบพฤติกรรมมาเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม เมื่อมนุษย์เรามีข้อมูลที่เป็นสัญลักษณ์อยู่ในความทรงจำแล้ว จะมีการแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นออกมาภายหลังได้ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกในครั้งแรก ๆ อาจจะยังไม่ถูกต้องทีเดียวนัก เพียงแต่แสดงได้ใกล้เคียงกับพฤติกรรมของแม่แบบเท่านั้น แล้วเขาจะค่อย ๆ ปรับแก้ไขพฤติกรรมของตนเองจนกว่าจะได้รับผลที่พึงพอใจ

4. การจูงใจ (Motivational Process) เป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความรู้ที่ได้รับมากับการแสดงออก ในการเรียนรู้ทางสังคมนั้นมนุษย์ไม่อาจแสดงออกได้ตามที่รับรู้มาทั้งหมด แต่จะเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองมากกว่า การเลือกในทางที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเอง และจะประเมินคุณค่าของแม่แบบโดยการรับเอาสิ่งที่ตนพึงพอใจไว้ และไม่ยอมรับเอาสิ่งที่ตนไม่พึงพอใจ ดังนั้นองค์ประกอบอีกประการหนึ่งในการใช้ตัวแบบต้องมีการจูงใจโดยการให้รางวัลหรือการเสริมแรงทางบวก เพื่อกระตุ้นให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมการเลียนแบบออกมา และเป็นการเสริมให้พฤติกรรมนั้นเกิดมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นพฤติกรรมการเลียนแบบที่สมบูรณ์จะเกิดขึ้นได้ด้วยการจัดวางรูปแบบองค์ประกอบของการเรียนรู้จากแม่แบบอย่างเหมาะสม โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจต่อแม่แบบอย่างแท้จริง จนสามารถจดจำและสร้างสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมของแม่แบบได้ และประกอบกับการจูงใจอย่างเหมาะสมและเพียงพอจะทำให้ผู้เรียนแสดงการตอบสนองด้วยการเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบได้ในที่สุด

ลักษณะของแม่แบบ

การเรียนรู้ของเด็กโดยใช้แม่แบบนี้ เด็กจะเรียนรู้จากแม่แบบ ซึ่งแม่แบบจะทำหน้าที่เป็นสื่อ และเป็นผู้กลางให้ผู้เรียนได้สังเกต และเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย แบบดูลา

(Bandura . 1977 : 40-51) ได้แบ่งแม่แบบไว้เป็น 2 ชนิด คือ แม่แบบที่เป็นชีวิตจริง และแม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งอาจจะเป็นคำพูด เอกสาร หรือใช้สื่อทัศนวัสดุ เช่น วิทยู โทรทัศน์ สไลด์ หรือ วีดีโอเทป เป็นต้น

ส่วนอิทธิพลของแม่แบบที่มีต่อผู้สังเกตมี 3 ประการคือ (Bandura . 1963 : 60)

1. ผลของแม่แบบ (Modeling Effects) หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้แบบแผนการตอบสนองใหม่ต่อสิ่งเร้า โดยการสังเกตจากพฤติกรรมของแม่แบบ ผู้เรียนจะรวบรวมแบบแผนพฤติกรรมของแม่แบบแล้วเชื่อมโยงกับความรู้สึกลึกซึ้งที่มีอยู่จนสามารถวางรูปแบบการตอบสนองใหม่ ๆ ออกมาให้เห็นชัดเจนและเก็บจำได้อย่างถาวร

2. ผลของการขัดขวางและส่งเสริม (Inhibitory and Disinhibitory Effects) หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้เรียนไม่กระทำตามแบบแผนพฤติกรรมที่แม่แบบกระทำแล้วได้รับผลไม่ดีตอบสนอง เช่น การลงโทษ แต่ผู้เรียนจะสนใจเลียนแบบพฤติกรรมที่แม่แบบกระทำแล้วได้รับรางวัลหรือได้รับการยอมรับจากสังคม

3. ผลของการตอบสนอง (Eliciting Effects) เป็นการตอบสนองต่อแม่แบบของผู้เรียน ซึ่งจะแสดงออกมาต่าง ๆ กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลังและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เช่น การอบรมเลี้ยงดูของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ทำให้ลักษณะการตอบสนองต่อแม่แบบแตกต่างกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ

สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น ได้มีผู้สนใจทำการศึกษาไว้หลายท่านด้วยกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ในปี 1962 แบนดูรา (Bandura. 1962 : 57-58) ได้ทดลองการใช้แม่แบบโดยให้แม่แบบเป็นภาพยนตร์ที่แสดงถึงผลของความก้าวร้าวแก่เด็กที่เป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ให้แม่แบบเป็นผลการลงโทษอย่างรุนแรง กลุ่มที่ 2 ให้แม่แบบที่ได้รับผลคือการได้รับการยอมรับและมีสิ่งกระตุ้นคืออาหาร กลุ่มที่ 3 ไม่ได้รับผลตอบสนองใด ๆ ขณะที่ให้ดูภาพยนตร์นั้น ผู้ทำการทดลองได้ให้เครื่องล่อ (Incentive) ต่างกัน 2 ลักษณะ คือ ให้เครื่องล่อทางบวกกับไม่ให้เครื่องล่อเลย ผลการทดลองพบว่า เด็กที่ได้รับแม่แบบที่ถูกลงโทษเกิดการเปลี่ยนแปลงและเลียนแบบน้อยกว่ากลุ่มที่ได้รับแม่แบบที่ได้รับผลเป็นรางวัลหรือไม่ได้รับผลใด ๆ และกลุ่มตัวอย่างเพศชายมีการเลียนแบบมากกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่ได้รับแม่แบบประเภทถูกลงโทษ

จากการทดลองของแบนดูรา รอส และรอส (Bandura , Ross and Ross. 1963 : 3) ที่ศึกษาผลของการใช้แม่แบบต่อการเลียนแบบ โดยจัดแบ่งแม่แบบเป็น 3 ลักษณะ คือ แม่แบบที่เป็นชีวิตจริง

แม่แบบที่เป็นภาพยนตร์แสดงโดยคนจริง และแม่แบบที่ทำเป็นภาพยนตร์การ์ตูน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กก่อนวัยเรียน ผลการทดลองพบว่า เด็กที่ได้รับแม่แบบก้าวร้าว แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากขึ้น แต่กลุ่มที่ไม่ได้รับแม่แบบไม่ค่อยมีพฤติกรรมก้าวร้าวปรากฏ และแม่แบบที่เป็นภาพยนตร์มีผลต่อพฤติกรรมของผู้สังเกตัดเทียบกับแม่แบบจากชีวิตจริง

ปี 1965 ฮิคส์ (Hicks. 1965 : 97-100) ได้ทดลองผลการให้แม่แบบกับพฤติกรรมการเล่นแบบโดยใช้แม่แบบเป็นภาพยนตร์แสดงถึงความก้าวร้าว ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 31 คน หญิง 31 คน อายุระหว่าง 41-76 เดือน แบ่งเด็กเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน ให้ได้รับแม่แบบลักษณะต่าง ๆ กัน คือ กลุ่มที่ 1 ให้แม่แบบเป็นผู้ใหญ่เพศชาย กลุ่มที่ 2 ให้แม่แบบเป็นผู้ใหญ่เพศหญิง กลุ่มที่ 3 ให้แม่แบบเป็นเด็กชายวัยเดียวกันกับผู้รับแบบ กลุ่มที่ 4 แม่แบบเป็นเด็กหญิงวัยเดียวกันกับผู้รับแบบ และกลุ่มที่ 5 เป็นกลุ่มควบคุมไม่ให้แม่แบบเลย ผลการทดลองปรากฏว่า กลุ่มที่ได้รับแม่แบบที่เป็นเด็กชายวัยเดียวกันมีพฤติกรรมก้าวร้าวมากที่สุด และกลุ่มที่ได้รับแม่แบบเป็นผู้ใหญ่เพศชายมีพฤติกรรมก้าวร่วมน้อยที่สุด

มิดลาร์สกี ไบรอัน และบริกแมน (Midlarsky , Bryan and Brickman. 1973 : 146-149) ศึกษาผลของแม่แบบและรางวัลต่อการฝึกฝนให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ (Altruistic Behavior) โดยศึกษาเด็กหญิงในระดับ 6 จำนวน 72 คน โดยให้เห็นแม่แบบ 3 ชนิด ได้แก่ แม่แบบที่เอื้อเฟื้อ แม่แบบที่เป็นกลาง และแม่แบบที่โลภ ผู้วิจัยได้สร้างสถานการณ์ให้ผู้ถูกทดลองเล่นเกมอย่างหนึ่ง เมื่อเล่นชนะจะได้รับรางวัลที่เป็นสิ่งของที่มีค่าเท่ากับเงินสหรัฐ 4 เซนต์หลายชิ้น พฤติกรรมเอื้อเฟื้อวัดได้จากการที่เด็กเหล่านั้นได้เห็นพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของแม่แบบมาก่อนแล้ว เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่เอื้อเฟื้อตามที่ต้องการ ผู้ทดลองก็จะให้รางวัลเป็นคำพูดยกย่อง ซึ่งผลการทดลองปรากฏว่า แม่แบบและรางวัลที่เป็นคำพูดยกย่องมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังให้เด็กเกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ

แมคแมนนิส (McManis. 1974 : 87) ศึกษาอิทธิพลของแม่แบบและรางวัลที่มีผลต่อการตัดสินใจจริยธรรมของเด็ก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาล และเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 18 คน โดยให้เด็กเหล่านั้นตัดสินใจจริยธรรมจากการฟังเรื่องราวที่เล่าเป็นคู่ ๆ ซึ่งเด็กจะตัดสินใจความผิดของผู้อื่นโดยดูที่ปริมาณความเสียหายเพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลจนใจให้กระทำ ในการทดลองครั้งนี้แมคแมนนิส ได้แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มที่มีแม่แบบเป็นเด็กในวัยเดียวกันกับกลุ่มทดลอง กลุ่มที่มีแม่แบบเป็นผู้ใหญ่กว่ากลุ่มทดลอง และกลุ่มที่ไม่มีแม่แบบ สำหรับกลุ่มทดลองจะได้เห็นแม่แบบซึ่งตัดสินใจจริยธรรมโดยพิจารณาเหตุที่มุ่งใจให้กระทำ และได้เห็นว่าแม่แบบได้รับรางวัลเมื่อมีการตัดสินใจเช่นนั้น จากนั้นจะให้ผู้ถูกทดลองตัดสินใจเรื่องดังกล่าว ถ้ากลุ่มทดลองตัดสินใจเรื่องจริยธรรมโดยคำนึงถึงเหตุที่มุ่งใจให้กระทำ ซึ่งเป็นการเลียนแบบจากแม่แบบนั้นก็จะได้รางวัล หลังจากนั้นเขาก็ศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทดลองนี้ และสรุปผลได้

ว่า แม่แบบทั้งสองประเภทและรางวัลมีผลทำให้การฝึกเด็กให้มีการตัดสินใจจริยธรรมแบบคำนึงถึงเหตุจูงใจให้กระทำเพิ่มมากขึ้น

ดอร์และเฟย์ (Door and Fay. 1974 : 335-341) ศึกษาเด็กอายุ 9-11 ปี เป็นเด็กชาย 50 คน เด็กหญิง 49 คน ก่อนการทดลองได้ทดสอบจริยธรรมของเด็กโดยให้เด็กตัดสินใจจากเรื่องที่เล่าซึ่งจัดเป็นคู่ ๆ ไว้ เพื่อดูว่า เด็กมีการตัดสินใจคำนึงถึงเหตุผลหรือไม่ ในขั้นทดลองได้แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อทดลองให้แม่แบบต่างลักษณะกัน คือ กลุ่มที่ได้รับแม่แบบเป็นผู้ใหญ่ กลุ่มที่ได้รับแม่แบบเป็นเด็กวัยเดียวกัน และกลุ่มควบคุม การให้แม่แบบใช้โทรทัศน์วงจรปิด และจัดให้กลุ่มเด็กที่ตัดสินใจเรื่องราวโดยใช้เหตุผลได้รับแม่แบบที่ไม่คำนึงถึงเหตุผล ส่วนกลุ่มที่ตัดสินใจเรื่องราวโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลให้ได้รับแม่แบบที่คำนึงถึงเหตุผล หลังจากการให้แม่แบบแล้ว จึงทดสอบจริยธรรมของเด็กอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำผลการทดสอบก่อนและหลังการทดลองมาเปรียบเทียบกัน ผลพอสรุปได้ว่า ตัวแบบที่เป็นผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อผู้รับแบบมากกว่าตัวแบบที่เป็นเด็กวัยเดียวกันทั้งในกลุ่มที่ตัดสินใจจริยธรรมโดยคำนึงถึงเหตุผลและไม่คำนึงถึงเหตุผล

บิสกิน และ ฮอสกินสัน (Biskin and Hoskinson. 1977 : 407-425) ได้ทดลองสอนจริยธรรมโดยใช้วิธีการจัดโครงสร้างการอภิปรายเกี่ยวกับจริยธรรมที่ตัดสินใจจากจรรยาบรรณคดีและการอ่านเรื่องราว โดยใช้นักเรียนในระดับ 4-5 แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แล้ววัดจริยธรรมตามแบบวิธีโคลเบอร์ก จากนั้นก็ทดลองโดยกลุ่มทดลองมีการจัดโครงสร้างการอภิปรายกลุ่มอย่างมีระบบ ครูใช้คำถาม 3 แบบ คือ คำถามที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง การตีความ และการประเมิน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสมมติบทบาทของตนลงไป ส่วนกลุ่มควบคุมปล่อยให้มีการอภิปรายเป็นไปตามธรรมชาติ จากนั้นทดสอบระดับจริยธรรมในตอนหลัง ผลการวิจัยพบว่า การอภิปรายอย่างเป็นระบบที่ให้โอกาสผู้เรียนอยู่ในบทบาทตามท้องเรื่อง ผู้สอนสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้โดยให้เขาได้มีโอกาสอภิปรายขณะที่อยู่ในสถานการณ์ทางสังคมที่ทำให้เขาต้องกระทำบทบาทต่าง ๆ กัน มาก

ซากอสกี และ คนอื่น ๆ (Sagotsky and others. 1981 : 1037-1042) ได้ศึกษาแนวทางในการเพิ่มพฤติกรรมความร่วมมือในการทำงานกับเด็กจำนวน 118 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ให้ดูภาพยนตร์แม่แบบที่เป็นผู้ใหญ่ แสดงการตกลงที่จะช่วยเหลือกันก่อนการเล่นเกม ร่วมกับการแสดงพฤติกรรมร่วมมือตั้งแต่เริ่มเล่นเกมจนจบการเล่น เกม กลุ่มที่ 2 ให้ดูภาพยนตร์แม่แบบที่เป็นผู้ใหญ่ แสดงการตกลงที่จะช่วยเหลือกันก่อนการเล่น เกม กลุ่มที่ 3 ผู้วิจัยอ่านคำแนะนำวิธีการเล่นเกม และแนะนำให้ร่วมมือกันในการเล่น เกม และกลุ่มที่ 4 ไม่ให้ตัวแปรใด ๆ หลังการดูภาพยนตร์แม่แบบหรือการแนะนำแล้วให้แต่ละกลุ่มเล่นเกม พบว่า เด็กในกลุ่มที่ 1 , 2 และ 3 มีการแสดงพฤติกรรม

ร่วมมือกันในการเล่นเกมนานกว่ากลุ่มที่ 4 โดยไม่มีความแตกต่างในการแสดงพฤติกรรมความร่วมมือในแต่ละกลุ่ม

สำหรับงานวิจัยของไทยได้มีผู้นำเทคนิคแม่แบบมาใช้ศึกษาค้นคว้าดังนี้

สุเชษฐ์ มาห์หมัด (2519 : 56-61) ศึกษาอิทธิพลของการเป็นแบบอย่างต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน ผลการทดลองปรากฏว่าผู้ที่มีความวิตกกังวลสูง และไม่เห็นตัวแบบมีพฤติกรรมการโกงมากที่สุด ส่วนระดับจริยธรรมของบุคคลไม่สามารถทำนายพฤติกรรมการโกงได้แม่นยำนัก แต่เป็นเครื่องชี้บ่งว่าถ้ามีตัวแบบที่ดีแล้ว ผู้ที่จะรับรู้และเลียนแบบมากที่สุด คือ ผู้ที่มีระดับจริยธรรมสูง ส่วนผู้ที่มีจริยธรรมต่ำมีการเลียนแบบน้อยกว่า และจะเลียนแบบเมื่อมีตัวแบบที่มีลักษณะจูงใจนำเลียนแบบ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2520 : 5-6) ศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทยกับกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 11-25 ปี จำนวน 2,400 คน โดยศึกษาภาคสนามและในห้องปฏิบัติการ สรุปได้ว่า การมีหรือไม่มีตัวแบบที่กระทำความดีมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กมากกว่าลักษณะทางจริยธรรมในตัวเด็กเอง คือ ในภาวะที่ตรงกันข้ามที่และไม่มีตัวแบบ วัยรุ่นมากกว่าครึ่งโกงคะแนน ส่วนผู้ที่มีจริยธรรมต่ำไม่ค่อยยอมรับอิทธิพลของตัวแบบมากนัก ตัวแบบประเภทละอายใจตนเองมีอิทธิพลชักจูงให้ผู้สังเกตทุกประเภทเลียนแบบ แต่ตัวแบบประเภทละอายคนอื่นไม่มีอิทธิพลต่อผู้สังเกตแบบ

ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (2524 : 52) ได้ทำการทดลองใช้แม่แบบซึ่งเป็นสไลด์การ์ตูน เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคนิคแม่แบบดังกล่าวช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยกลุ่มทดลองมีจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์เพิ่มมากขึ้น

กันยา ประสงค์เจริญ (2525 : 32) ได้ทำการทดลองใช้เทคนิคแม่แบบซึ่งเป็นนิทานประกอบหุ่น เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 40 คน ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองซึ่งได้รับการสอนโดยใช้บทนิทานประกอบหุ่นเป็นแม่แบบมีการพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

สมเดช สีแสง (2525 : 59-61) ได้ศึกษาทดลองสอนการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 คน โดยใช้หนังสือนิทานประกอบ ผลการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุณีย์ ชินศักดิ์ชัย (2525 : 33-35) ศึกษาการทดลองใช้หุ่นเชิดมือเป็นแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน โดยให้กลุ่มทดลองดูหุ่นเชิดมือสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 1 เรื่อง เรื่องละประมาณ 10 นาที จำนวน 5 เรื่อง ส่วนกลุ่มควบคุมให้นักเรียนรู้จากการสอนตามปกติ จากผลการทดลองพบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จรรยา นาคะรัต (2527 : 41-55) ได้ศึกษาผลของแม่แบบสัญลักษณ์ที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 50 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ให้ดูแม่แบบจากเทปบันทึกภาพ แม่แบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อและพูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่ 2 ดูแม่แบบจากเทปบันทึกภาพที่แม่แบบแสดงพฤติกรรมไม่เอื้อเฟื้อ แต่พูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่ 3 ให้ดูแม่แบบจากเทปบันทึกภาพที่แม่แบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแต่ไม่พูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่ 4 ดูแม่แบบจากเทปบันทึกภาพที่แม่แบบแสดงพฤติกรรมไม่เอื้อเฟื้อ แต่พูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่ 5 ไม่ได้ดูแม่แบบใด ๆ ผลการทดลองพบว่านักเรียนในกลุ่มที่ 1 และ 2 แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อโดยการบริจาคบัตรรางวัลที่ได้จากการเล่นเกมต่อภาพปริศนามากกว่านักเรียนในกลุ่มที่ 3, 4 และ 5 โดยไม่มีความแตกต่างในการแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อระหว่างนักเรียนกลุ่มที่ 1 และ 3

ภิกษุญน เจนเจริญวงศ์ (2530 : 40) ได้ศึกษาจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสามเสนนอก โดยเปรียบเทียบการอ่านหนังสือภาพที่มีการนำเสนอพฤติกรรมของตัวละครเอกในทางบวกกับทางลบ ผลการศึกษพบว่าหนังสือภาพที่นำเสนอพฤติกรรมของตัวละครเอกในทางบวก ทำให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาสูงกว่าหนังสือภาพที่มีการนำเสนอพฤติกรรมของตัวละครเอกในทางลบ

ศรินยา ชัยเพียรเจริญกิจ (2530 : 42) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการประหยัคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลกลยานุกูล จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน โดยกลุ่มทดลองสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบ กลุ่มควบคุมใช้การสอนปกติ หลังการทดลองพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีการประหยัดสูงขึ้นกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วีระ อุสาหะ (2534 : 61-67) ได้ทำการทดลองใช้เทคนิคแม่แบบโดยวิธีทัศน์ เพื่อปรับพฤติกรรมมรรยาทในชั้นเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสรรพวิทยวิทยา จังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2533 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 คน ที่มีมรรยาทไม่เหมาะสม ซึ่งถูกคัดเลือกมาโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ประจำวิชา แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน กลุ่มทดลองสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบ ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนโดยข้อสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า นัก

เรียนกลุ่มทดลองมีมรรยาทในชั้นเรียนดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม จะเห็นได้ว่าวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้ในการเสริมสร้างพัฒนาการทางพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ได้แก่ การใช้เทคนิคแม่แบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็ก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเทคนิคแม่แบบโดยการสร้างเรื่องที่มีตัวละครแสดงถึงการเป็นผู้มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม 5 ประการ อันได้แก่ พฤติกรรมความซื่อสัตย์ พฤติกรรมความเสมอภาคหรือความยุติธรรม พฤติกรรมความเมตตากรุณา พฤติกรรมความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและพฤติกรรมความกตัญญูกตเวทิต์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือให้เหมาะสมกับสภาพของเด็กที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการส่งเสริมพัฒนาการเชิงจริยธรรมทางสังคมของเด็ก

ลักษณะมุ่งอนาคตกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

จากทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2526 : 1-4) ที่กล่าวถึงสาเหตุของพฤติกรรมการเป็นคนดีและคนเก่ง ซึ่งก็คือการเป็นผู้มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั่นเอง ว่าประกอบด้วยจิตลักษณะ 8 ประการด้วยกัน โดยแบ่งเป็นจิตลักษณะที่เป็นส่วนของราก 3 ประการ อันได้แก่ (1) สติปัญญา (2) ประสพการณ์ทางสังคม และ (3) สุขภาพจิต กับจิตลักษณะที่เป็นส่วนของลำต้น 5 ประการ ได้แก่ (1) เหตุผลเชิงจริยธรรม (2) ลักษณะมุ่งอนาคต (3) ความเชื่ออำนาจภายในตน (4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (5) ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยม (ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ หรือสถานการณ์นั้น) โดยกล่าวว่าจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่ราก อาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้น เพื่อใช้อธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำลักษณะมุ่งอนาคตมาใช้เป็นตัวแปรในการจัดแบ่งกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาถึงผลของลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า งานวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะมุ่งอนาคตกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมยังไม่มีผู้ทำการศึกษาไว้ แต่งานวิจัย และเอกสารที่กล่าวถึงความเกี่ยวข้องระหว่างลักษณะมุ่งอนาคตกับจริยธรรมนั้น มีผู้ทำการศึกษาไว้ดังจะเสนอรายละเอียดดังนี้

โคลเบอร์ก , มิสเชล , ไรท์ (Kohlberg , Mischel , Wright) กล่าวว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง สามารถระบับหรือชะลอการนำตัดสินใจความต้องการต่าง ๆ ของตนได้ ฉะนั้นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง คือ ผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และไม่เป็นผู้ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนา

และกฎหมาย จึงเห็นได้ว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจัดว่าเป็นผู้มีจริยธรรมสูงด้วย (ดวงเดือน พันธุนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม 2520 : 35 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1964 ; Mischel. 1974 ; Wright.1975)

สงวน ช้างฉัตร (2524 : 44-48) กล่าวว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นกระบวนการหรือการตัดสินใจแสวงหาแนวทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและนำมาซึ่งอนาคตที่พึงประสงค์

นาคยา ปิณฑานนท์ (2525 : 21-23) ได้ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตไว้โดยสรุปว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกโดยการคำนึงถึงผลการกระทำนั้น ๆ ว่า จะเกิดผลที่ดีหรือผลร้ายทั้งในปัจจุบันและอนาคต

เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2527 : 15) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตหมายถึงลักษณะนิสัยที่อดได้ รอได้ หักห้ามใจตนเองเพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางหรือความสำเร็จหรือผลตอบแทนที่ยิ่งใหญ่ หรือมีคุณค่ามากกว่า รวมทั้งความสามารถในการทำนายหรือการคาดการณ์ล่วงหน้า และมีความสัมพันธ์กับลักษณะนิสัยความรับผิดชอบ

พนิดา สีนสุวรรณ (2527 : 8) กล่าวว่าลักษณะมุ่งอนาคตหมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้ รอได้ในสภาพการณ์ต่าง ๆ เพราะเล็งเห็นผลภัยที่จะเกิดตามมา หรือการเพียรพยายามในปัจจุบัน เพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต

ดวงเดือน พันธุนาวิน (2528 : 50) กล่าวว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นคุณลักษณะหนึ่งของความเป็นพลเมืองดี ผู้ที่มีพฤติกรรมของพลเมืองดี เช่น มีพฤติกรรมซื่อสัตย์ มีพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของกฎหมายบ้านเมือง และเป็นผู้ที่ไม่ประพฤติดีกฎระเบียบของสังคม ตลอดจนมีความเพียรพยายามต่อสู้อุปสรรคเพื่อความเจริญของตนเองและประเทศชาติ

รังสรรค์ เฟิงหนู (2531 : 81) กล่าวว่า บุคคลที่ขาดสำนึกในอนาคตหรือมองอนาคตในแง่ร้าย มักจะสร้างปัญหาต่อความยุ่งยากให้สังคมและขาดแรงจูงใจที่จะสร้างอนาคตของตนเอง

จรรยา สุวรรณทัต (2531 : 48-52) กล่าวว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะของการมองสู่อนาคตข้างหน้า ซึ่งเป็นการมองที่ลึกซึ้งกว้างไกลที่จะมีผลไม่เพียงแต่ตัวผู้มองเท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่นและสังคมของมนุษยชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และถือว่าเป็นจิตลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศอีกด้วย ทั้งยังเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในตัวบุคคลและสังคม รวมถึงการมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางจิตของบุคคลด้วย ที่สำคัญคือ สติปัญญา และจริยธรรม

สมจิตต์ เพิ่มพูล (2532 : 11) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่า หมายถึงความสามารถในการคาดการณ์ไกล เห็นความสำคัญของผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรอรับผลดีหรือป้องกันผลเสีย ตลอดจนสามารถควบคุมตนเองในการกระทำหรือละเว้นการกระทำบางอย่างตามความต้องการของตนเอง เพราะเล็งเห็นผลเสียที่จะเกิดตามมาทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นในภายหลัง

สุพล วังสินธ์ (2534 : 31-35) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาจริยธรรม

ปิยกาญจน์ กิจอุดมทรัพย์ (2539 : 19) กล่าวว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูง มีความเพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรค มีความคิดริเริ่ม สามารถคาดการณ์ไกลเพื่อวางแผนอนาคต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มิสเชล และกิลลิแกน (Mischel and Gilligan. 1966 : 375-417) ได้ทำการวิจัยซึ่งแสดงว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะโง่งน้อยและถ้าเด็กประเภทนี้โง่งก็จะใช้เวลานานก่อนที่จะกระทำเช่นนั้น ส่วนการวิจัยอาชญากรวัยรุ่นพบว่า เด็กเหล่านี้มีลักษณะมุ่งปัจจุบันมาก และจะไม่ยอมรอคอยรางวัลใหญ่ แต่ขอรับรางวัลเล็กที่จะได้ทันที นอกจากนั้นเด็กเหล่านี้ยังไม่สามารถชลอ การบำบัดความต้องการของตนได้ ส่วนเด็กที่ทำผิดกฎหมายและผ่านการอบรมนิสัยในสถานกักกันมาแล้ว จะเป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตมากขึ้นกว่าก่อนที่เข้ารับการอบรม

โรบินสัน (Robinson. 1971 : 1225-B) ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนเกรเทิ์ไม่เคยถูกจำคุก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรเทิ์เคยกระทำความผิด 2 ครั้งหรือมากกว่า 2 ครั้งขึ้นไป แต่ไม่เคยถูกฟ้องทางกฎหมาย 48 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กเกรเทิ์หรือเด็กที่ไม่มีจริยธรรมจะมองอนาคตในระยะสั้นและมีลักษณะมุ่งอนาคตน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าความวิตกกังวลไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคต

ไรท์ (Wright. 1975) ได้รวบรวมผลการค้นคว้าซึ่งแสดงว่าเด็กที่มีความอดได้ รอได้หรือเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงนั้น จะไม่โง่งในการเล่นเกมมากเท่าเด็กที่ขาดลักษณะนี้ นอกจากนั้นเด็กที่ขโมยเงินจะแต่งเรื่องซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่สั้นกว่าระยะเวลาในเรื่องซึ่งแต่งโดยเด็กที่มีได้ขโมยเงิน

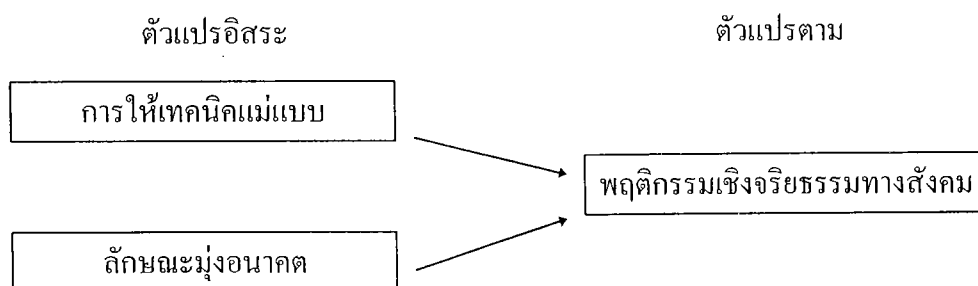
ดวงเดือน พันธุมนาวินและเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2520 : 102-109) ได้ศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาล และนิสิตชายหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 1 , 3 , 5 และมหาวิทยาลัยปีที่ 2 ซึ่งมี

อายุระหว่าง 11-25 ปี และมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งสามระดับ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่พบงานวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะมุ่งอนาคตกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมโดยตรง แต่จะมีการศึกษาที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะมุ่งอนาคตกับพฤติกรรมการโกง คือ ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีพฤติกรรมการโก่งน้อยกว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ ซึ่งถือเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั่นเอง ซึ่งพฤติกรรมการโกง ก็คือ ความไม่ซื่อสัตย์ นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธุมนาวินและเพ็ญแข ประจณปัจจนิก (2520 : 102-109) ยังได้ศึกษาพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอีกด้วย

สำหรับการศึกษารุ่นนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะนำเทคนิคแม่แบบมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่าเทคนิคแม่แบบเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้พัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้ และจากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม จะเห็นได้ว่ามีจิตลักษณะหลายประการที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางจริยธรรม ซึ่งจิตลักษณะประการหนึ่งก็คือ ลักษณะมุ่งอนาคต ดังเอกสารที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ข้างต้น แม้ว่าจะไม่พบงานวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตโดยตรง แต่จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ จะพบว่าเทคนิคแม่แบบสามารถใช้เป็นวิธีการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้ ในขณะที่ลักษณะมุ่งอนาคตก็มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับลักษณะทางจริยธรรมเช่นกัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตมาใช้เป็นตัวแปรร่วมกันในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการวางแผนการสร้างเสริมและพัฒนาลักษณะทางจริยธรรมต่อไปในภายหน้า

กรอบความคิด

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตต่อการพัฒนา - พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน
2. เด็กนักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ
3. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนของนักเรียนมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนที่สูงกว่ากลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองใช้เทคนิคแม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. แบบแผนการทดลอง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
4. วิธีการดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง จ.สมุทรสาคร จำนวน 129 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง จ.สมุทรสาคร จำนวน 64 คน โดยมีขั้นตอนในการเลือกและปฏิบัติดังนี้

1. จัดให้กลุ่มประชากรซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง จ.สมุทรสาคร จำนวน 129 คน ทำแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต

2. สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากประชากร โดยใช้ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นชั้น สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงซึ่งได้แก่นักเรียนที่มีระดับคะแนนอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 76-100 จำนวน 32 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำซึ่งได้แก่นักเรียนที่มีระดับคะแนนอยู่ในเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ต่ำกว่า 25 จำนวน 32 คน

3. แบ่งกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นออกเป็นกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นดังนี้

กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง

กลุ่มทดลอง 16 คน กลุ่มควบคุม 16 คน

กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

กลุ่มทดลอง 16 คน กลุ่มควบคุม 16 คน

ได้กลุ่มตัวอย่างของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ดังตาราง

ตาราง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ลักษณะมุ่ง อนาคต	การใช้เทคนิค แม่แบบ	การใช้เทคนิคแม่แบบ (กลุ่มทดลอง)	การไม่ใช้ เทคนิคแม่แบบ (กลุ่มควบคุม)
ลักษณะมุ่งอนาคตสูง		16 คน	16 คน
ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ		16 คน	16 คน

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวน 64 คน ออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 16 คน เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังนี้

กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงและได้รับเทคนิคแม่แบบ
- กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำและได้รับเทคนิคแม่แบบ

กลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงและไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ
- กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำและไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ

แบบแผนการทดลองที่ใช้เป็นแบบ Generalized Randomized Block Design (GRB-a) (คุชฎีโยเหล่า. 2535 : 37) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม ได้จากการสุ่มและมีการสอบก่อน-หลัง (Randomized Control Group Pretest-Posttest Design) (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2528 : 71-72) สามารถสรุปได้ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง	ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
ER ₁	T ₁	X	T ₂
CR ₁	T ₁	-	T ₂
ER ₂	T ₁	X	T ₂
CR ₂	T ₁	-	T ₂

โดยกำหนดให้

ER₁ แทน นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงและได้รับเทคนิคแม่แบบ (กลุ่มทดลอง)

CR₁ แทน นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงและไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ (กลุ่มควบคุม)

ER₂ แทน นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำและได้รับเทคนิคแม่แบบ (กลุ่มทดลอง)

CR₂ แทน นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำและไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ (กลุ่มควบคุม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างและปรับปรุงเครื่องมือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบวัดทางจิตวิทยา 2 ด้าน ได้แก่
 - 1.1 แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
 - 1.2 แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต
2. เทคนิคแม่แบบสำหรับการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

1. แบบวัดทางจิตวิทยา

1.1 แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

1. แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมในงานวิจัยนี้ เป็นแบบวัดชนิดเลือกตอบ เรียงลำดับตามขั้นพฤติกรรมที่เป็นตัวเลือกตั้งแต่ขั้นที่ 1-5 และการให้คะแนนก็เรียงลำดับจาก 1-5 คะแนน ตามขั้นคำตอบที่เป็นตัวเลือก ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้หลักแนวคิดจากการศึกษาแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อผู้อื่นทางสังคมของศิริพร พูลรักษ์ (2539) มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้
 2. ศึกษาทฤษฎีและเอกสารความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
 3. เขียนนิยามปฏิบัติการจากข้อความรู้ที่ได้ในข้อ 1 ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และจุดมุ่งหมายของการวิจัย
 4. ศึกษาแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อผู้อื่นทางสังคมของ ศิริพร พูลรักษ์ (2539) และแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมในงานวิจัยอื่น ๆ
 5. สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับการวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมจากนิยามปฏิบัติการในข้อ 2 ได้ข้อคำถาม 50 ข้อ แบ่งเป็น 5 พฤติกรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนที่ ด้านละ 10 ข้อคำถาม
 6. นำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการและตรวจสอบภาษาแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ
 7. นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 รร.เอกชัยวิทยา จ.สมุทรสาคร ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง
 8. หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร α - Coefficient ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นดังต่อไปนี้

ข้อ	ประเภทของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม	ความเชื่อมั่น
1 - 10	ความซื่อสัตย์	0.9427
11 - 20	ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม	0.9415
21 - 30	ความเมตตากรุณา	0.8889
31 - 40	การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	0.8851
41 - 50	ความกตัญญูกตเวที	0.8566

ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

(0) โรงเรียนของเอกประกาศรับบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม ถ้านักเรียนเป็นเอก ข้อใดต่อไปนี้อาจคล้อยกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

- ___ 1. ฉันรู้ดีกว่าบุคคลที่ประสบภัยน้ำท่วมเหล่านี้กำลังลำบาก
- ___ 2. ฉันคิดว่าบุคคลเหล่านี้ควรจะได้รับการช่วยเหลือ
- ___ 3. คนเราควรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ___ 4. ฉันจะไปรวบรวมสิ่งของที่บ้านมาบริจาคด้วย
- ___ 5. ฉันช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์หรือได้รับความเดือดร้อนเสมอ

เกณฑ์การให้คะแนน

พิจารณาจากการกาเครื่องหมายในช่องคำตอบ ข้อ 1 ได้ 1 คะแนน และเรียงลำดับตามขั้นจนถึงข้อ 5 ซึ่งมีคะแนนเท่ากับ 5 คะแนน

แบบวัดนี้มีพิสัยของคะแนนอยู่ในช่วง 10-50 คะแนน

1.2 แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต

แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตในงานวิจัยนี้ เป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ จาก “จริง” ถึง “ไม่จริง” ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้หลักแนวคิดจากการศึกษาแบบวัดของมาลิวิทยารัตน์ (2540) มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีและเอกสารความรู้เกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคต รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อ

2. เขียนนิยามปฏิบัติการจากข้อความรู้ที่ได้ในข้อ 1 ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และจุดมุ่งหมายของการวิจัย
3. ศึกษาแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของมาลี วิทยารัตน์ (2540) และแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตในงานวิจัยอื่น ๆ
4. สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับการวัดลักษณะมุ่งอนาคตจากนิยามปฏิบัติการในข้อ 2 ได้ข้อคำถาม 12 ข้อ
5. นำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการและตรวจสอบภาษาแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ
6. นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเอกชัยวิทยา จ.สมุทรสาคร ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง
7. หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร α - Coefficient ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.8203

ตัวอย่างแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต

(0) ฉันจะพยายามทำงานที่คุณครูสั่งให้เสร็จก่อนถึงเวลาที่กำหนด

	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
<u>เกณฑ์การให้คะแนน</u>				
พิจารณาจากการกาเครื่องหมายในช่องคำตอบ				
ข้อความทางบวก :	จริง		ได้	4 คะแนน
	ค่อนข้างจริง		ได้	3 คะแนน
	ไม่ค่อยจริง		ได้	2 คะแนน
	ไม่จริง		ได้	1 คะแนน
ข้อความทางลบ :	ไม่จริง		ได้	4 คะแนน
	ไม่ค่อยจริง		ได้	3 คะแนน
	ค่อนข้างจริง		ได้	2 คะแนน
	จริง		ได้	1 คะแนน

แบบทดสอบนี้มีพิสัยของคะแนนอยู่ในช่วง 12-48 คะแนน

2. เทคนิคแม่แบบสำหรับการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

1. ศึกษารายละเอียดของทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม และวิธีการพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมแบบต่าง ๆ
2. สร้างแบบแผนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคแม่แบบในการสร้างแบบแผนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม โดยการจัดกิจกรรมเล่นิทานทั้งหมด 10 ครั้ง แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข
3. นำแบบแผนที่ตรวจและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเอกชัยวิทยา จ.สมุทรสาคร ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง
4. นำแบบแผนการฝึกที่ทดลองใช้แล้ว มาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และนำไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป

วิธีการดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นเตรียมการ

1. ติดต่อขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อใช้สำหรับขอความร่วมมือในการจัดกลุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลและทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง จ.สมุทรสาคร
2. ติดต่อกับผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า
3. ติดต่อประสานงานกับอาจารย์ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายบริการของโรงเรียน รวมทั้งครูประจำชั้น เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ขั้นก่อนการทดลอง

1. วัดระดับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง จ.สมุทรสาคร ด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จัดแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง และกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ รวม 2 กลุ่ม
2. สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ๆ ละ 32 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 64 คน
3. สุ่มแบ่งครึ่ง เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง เป็นกลุ่มทดลอง 16 คน กลุ่มควบคุม 16 คน และกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ เป็นกลุ่มทดลอง 16 คน กลุ่มควบคุม 16 คน

4. เก็บข้อมูลก่อนทำการทดลองจากกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

5. ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ บันทึกคะแนนเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนทดลอง

วิธีดำเนินการทดลอง แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้วิจัยนำเข้าสู่การเสนอแม่แบบ โดยการสนทนากลุ่มนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้นักเรียนสังเกตในครั้งนั้น ๆ

ขั้นที่ 2 ขั้นเสนอแม่แบบ ผู้วิจัยเสนอเรื่องราวของแม่แบบโดยแจกเอกสารที่แสดงเรื่องราวของแม่แบบให้นักเรียนและผู้วิจัยอ่านเรื่องราวให้นักเรียนฟังเพื่อนักเรียนจะได้สังเกตพฤติกรรมของแม่แบบ

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากพฤติกรรมของแม่แบบ เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดที่จะเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบนั้น

การทดลองครั้งนี้เป็นการทดลองโดยให้เทคนิคแม่แบบกับกลุ่มทดลองจำนวน 10 ครั้ง แต่ละครั้งใช้ระยะเวลา 50 นาที ในช่วงชั่วโมงเสริมของนักเรียน กระทำการทดลองสัปดาห์ละ 5 ครั้ง ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ในช่วงเดือนธันวาคม 2541 - มกราคม 2542 สำหรับกลุ่มควบคุมไม่ได้ให้เทคนิคแม่แบบคงจัดให้มีการเรียนการสอนตามปกติ โดยกิจกรรมที่จัดให้กลุ่มทดลองมีดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง ทำการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการบันทึกมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package For The Social Science / Personal Computer : SPSS/PC⁺) โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน ก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยใช้สถิติค่าที (t-test)

3. กรณีที่พบว่าผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูกตเวที ไม่มีความแตกต่างกัน การทดสอบสมมติฐานข้อ 1-3 ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-Way Analysis Of Variance) โดยใช้คะแนนหลังการทดลองในการวิเคราะห์

4. กรณีที่พบว่าผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูกตเวที มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การทดสอบสมมติฐานข้อ 1-3 ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบสองทาง (Two-Way Analysis Of Covariance) โดยใช้คะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) เป็นตัวแปรร่วม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การใช้เทคนิคแม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน” เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อศึกษาว่าเทคนิคแม่แบบที่ใช้ในการทดลองนี้ส่งผลให้ผู้ได้รับมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบหรือไม่ โดยทำการทดลองกับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง จ.สมุทรสาคร จำนวน 64 คน มีการจัดแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลองซึ่งมี 2 กลุ่มย่อยคือ กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง และกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ กลุ่มละ 16 คน และกลุ่มควบคุมซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังต้องการศึกษาว่าพัฒนาการของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกันมีลักษณะพัฒนาการเป็นอย่างไรก่อนได้รับการทดลอง และหากพบความแตกต่างของพัฒนาการกับลักษณะมุ่งอนาคตก็จะนำคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมก่อนการทดลองมาใช้เป็นตัวแปรร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เสนอตามลำดับดังนี้

1. การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูกตเวทีของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลอง
2. การนำเสนอค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูกตเวทีของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน
3. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูกตเวที เมื่อพิจารณาตามตัวแปรการได้รับเทคนิคแม่แบบ และลักษณะมุ่งอนาคต

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลผลและความหมายของการวิเคราะห์ได้ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา F-distribution
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean - square)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลอง

นำผลจากการทดสอบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลองมาเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมโดยใช้สถิติค่าที (t-test) ได้ผลดังตาราง 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลอง

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม	แหล่งความแปรปรวน	N	$\bar{X}$	SD	df	t	P
ความซื่อสัตย์	กลุ่มทดลอง	32	32.8438	7.4881	62	.833	.408
	กลุ่มควบคุม	32	34.3438	6.8984			
ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม	กลุ่มทดลอง	32	31.0938	7.7599	59.548	.053	.958
	กลุ่มควบคุม	32	31.1875	6.3166			
ความเมตตากรุณา	กลุ่มทดลอง	32	35.7500	4.8792	62	.667	.507
	กลุ่มควบคุม	32	34.9375	4.8665			
การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	กลุ่มทดลอง	32	29.6563	7.8888	62	.248	.805
	กลุ่มควบคุม	32	30.1250	7.2234			
ความกตัญญูทดแทน	กลุ่มทดลอง	32	36.9688	5.2823	62	.592	.556
	กลุ่มควบคุม	32	37.7188	4.8409			

จากตาราง 1 พบว่าไม่มีความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลองจึงนำคะแนนหลังการทดลองมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-Way Analysis Of Variance) ดังตาราง 3

2. การนำเสนอค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนของ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน

นำผลจากการทดสอบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกันภายหลังการทดลองมาเปรียบเทียบกับค่าสถิติพื้นฐาน ดังแสดงใน ตาราง 2

ตาราง 2 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน

พฤติกรรมเชิง จริยธรรมทางสังคม	ลักษณะ มุ่งอนาคต	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่างและค่าสถิติ	กลุ่ม ทดลอง	กลุ่ม ควบคุม	รวม
ความซื่อสัตย์	สูง	N	16	16	32
		$\bar{X}$	48.5000	40.6250	44.5625
		SD	1.0328	2.7779	4.5004
	ต่ำ	N	16	16	32
		$\bar{X}$	30.4375	28.0625	29.2500
		SD	2.6323	2.8860	2.9730
ความเสมอภาคหรือ ความยุติธรรม	สูง	N	16	16	32
		$\bar{X}$	47.8750	36.3750	42.1250
		SD	1.2583	4.2720	6.6125
	ต่ำ	N	16	16	32
		$\bar{X}$	27.3125	26.1250	26.7188
		SD	2.1203	3.0741	2.6668

ตาราง 2 (ต่อ)

พฤติกรรมเชิง จริยธรรมทางสังคม	ลักษณะมุ่ง อนาคต	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่างและค่าสถิติ	กลุ่ม ทดลอง	กลุ่ม ควบคุม	รวม
ความเมตตากรุณา	สูง	N	16	16	32
		$\bar{X}$	48.5000	39.0625	43.7812
		SD	0.8165	2.4350	5.1163
	ต่ำ	N	16	16	32
		$\bar{X}$	35.0000	30.6250	32.8125
		SD	1.5492	2.4732	3.0101
การเห็นแก่ ประโยชน์ส่วนรวม	สูง	N	16	16	32
		$\bar{X}$	44.9375	36.6875	40.8125
		SD	1.9483	2.9375	4.8556
	ต่ำ	N	16	16	32
		$\bar{X}$	25.8125	23.0000	24.6563
		SD	2.1975	2.5298	2.6103
ความกตัญญูทดแทน	สูง	N	16	16	32
		$\bar{X}$	48.8750	42.3750	45.6250
		SD	0.7188	1.9958	3.6167
	ต่ำ	N	16	16	32
		$\bar{X}$	36.1250	33.6250	34.8750
		SD	1.7464	2.4461	2.4462

จากตาราง 2 แสดงว่า

1. ค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน ของ กลุ่มทดลองมีค่ามากกว่ากลุ่มควบคุม
2. ค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน ของ

กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีค่ามากกว่ากลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

3. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน เมื่อพิจารณาตามตัวแปรการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคต

นำคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-Way Analysis Of Variance) ดังแสดงในตาราง 3 เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1, 2 และ 3 ซึ่งมีใจความดังต่อไปนี้

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน
2. เด็กนักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ
3. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนของนักเรียนมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนที่สูงกว่ากลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

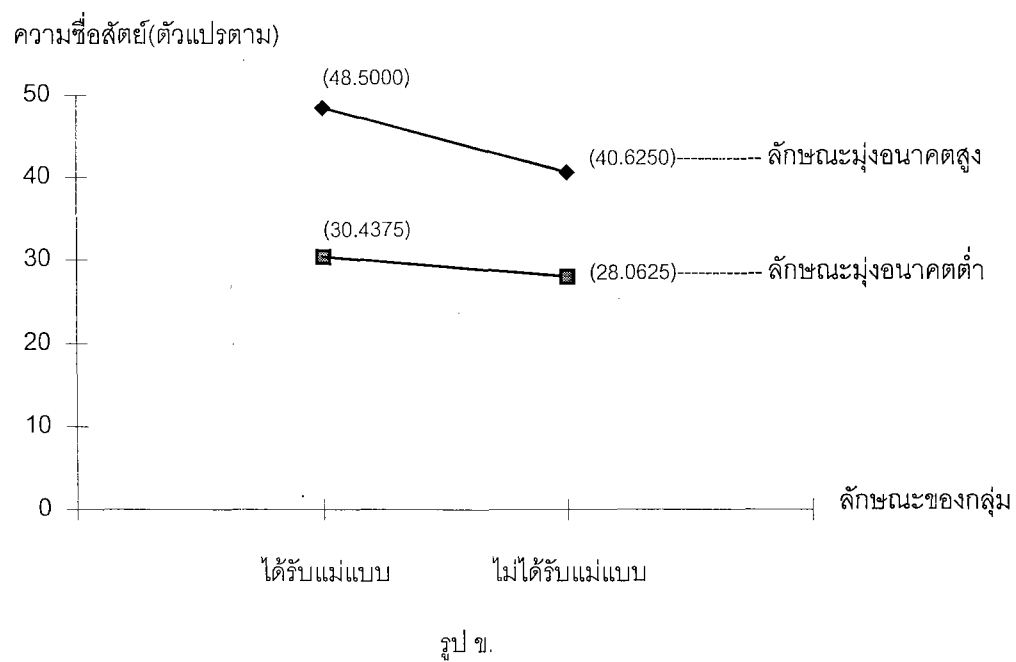
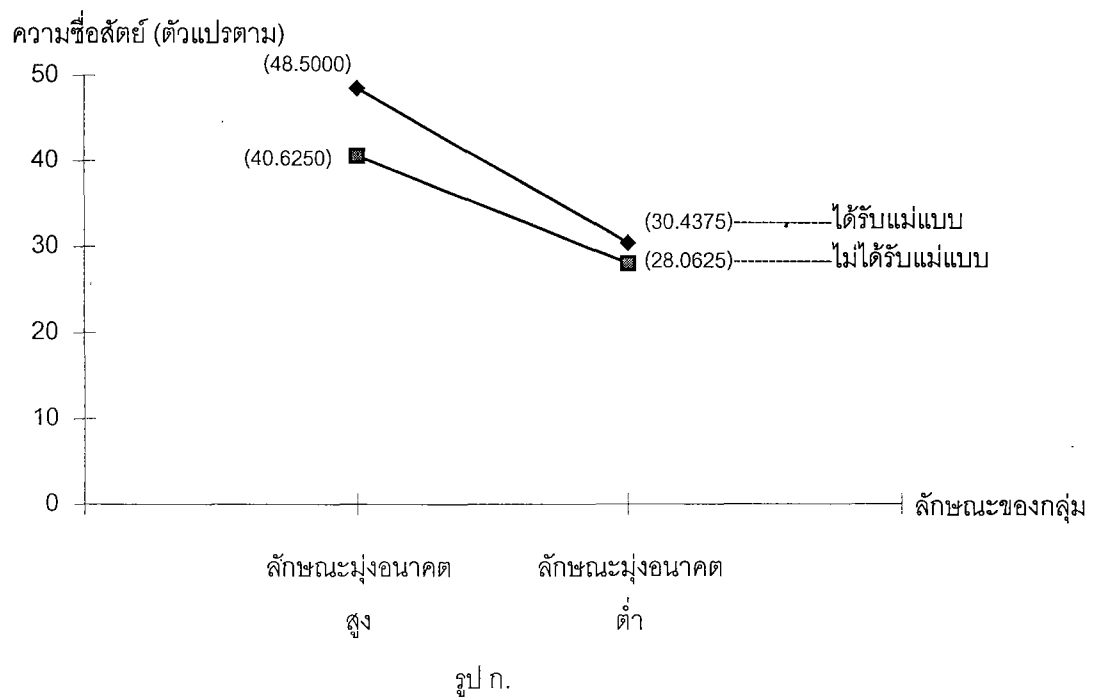
ตาราง 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน เมื่อพิจารณาตามตัวแปรการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุงอนาคต

พฤติกรรมเชิง จริยธรรมทาง สังคม	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ความซื่อสัตย์	การได้รับแม่แบบ (ก)	420.250	1	420.250	69.920	0.000*
	ลักษณะมุงอนาคต (ข)	3751.563	1	3751.563	624.177	0.000*
	ผลรวม (ก x ข)	121.000	1	121.000	20.132	0.000*
	ส่วนที่เหลือ	360.625	60	6.010		
	รวม	4653.437	63	73.864		
ความเสมอภาค หรือ ความยุติธรรม	การได้รับแม่แบบ (ก)	643.891	1	643.891	76.247	0.000*
	ลักษณะมุงอนาคต (ข)	3797.641	1	3797.641	449.702	0.000*
	ผลรวม (ก x ข)	425.391	1	425.391	50.373	0.000*
	ส่วนที่เหลือ	506.687	60	8.445		
	รวม	5373.609	63	85.295		
ความเมตตา กรุณา	การได้รับแม่แบบ (ก)	763.141	1	763.141	201.989	0.000*
	ลักษณะมุงอนาคต (ข)	1925.016	1	1925.016	509.516	0.000*
	ผลรวม (ก x ข)	102.516	1	102.516	27.134	0.000*
	ส่วนที่เหลือ	226.687	60	3.778		
	รวม	3017.359	63	47.895		

ตาราง 3 (ต่อ)

พฤติกรรมเชิง จริยธรรมทาง สังคม	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
การเห็นแก่ ประโยชน์ส่วน รวม	การได้รับแม่แบบ (ก)	446.266	1	446.266	75.465	0.000 [*]
	ลักษณะมุ่งอนาคต (ข)	4176.391	1	4176.391	706.212	0.000 [*]
	ผลรวม (ก x ข)	141.016	1	141.016	23.846	0.000 [*]
	ส่วนที่เหลือ	354.813	60	5.914		
	รวม	5118.484	63	81.246		
ความกตัญญู กตเวที	การได้รับแม่แบบ (ก)	324.000	1	324.000	95.764	0.000 [*]
	ลักษณะมุ่งอนาคต (ข)	1849.000	1	1849.000	546.502	0.000 [*]
	ผลรวม (ก x ข)	64.000	1	64.000	18.916	0.000 [*]
	ส่วนที่เหลือ	203.000	60	3.383		
	รวม	2440.000	63	38.730		

จากตาราง 3 แสดงว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับแม่แบบกับลักษณะมุ่งอนาคตต่อคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูกตเวทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าผลของตัวแปรการได้รับเทคนิคแม่แบบ และลักษณะมุ่งอนาคตก็มีนัยสำคัญทางสถิติด้วย เพื่อแสดงถึงปฏิสัมพันธ์ว่ามีความสำคัญหรือไม่ ผู้วิจัยจึงได้วาดรูปแสดงปฏิสัมพันธ์โดยใช้คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูกตเวที ในตาราง 2 ดังภาพประกอบ 1-5 ดังนี้

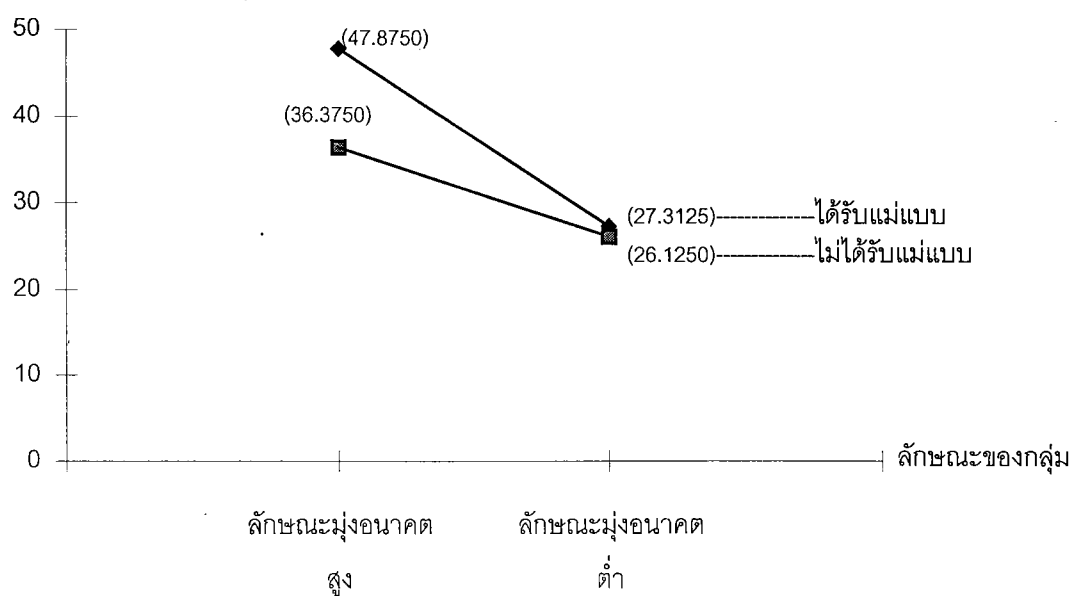

ภาพประกอบ 1 แสดงลักษณะปฏิสัมพันธ์ของการได้รับแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อความซื่อสัตย์

จากภาพประกอบ 1 รูป ก. และ รูป ข. แสดงว่าลักษณะปฏิสัมพันธ์ของการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตเป็นแบบตามลำดับ (Ordinal interaction) และจากตาราง 3 จะเห็นว่า $F_{\eta} = 69.920$ และ $F_{\eta} = 624.177$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า

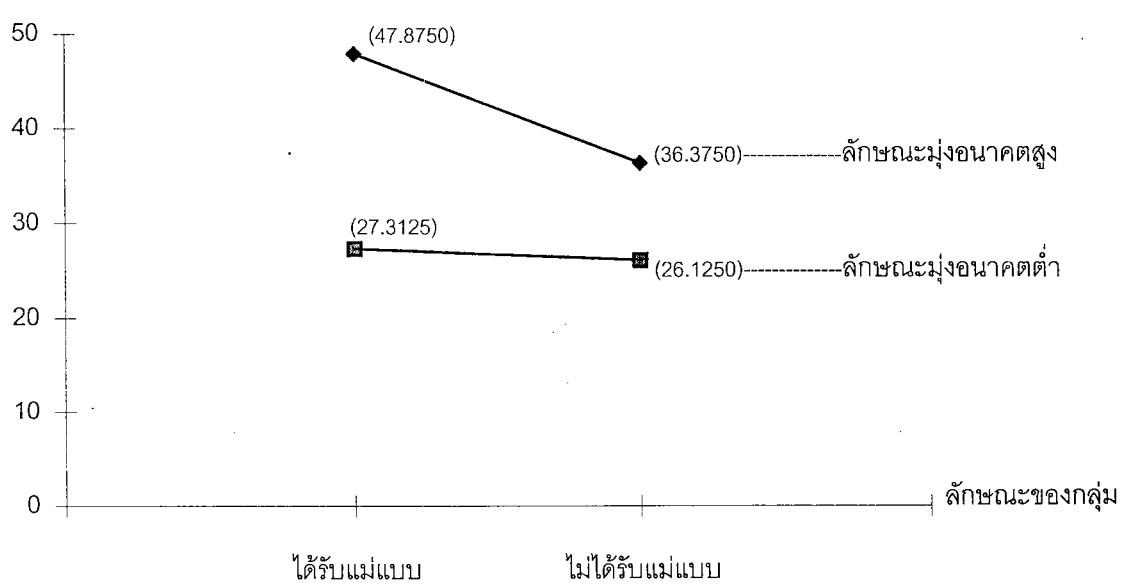
1. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบมีคะแนนความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีคะแนนความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. จากการคำนวณค่า simple main effect พบว่าค่าความแตกต่างของคะแนนความซื่อสัตย์ในกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง เมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้ว (7.8750^*) มีนัยสำคัญทางสถิติ ($CD = 2.0838$) จึงแสดงว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงเมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้ว มีคะแนนความซื่อสัตย์สูงสุด

ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม(ตัวแปรตาม)

รูป ก.

ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม(ตัวแปรตาม)

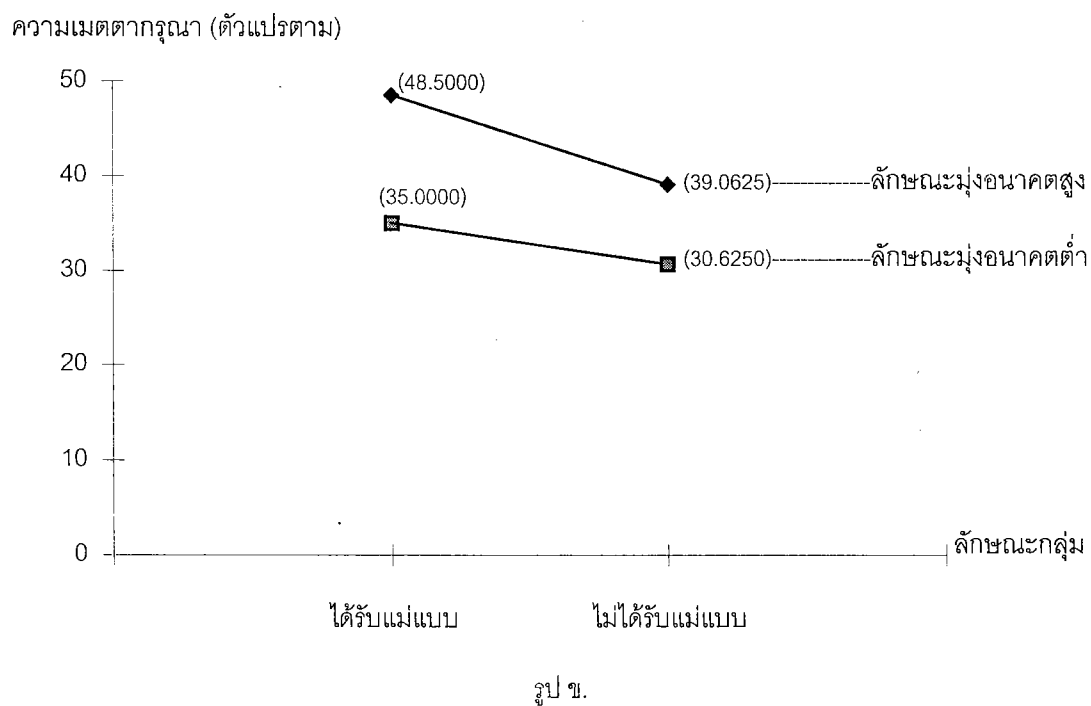
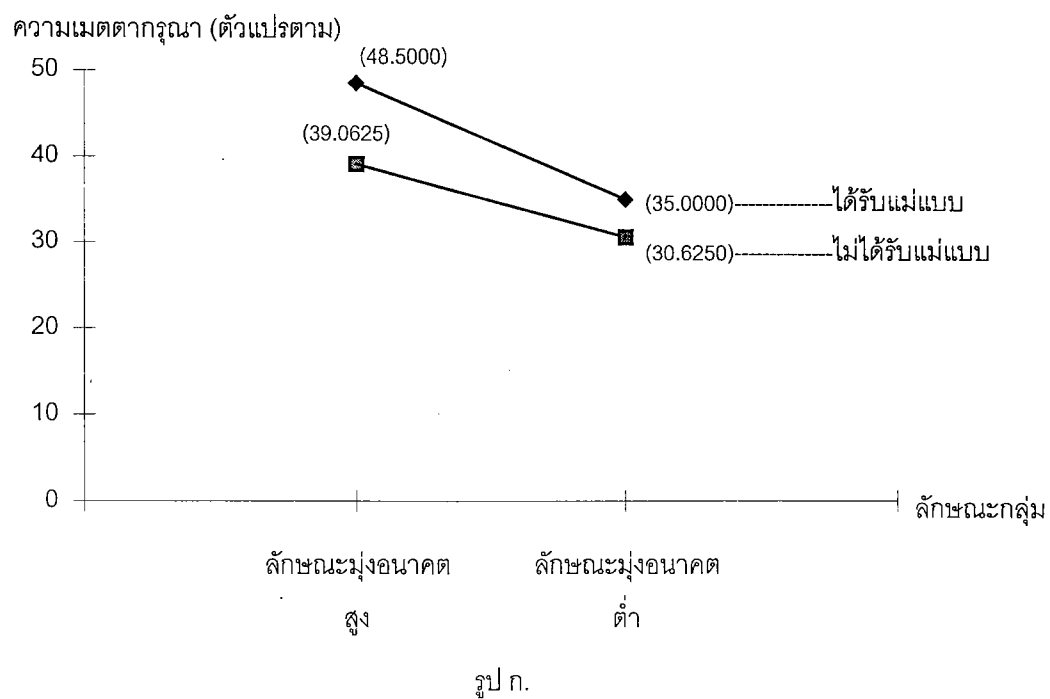

รูป ข.

ภาพประกอบ 2 แสดงลักษณะปฏิสัมพันธ์ของการได้รับแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อความเสมอภาคหรือความยุติธรรม

ภาพประกอบ 2 รูป ก. และ รูป ข. แสดงว่าลักษณะปฏิสัมพันธ์ของการได้รับเทคนิคแม่แบบ และลักษณะมุ่งอนาคตเป็นแบบตามลำดับ (Ordinal interaction) และจากตาราง 3 จะเห็นว่า $F_{\eta} = 76.247$ และ $F_{\eta} = 449.702$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า

1. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบมีคะแนนความเสมอภาคหรือความยุติธรรมสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีคะแนนความเสมอภาคหรือความยุติธรรมสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. จากการคำนวณค่า simple main effect พบว่าค่าความแตกต่างของคะแนนความเสมอภาคหรือความยุติธรรมในกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง เมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้ว (11.5000^*) มีนัยสำคัญทางสถิติ ($CD = 2.4701$) จึงแสดงว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง เมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้วมีคะแนนความเสมอภาคหรือความยุติธรรมสูงสุด

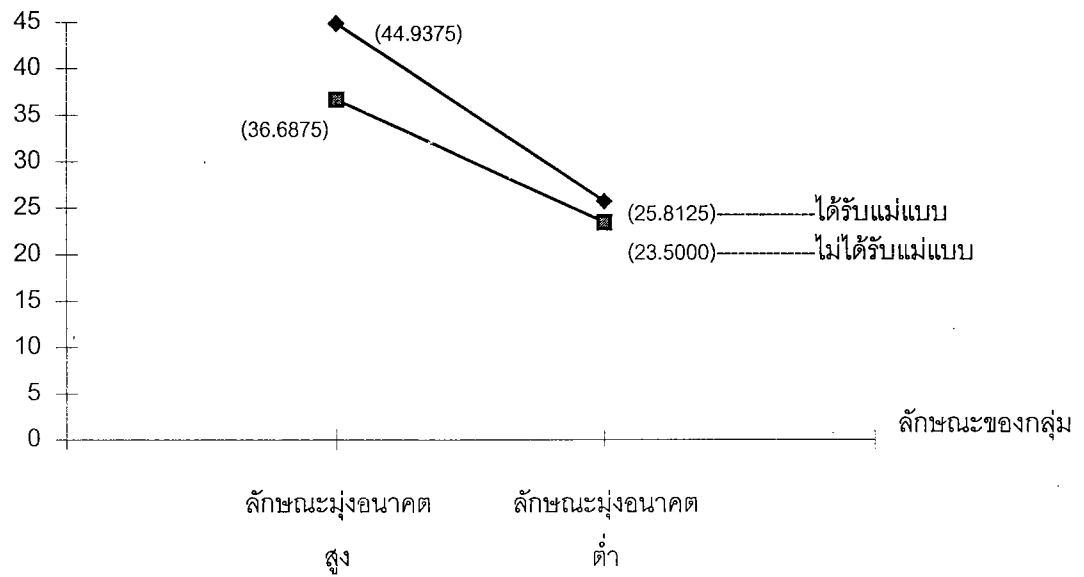

ภาพประกอบ 3 แสดงลักษณะปฏิสัมพันธ์ของการได้รับแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อความเมตตากรุณา

จากภาพประกอบ 3 รูป ก. และ รูป ข. แสดงว่าลักษณะปฏิสัมพันธ์ของการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุงอนาคตเป็นแบบตามลำดับ (Ordinal interaction) และจากตาราง 3 จะเห็นว่า $F_{\eta} = 201.989$ และ $F_{\eta} = 509.516$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า

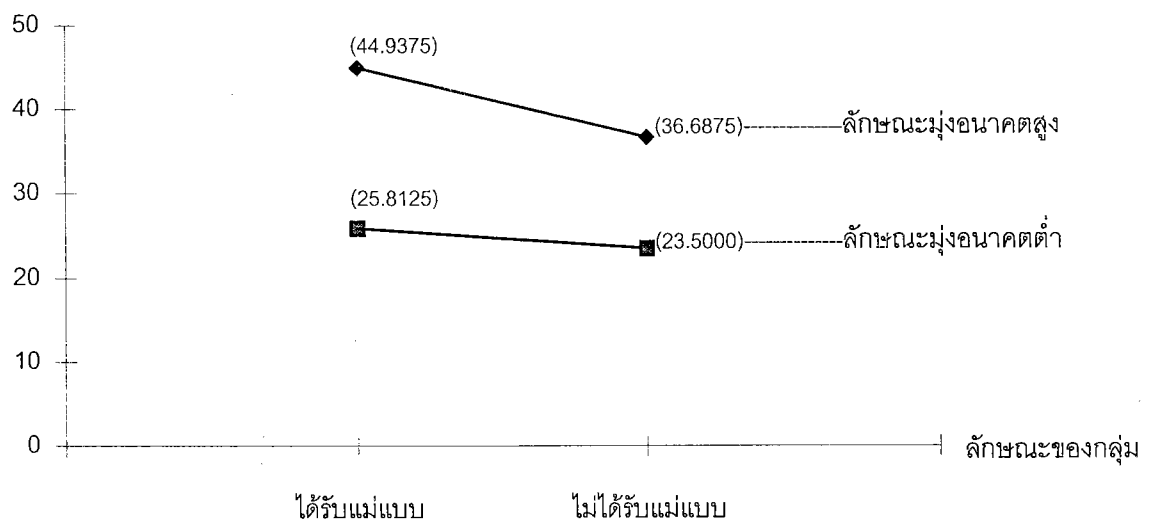
1. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบมีคะแนนความเมตตากรุณาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุงอนาคตสูงมีคะแนนความเมตตากรุณาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุงอนาคตต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. จากการคำนวณค่า simple main effect พบว่าค่าความแตกต่างของคะแนนความเมตตากรุณาในกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะมุงอนาคตสูง เมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้ว (9.4375^*) มีนัยสำคัญทางสถิติ ($CD = 1.6526$) จึงแสดงว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุงอนาคตสูงเมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้วมีคะแนนความเมตตากรุณาสูงสุด

การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม(ตัวแปรตาม)

รูป ก.

การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม(ตัวแปรตาม)

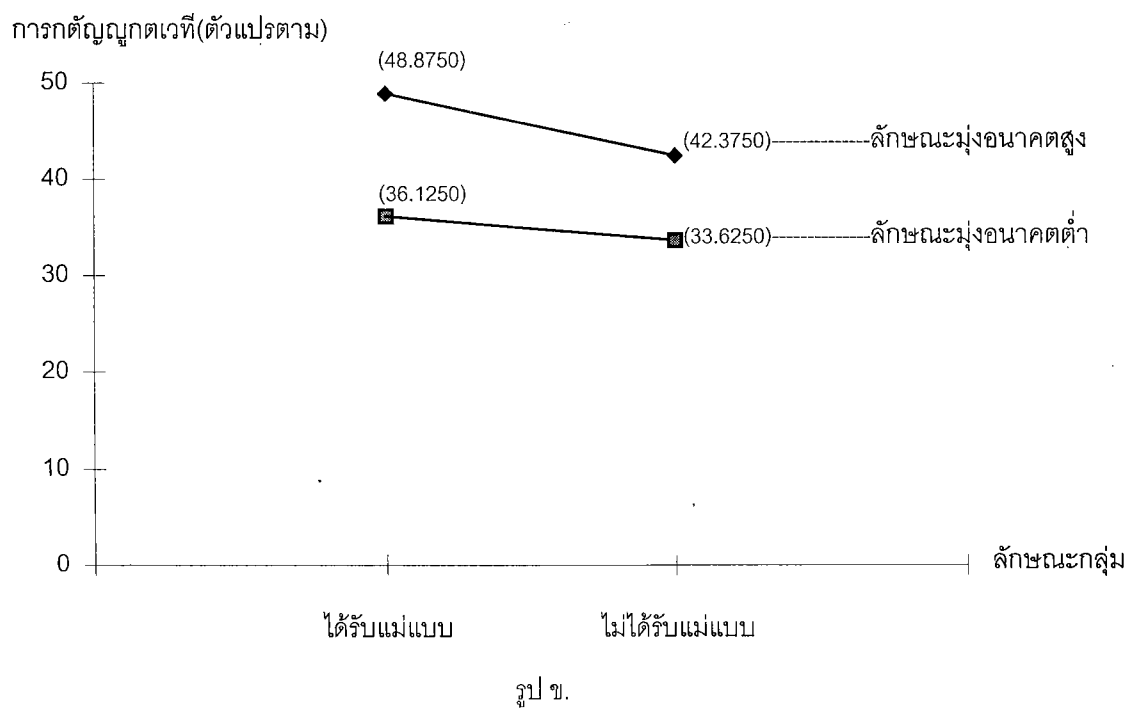
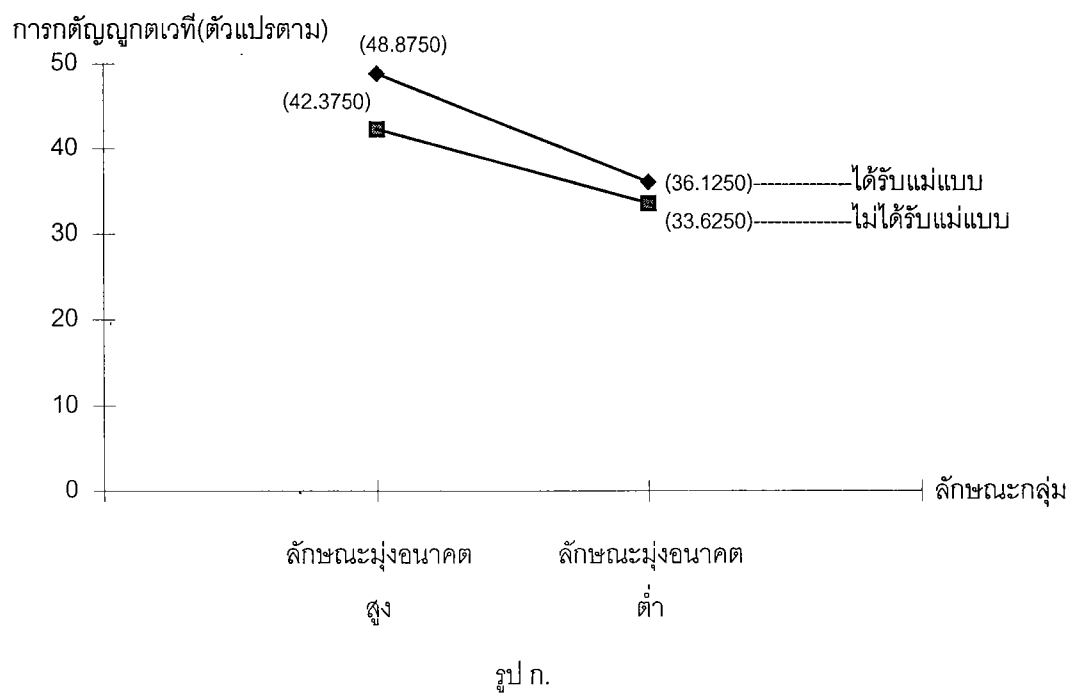

รูป ข.

ภาพประกอบ 4 แสดงลักษณะปฏิสัมพันธ์ของการได้รับแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

จากภาพประกอบ 4 รูป ก. และ รูป ข. แสดงว่าลักษณะปฏิสัมพันธ์ของการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุงอนาคตเป็นแบบตามลำดับ (Ordinal interaction) และจากตาราง 3 จะเห็นว่า $F_{\eta} = 75.465$ และ $F_{\eta} = 706.212$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า

1. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบมีคะแนนการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุงอนาคตสูงมีคะแนนการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุงอนาคตต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. จากการคำนวณค่า simple main effect พบว่าค่าความแตกต่างของคะแนนการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมในกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะมุงอนาคตสูง เมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้ว (8.2500^*) มีนัยสำคัญทางสถิติ ($CD = 2.0670$) จึงแสดงว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุงอนาคตสูงเมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้วมีคะแนนการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมสูงสุด

ภาพประกอบ 5 แสดงลักษณะปฏิสัมพันธ์ของการได้รับแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตต่อความกตัญญูกตเวที

จากภาพประกอบ 5 รูป ก. และ รูป ข. แสดงว่าลักษณะปฏิสัมพันธ์ของการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตเป็นแบบตามลำดับ (Ordinal interaction) และจากตาราง 3 จะเห็นว่า $F_n = 95.764$ และ $F_u = 546.502$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า

1. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบมีคะแนนความกตัญญูกตเวทีสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีคะแนนความกตัญญูกตเวทีสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. จากการคำนวณค่า simple main effect พบว่าค่าความแตกต่างของคะแนนความกตัญญูกตเวทีในกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง เมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้ว (6.5000^*) มีนัยสำคัญทางสถิติ ($CD = 1.5630$) จึงแสดงว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงเมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้วมีคะแนนความกตัญญูกตเวทีสูงสุด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบและไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ
3. เพื่อเปรียบเทียบเชิงพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน ของนักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง และกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน
2. เด็กนักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ
3. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน ของนักเรียนมีความแตกต่างกันโดยกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนที่สูงกว่ากลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง จ.สมุทรสาคร จำนวน 64 คน โดยมีขั้นตอนในการเลือกและปฏิบัติดังนี้

1) จัดให้กลุ่มประชากรซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์แจ้ง จ.สมุทรสาคร จำนวน 129 คน ทำแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต

2) สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากประชากรโดยใช้ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นชั้น สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง ซึ่งได้แก่นักเรียนที่มีระดับคะแนนอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 76-100 จำนวน 32 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ ซึ่งได้แก่นักเรียนที่มีระดับคะแนนอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ต่ำกว่า 25 จำนวน 32 คน

3) แบ่งกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นออกเป็นกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นดังนี้

กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง

กลุ่มทดลอง 16 คน

กลุ่มควบคุม 16 คน

กลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

กลุ่มทดลอง 16 คน

กลุ่มควบคุม 16 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย

2.1 เทคนิคแม่แบบสำหรับการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้หลักแนวคิดจากวิธีการพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมแบบต่าง ๆ และการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี ความรู้ และงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมโดยสร้างให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการของกลุ่มตัวอย่าง

2.2 แบบวัดทางจิตวิทยา จำนวน 2 ชุด คือ

2.2.1 แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้หลักแนวคิดจากการศึกษาแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ของศิริพร พูลรัตน์ (2539) และการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี ความรู้ และงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม โดยแบบวัดนี้ประกอบด้วยคำถาม 50 ข้อ แบ่งเป็น 5 พฤติกรรม มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

ข้อ	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม	ความเชื่อมั่น
1 - 10	ความซื่อสัตย์	0.9427
11 - 20	ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม	0.9415
21 - 30	ความเมตตากรุณา	0.8889
31 - 40	การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	0.8851
41 - 50	ความกตัญญูกตเวที	0.8566

2.2.2 แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยปรับปรุงจากแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต ของมาลี วิทยารัตน์ (2540) ซึ่งแบบวัดนี้มี 12 ข้อ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8203

3. การหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 เทคนิคแม่แบบสำหรับการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้นำเทคนิคแม่แบบที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้ว หลังจากนั้นได้นำไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเอกชัยวิทยา จ.สมุทรสาคร จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นนำข้อบกพร่องที่พบมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการศึกษาจริง

3.2 แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใหม่ได้นำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางจิตวิทยา และทางการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ หลังจากปรับปรุงแก้ไขแล้วได้นำไปหาคุณภาพโดยทดลองใช้กับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเอกชัยวิทยา จ.สมุทรสาคร จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้สูตรคำนวณแบบ Pearson Product Moment แล้วคัดเลือกข้อที่ค่าอำนาจจำแนกมีนัยสำคัญทางสถิติสูงสุด 10 ข้อ ในแต่ละพฤติกรรม แล้วนำมาหาความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของแบบวัด ซึ่งได้ผลดังต่อไปนี้

ความซื่อสัตย์	จำนวน 10 ข้อ	$\alpha = 0.9427$
ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม	จำนวน 10 ข้อ	$\alpha = 0.9415$
ความเมตตากรุณา	จำนวน 10 ข้อ	$\alpha = 0.8889$
การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	จำนวน 10 ข้อ	$\alpha = 0.8851$
ความกตัญญูกตเวที	จำนวน 10 ข้อ	$\alpha = 0.8566$

3.2 แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยปรับปรุงจากแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของมาลี วิทยารัตน์ (2540) ได้นำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางจิตวิทยาและทางการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ หลังจากปรับปรุงแก้ไขแล้วได้นำไปหาคุณภาพโดยทดลองใช้กับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเอกชัยวิทยา จ.สมุทรสาคร จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้สูตรคำนวณแบบ Pearson Product Moment แล้วคัดเลือกข้อที่ค่าอำนาจจำแนกมีนัยสำคัญทางสถิติได้คำถาม 12 ข้อ แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของแบบวัด ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8203

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 2 ท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจกับคำถามคำตอบในแบบวัดต่าง ๆ เป็นอย่างดี ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการทดลอง โดยใช้เวลาในการดำเนินการวัดจิตลักษณะต่าง ๆ ก่อนการทดลอง การทำกิจกรรม และการวัดหลังการทดลอง รวม 12 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนคำตอบจากแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมก่อนการทดลอง (Pretest) และหลังการทดลอง (Posttest) และคะแนนลักษณะมุ่งอนาคตของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 64 คน มาลงรหัสในแบบรายการ เพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS / PC⁺ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับคือ

1. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลอง (Pretest) โดยใช้สถิติที (t-test)
2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทน เมื่อพิจารณาตามตัวแปรการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-Way Analysis of Variance)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 โดยลักษณะปฏิสัมพันธ์เป็นแบบตามลำดับ (Ordinal interaction) และผลของตัวแปรการได้รับแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูทดแทนที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงส่งผลให้ได้ข้อสรุปผลการศึกษาในข้อ 2 และ 3 ดังนี้

2. เด็กนักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2

3. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน ของนักเรียนมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนที่สูงกว่ากลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 3

4. นักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงเมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้ว มีคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนที่สูงสุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (ตาราง 3 หน้า 66-67) พบว่ามี - ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงกล่าวได้ว่าผลในส่วนนี้เป็นการสนับสนุนสมมติฐานข้อ 1 อย่างเด่นชัด และพบว่าผลของตัวแปร

การได้รับแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อนำค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน ในตาราง 2 (หน้า 64-65) มาวาดรูปดังภาพประกอบที่ 1-5 (หน้า 69-78) พบว่าลักษณะปฏิสัมพันธ์ของการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตเป็นแบบตามลำดับ (Ordinal interaction) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า

1. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบ (กลุ่มทดลอง) มีคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ (กลุ่มควบคุม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงกล่าวได้ว่าผลในส่วนนี้เป็นการสนับสนุนสมมติฐานข้อ 2 อย่างเด่นชัด

2. นักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนที่สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงกล่าวได้ว่าผลในส่วนนี้เป็นการสนับสนุนสมมติฐานข้อ 3 อย่างเด่นชัด

จากการที่นักเรียนกลุ่มที่ได้รับเทคนิคแม่แบบ (กลุ่มทดลอง) มีคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ แสดงว่า - เทคนิคแม่แบบที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้สามารถพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง ทั้งนี้เนื่องมาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่า แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมนั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 63-67) ได้เสนอวิธีการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมดังนี้

1. การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น
2. การอบรมทางศาสนา
3. การให้แสดงบทบาทสมมติ
4. การใช้กลุ่มให้เกิดการคล้อยตาม
5. การให้เลียนแบบจากตัวแบบ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีเลียนแบบจากตัวแบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของเด็กนักเรียน โดยเทคนิคแม่แบบที่สร้างขึ้นใช้หลักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

(Social Learning Theory) ของแบนดูรา (Bandura 1997 : 10-29) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ และการเรียนรู้นี้อาจเกิดจากประสบการณ์ตรงหรือจากการสังเกต โดยผลจากการสังเกตจะทำให้ผู้สังเกตสามารถเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบหรือเกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ ได้ ซึ่งขบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตมีกระบวนการที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. กระบวนการดึงดูดความสนใจ (Attentional Process) เป็นกระบวนการสังเกตลักษณะสำคัญของตัวแบบไว้ ซึ่งตัวแบบนั้นจะต้องมีลักษณะเด่นชัด ง่าย ๆ มีความดึงดูดความสนใจสูง มีความซับซ้อนของพฤติกรรมน้อย และถ้าผู้เรียนขาดความสนใจ การเรียนรู้ประเภทนี้จะไม่เกิดขึ้น

2. กระบวนการจดจำ (Retention Process) เป็นกระบวนการที่เกิดจากการรวบรวมพฤติกรรมของตัวแบบที่สังเกตได้ แล้วสร้างสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อให้จำพฤติกรรมนั้น ๆ ได้ แม้จะเห็นตัวแบบเพียงชั่วระยะเวลาสั้น ซึ่งสัญลักษณ์อาจอยู่ในรูปของภาษาหรือมโนภาพที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของตัวแบบ

3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproduction Process) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตได้คัดแปลงสัญลักษณ์ซึ่งเป็นตัวแทนพฤติกรรมมาเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมหลังจากได้สังเกตตัวแบบและมีการจดจำไว้

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้พฤติกรรมการแสดงออกของผู้สังเกตอยู่ต่อไป โดยการให้การเสริมแรงซึ่งมนุษย์จะเลือกพฤติกรรมของตัวแบบที่ก่อให้เกิดผลดีต่อตนมากกว่าก่อให้เกิดผลเสียแก่ตน

เทคนิคแม่แบบในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นเสนอแม่แบบ และขั้นสรุป โดยขั้นนำจะเป็นการชี้ให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบ และต่อมาก็คือการเสนอแม่แบบ ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้แม่แบบที่เป็นนิทานเพราะมีความเหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็กในวัยนี้ ขั้นเสนอแม่แบบนี้จะสอดคล้องกับกระบวนการดึงดูดความสนใจ และกระบวนการจดจำตามทฤษฎีการเรียนรู้ของแบนดูรา ส่วนในขั้นสรุปนั้นผู้วิจัยได้ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าพฤติกรรมของตัวแบบสมควรที่จะทำตามหรือไม่ และมีผลดีผลเสียอย่างไรซึ่งตรงกับกระบวนการแสดงออก และกระบวนการจูงใจ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรานั้นเอง โดยการทดลองแต่ละครั้งจะดำเนินตามขั้นตอนที่วางไว้เหมือนกันทุกครั้ง

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมนั้น ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ทั้งของไทยและต่างประเทศ อันได้แก่ งานวิจัยของมิดาสกี ไบรอันและบริคแมน (1973);

แมคแมนิส (1974); บิสกินและฮอสกินสัน (1977); ดวงเดือน พันธุมนาวันและเพ็ญแข ประจัน

ปิ๊งนิค (2520); กันยา ประสงค์เจริญ (2525); สมเดช สีแสง (2525); ศรีนิยา ชัยเพียรเจริญกิจ (2530)

และวีระ อุตสาหะ (2534) ดังจะเสนอรายละเอียดต่อไปนี้

มิดลาร์สกี ไบรอัน และบริคแมน (Midlarsky , Bryan and Brickman. 1973 : 146-149) ศึกษาผลของแม่แบบและรางวัลต่อการฝึกฝนให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ (Altruistic Behavior) โดยศึกษากับเด็กหญิงในระดับ 6 จำนวน 72 คน โดยให้เห็นแม่แบบ 3 ชนิด ได้แก่ แม่แบบที่เอื้อเฟื้อ แม่แบบที่เป็นกลางซึ่งหมายถึงแม่แบบที่ไม่แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อและความโลภ และแม่แบบที่แสดง ความโลภ โดยแม่แบบทั้ง 3 ประเภทจะได้รับรางวัลเป็นสิ่งที่มีความค่าเท่ากับเงินสหรัฐ 4 เซนต์ เมื่อ เล่นเกมชนะ แต่เฉพาะแม่แบบที่แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเท่านั้นที่จะได้รับคำพุดยกย่องด้วย ผู้วิจัยได้ สร้างสถานการณ์ให้ผู้ถูกทดลองเล่นเกมอย่างหนึ่ง พฤติกรรมเอื้อเฟื้อวัดได้จากการที่เด็กเหล่านั้นได้ เห็นพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของแม่แบบมาก่อนแล้ว เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่เอื้อเฟื้อตามที่ต้องการ ผู้ทดลอง ก็จะให้รางวัลและคำพุดยกย่อง ซึ่งผลการทดลองปรากฏว่า แม่แบบและรางวัลที่เป็นคำพุดยกย่องมี อิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังให้เด็กเกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ

แมคแมนนิส (McManis. 1974 : 87) ศึกษาอิทธิพลของแม่แบบและรางวัลที่มีผลการตัดสินใจ จริยธรรมของเด็ก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาล และเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 18 คน โดยให้เด็กเหล่านั้นตัดสินใจจรรยาบรรณจากการฟังเรื่องราวที่เล่าเป็นลู่ ๆ ซึ่งเด็กจะตัดสินใจ ความผิดของผู้อื่น โดยดูที่ปริมาณความเสียหายเพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลจิตใจให้กระทำ ในการทดลองครั้งนี้แมคแมนนิส ได้แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มที่มีแม่แบบเป็นเด็กในวัย เดียวกันกับกลุ่มทดลอง กลุ่มที่มีแม่แบบเป็นผู้ใหญ่กว่ากลุ่มทดลอง และกลุ่มที่ไม่มีแม่แบบ สำหรับ กลุ่มทดลองจะได้เห็นแม่แบบซึ่งตัดสินใจจรรยาบรรณโดยพิจารณาเหตุที่จิตใจให้กระทำ และได้ เห็นว่า แม่แบบได้รับรางวัลเมื่อมีการตัดสินใจเช่นนั้น จากนั้นจะให้ผู้ถูกทดลองตัดสินใจเรื่องดังกล่าว ถ้า กลุ่มทดลองตัดสินใจจรรยาบรรณโดยคำนึงถึงเหตุที่จิตใจให้กระทำ ซึ่งเป็นการเลียนแบบจากแม่แบบ นั้นก็จะได้รับรางวัล หลังจากนั้นเขาศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทดลองนี้ และสรุปผล ได้ว่า แม่แบบทั้งสองประเภทได้แก่แม่แบบที่ดูที่ปริมาณความเสียหายและแม่แบบที่คำนึงถึงเหตุผล จจิตใจให้กระทำและรางวัลมีผลทำให้การฝึกเด็กให้มีการตัดสินใจจรรยาบรรณแบบคำนึงถึงเหตุจิตใจให้ กระทำเพิ่มมากขึ้น

บิสกิน และ ฮอสกินสัน (Biskin and Hoskinson. 1977 : 407-425) ได้ทดลองสอนจริยธรรม โดยใช้วิธีการจัดโครงสร้างการอภิปรายเกี่ยวกับจริยธรรมที่ตัดสินใจจากวรรณคดีและการอ่าน เรื่องราว โดยใช้นักเรียนในระดับ 4-5 แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แล้ววัดจริยธรรม ตามแบบวิธีโคลเบอร์ก จากนั้นทดลองสอนจริยธรรมโดยใช้วิธีการจัดโครงสร้างการอภิปรายกลุ่ม เกี่ยวกับจริยธรรมอย่างมีระบบ ครูใช้คำถาม 3 แบบ คือ คำถามที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง การตีความ

และการประเมิน เพื่อย้ำให้ผู้เรียนสมมติบทบาทของตนลงไปให้กับกลุ่มทดลอง ส่วนกลุ่มควบคุม ปลอ่ยให้มีการอภิปรายเป็นไปตามธรรมชาติ จากนั้นทดสอบระดับจริยธรรมในตอนที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การอภิปรายอย่างเป็นระบบที่ให้โอกาสผู้เรียนอยู่ในบทบาทตามท้องเรื่อง ผู้สอนสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ โดยให้เขาได้มีโอกาสอภิปรายขณะที่อยู่ในสถานการณ์ทางสังคมที่ทำให้เขาต้องกระทำบทบาทต่าง ๆ กัน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2520 : 5-6) ศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทยกับกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 11-25 ปี จำนวน 2,400 คน โดยศึกษาภาคสนามและในห้องปฏิบัติการ สรุปได้ว่า การมีหรือไม่มีตัวแบบที่กระทำความดีมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กมากกว่าลักษณะทางจริยธรรมในตัวเด็กเอง คือ ในภาวะที่ดัดกรางวัลทันทีและไม่มีตัวแบบ วัยรุ่นมากกว่าครึ่งโก่งคะแนน ส่วนผู้มีจริยธรรมต่ำไม่ค่อยยอมรับอิทธิพลของตัวแบบมากนัก ตัวแบบประเภทละอายใจตนเองมีอิทธิพลชักจูงให้ผู้สังเกตทุกประเภทเลียนแบบ แต่ตัวแบบประเภทละอายคนอื่นไม่มีอิทธิพลต่อผู้สังเกตแบบ

กันยา ประสงค์เจริญ (2525 : 32) ได้ทำการทดลองใช้เทคนิคแม่แบบซึ่งเป็นนิทานประกอบหุ่น เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 40 คน ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองซึ่งได้รับการสอนโดยใช้บทนิทานประกอบหุ่นเป็นแม่แบบมีการพัฒนาวินัยในตนเอง ด้านความรู้สึกรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

สมเดช สีแสง (2525 : 59-61) ได้ศึกษาทดลองสอนการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 คน โดยใช้หนังสือนิทานประกอบ ผลการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศรินยา ชัยเพียรเจริญกิจ (2530 : 42) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลกัลยานุกูล จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน โดยกลุ่มทดลองสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบที่เสนอเรื่องราวของตัวแบบที่มีการประหยัด กลุ่มควบคุมใช้การสอนปกติ หลังการทดลองพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีการประหยัดสูงขึ้นกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วีระ อุสาหะ (2534 : 61-67) ได้ทำการทดลองใช้เทคนิคแม่แบบโดยวิธีทัศน์ เพื่อปรับพฤติกรรมมรรยาทในชั้นเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสรรพวิทยวิทยา จังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2533 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 คน ที่มีมรรยาทไม่เหมาะสม ซึ่งถูกคัดเลือกมาโดยอาจารย์

ที่ปรึกษาและอาจารย์ประจำวิชา แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน กลุ่มทดลองสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบโดยให้คู่มือที่ค้น ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนโดยข้อเสนพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีมรรยาทในชั้นเรียนดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้เทคนิคแม่แบบโดยการเล่านิทานเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูกตเวที โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมทั้ง 5 ด้าน และพบว่างานวิจัยฉบับนี้สนับสนุนงานวิจัยของ ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (2524); สุณีย์ ชินศักดิ์ชัย (2525); จรรยา นาคะรัต (2527) และภิกษุญญ เจนเจริญวงศ์ (2530) ดังจะเสนอรายละเอียดต่อไปนี้

ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (2524 : 52) ได้ทำการทดลองใช้แม่แบบซึ่งเป็นสไลด์การ์ตูน เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคนิคแม่แบบดังกล่าวช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยกลุ่มทดลองมีจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์เพิ่มมากขึ้น

สุณีย์ ชินศักดิ์ชัย (2525 : 33-35) ศึกษาการทดลองใช้หุ่นเชิดมือเป็นแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน โดยให้กลุ่มทดลองดูหุ่นเชิดมือสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 1 เรื่อง เรื่องละประมาณ 10 นาที จำนวน 5 เรื่อง ส่วนกลุ่มควบคุมให้นักเรียนรู้จากการสอนตามปกติ จากผลการทดลองพบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จรรยา นาคะรัต (2527 : 41-55) ได้ศึกษาผลของแม่แบบสัญลักษณ์ที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 50 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ให้ดูแม่แบบจากเทปบันทึกภาพ แม่แบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อและพูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่ 2 ดูแม่แบบจากเทปบันทึกภาพที่แม่แบบแสดงพฤติกรรมไม่เอื้อเฟื้อ และไม่พูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่ 3 ให้ดูแม่แบบจากเทปบันทึกภาพที่แม่แบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแต่ไม่พูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่ 4 ดูแม่แบบจากเทปบันทึกภาพที่แม่แบบแสดงพฤติกรรมไม่เอื้อเฟื้อ แต่พูดสนับสนุนการเอื้อเฟื้อ กลุ่มที่ 5 ไม่ได้ดูแม่แบบใด ๆ ผลการทดลองพบว่านักเรียนในกลุ่มที่ 1 และ 2 แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อโดยการบริจาคบัตรรางวัลที่ได้จากการเล่นเกมต่อภาพปริศนามากกว่านักเรียนในกลุ่มที่ 3 , 4 และ 5 โดยไม่มีความแตกต่างในการแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อระหว่างนักเรียนกลุ่มที่ 1 และ 3

ภิกขุญญ เจนเจริญวงศ์ (2530 : 40) ได้ศึกษาจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาของ นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสามเสนนอก โดยเปรียบเทียบการอ่านหนังสือภาพที่มีการนำเสนอ พฤติกรรมของตัวละครเอกในทางบวกกับทางลบ ผลการศึกษาพบว่าหนังสือภาพที่นำเสนอ พฤติกรรมของตัวละครเอกในทางบวก ทำให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมด้านความเมตตากรุณาสูงกว่าหนังสือภาพที่มีการนำเสนอพฤติกรรมของตัวละครเอกในทางลบ

จากงานวิจัยที่นำเสนอข้างต้นสนับสนุนผลการศึกษาในครั้งใหม่ที่พบว่าการใช้เทคนิคแม่แบบ เป็นนิทานสามารถพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือ ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทวนเวียนให้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการที่พบว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทวนเวียนที่สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2526 : 1-4) กล่าวถึงสาเหตุของการเป็นผู้มี พฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่า ประกอบด้วยจิตลักษณะสำคัญ 8 ประการได้แก่ 1) สติปัญญา 2) ประสพการณ์ทางสังคม 3) สุขภาพจิต 4) เหตุผลเชิงจริยธรรม 5) ลักษณะมุ่งอนาคต 6) ความเชื่อ อารมณ์ภายในตน 7) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ 8) ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยม โดยกล่าวว่าจิต ลักษณะทั้งหมดนี้อาจใช้ร่วมกันอธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้

แม้ว่าจะยังไม่มีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะมุ่งอนาคตกับพฤติกรรมเชิง จริยธรรมโดยตรงก็ตาม แต่จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย พบว่าลักษณะมุ่งอนาคตมีความเกี่ยว ข้องกับจริยธรรมดังมีผู้ทำการศึกษาไว้ได้แก่ มิสเชล และกิลลิแกน (1996); โรบินสัน (1971); ไรท์ (1975); โคลเบอร์, มิสเชล, ไรท์ (1974, 1975); ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก, จรรจา สุวรรณทัต (2531); สุรพล วังสินธ์ (2534) และปิยาภรณ์ กิจอุดมทรัพย์ (2539) ซึ่งจะเสนอ รายละเอียดดังต่อไปนี้

มิสเชล และกิลลิแกน (Mischel and Gilligan. 1966 : 375-417) ได้ทำการวิจัยซึ่งแสดงว่า ผู้ที่ มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะโก่งน้อยและถ้าเด็กประเภทนี้โก่งก็จะใช้เวลานานก่อนที่จะกระทำเช่นนั้น ส่วนการวิจัยอาชญากรวัยรุ่นพบว่า เด็กเหล่านี้มีลักษณะมุ่งปัจจุบันมาก และจะไม่ยอมรอคอยรางวัล ใหญ่ แต่ขอรับรางวัลเล็กที่จะได้ทันที นอกจากนั้นเด็กเหล่านี้ยังไม่สามารถชลอ การบำบัดความต้อง การของตนได้ ส่วนเด็กที่ทำผิดกฎหมายและผ่านการอบรมนิสัยในสถานกักกันมาแล้ว จะเป็นผู้ที่มี ลักษณะมุ่งอนาคตมากขึ้นกว่าก่อนที่จะเข้ารับการอบรม

โรบินสัน (Robinson. 1971 : 1225-B) ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนเกรที่ไม่เคยถูกจำคุก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรที่เคยกระทำความผิด 2 ครั้งหรือมากกว่า 2 ครั้งขึ้นไป แต่ไม่เคยถูกฟ้องทางกฎหมาย 48 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กเกรหรือเด็กที่ไม่มีจริยธรรมจะมองอนาคตในระยะสั้นและมีลักษณะมุ่งอนาคตน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าความวิตกกังวลไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคต

ไรท์ (Wright. 1975) ได้รวบรวมผลการค้นคว้าซึ่งแสดงว่าเด็กที่มีความอดได้ รอได้หรือเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงนั้น จะไม่โกงในการเล่นเกมมากเท่าเด็กที่ขาดลักษณะนี้ นอกจากนั้นเด็กที่ขโมยเงินจะแต่งเรื่องซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่สั้นกว่าระยะเวลาในเรื่องซึ่งแต่งโดยเด็กที่มีได้ขโมยเงิน

โคลเบอร์ก , มิสเชล , ไรท์ (Kohlberg , Mischel , Wright) กล่าวว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง สามารถระงับหรือชะลอการนำความต้องการต่าง ๆ ของตนได้ ฉะนั้นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง คือ ผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และไม่เป็นผู้นำฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย จึงเห็นได้ว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจัดว่าเป็นผู้มีจริยธรรมสูงด้วย (ดวงเดือน - พันธมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม 2520 : 35 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1964 , Mischel. 1974 , Wright.1975)

ดวงเดือน พันธมนาวินและเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2520 : 102-109) ได้ศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาล และนิสิตชายหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 1 , 3 , 5 และมหาวิทยาลัยปีที่ 2 ซึ่งมีอายุระหว่าง 11-25 ปี และมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งสามระดับ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

จรรยา สุวรรณทัต (2531 : 48-52) กล่าวว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะของการมองสู่อนาคตข้างหน้า ซึ่งเป็นการมองที่ลึกซึ้งกว้างไกลที่จะมีผลไม่เพียงแต่ตัวผู้มองเท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่นและสังคมของมนุษยชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และถือว่าเป็นจิตลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศอีกด้วย ทั้งยังเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในตัวบุคคลและสังคม รวมถึงการมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางจิตของบุคคลด้วย ที่สำคัญคือ สติปัญญา และจริยธรรม

สุพล วังสินธ์ (2534 : 31-35) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาจริยธรรม

ปิยาภรณ์ กิจอุดมทรัพย์ (2539 : 19) กล่าวว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูง มีความเพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรค มีความคิดริเริ่มสามารถคาดการณ์ไกลเพื่อวางแผนอนาคต

จากเอกสารและงานวิจัยที่น่าเสนอข้างต้นจะเห็นว่าลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับ จริยธรรมของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าที่พบว่าลักษณะมุ่งอนาคตส่งผลต่อการ พัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความ เมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ศึกษปีที่ 2

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ลักษณะมุ่งอนาคตร่วมกับการให้เทคนิคแม่แบบโดยการ ถิ่นานิทานเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความ ยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนของนักเรียน จาก ผลการทดลองในครั้งนี้พบว่า เทคนิคแม่แบบและลักษณะมุ่งอนาคตส่งผลร่วมกันต่อการพัฒนา พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ดัง ผลที่แสดงในตาราง 3 และจากภาพประกอบ 1 - 5 ยังพบว่านักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง เมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้วจะมีคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความ เสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญู ทดแทนที่สูงสุดอีกด้วย

ข้อดีและข้อจำกัดในการทำการวิจัย

ข้อดี

ประการแรก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินผลการใช้เทคนิคแม่แบบโดยใช้ วิชาการเป็นหลักในการสร้างแม่แบบ ทำให้เกิดความมั่นใจต่อผลสำเร็จที่เกิดจากการทดลองค่อนข้าง สูง

ประการที่สอง การวิจัยนี้ทำการศึกษาทดลองกับเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกันทำให้เกิด ผลเปรียบเทียบได้ว่า วิธีการใช้เทคนิคแม่แบบในการวิจัยครั้งนี้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในเด็กที่มี ลักษณะมุ่งอนาคตแบบใด อันเป็นแนวทางในการเลือกกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทาง สังคม

ข้อจำกัด

ประการแรก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มเด็กเล็ก ซึ่งมีความสนใจกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงสั้น ดังนั้นผู้วิจัยต้องคอยดูแลและควบคุมให้เด็กนักเรียนร่วมกันทำกิจกรรมจนเสร็จการทดลอง

ประการที่สอง การประเมินผลการฝึกกระทำทันทีหลังเสร็จสิ้นการทดลองโดยไม่มีการประเมินผลในระยะยาวหรือมีการติดตามผล ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดของงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบเด็กทุกคนในการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูกตเวทีให้แก่เด็ก โดยสามารถใช้ตัวแบบที่เป็นนิทานสำหรับเด็กเล็ก ส่วนเด็กโตก็ควรจะต้องเลือกตัวแบบที่เหมาะสมกับความสนใจและระดับพัฒนาการของเด็ก ซึ่งครูอาจารย์อาจจะใช้เวลาในช่วงโฮมรูมหรือชั่วโมงจริยธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่เด็ก ส่วนพ่อแม่หรือผู้ปกครองก็อาจใช้เวลาในช่วงพักผ่อนหรือเวลาก่อนเข้านอนในการเล่านิทานหรือเรื่องราวเกี่ยวกับแม่แบบที่แสดงถึงการเป็นผู้มีจริยธรรม และควรจะมีการสรุปถึงผลดีและผลเสียที่ได้จากการกระทำของแม่แบบให้เด็กฟังทุกครั้ง พร้อมทั้งส่งเสริมให้เด็กคิดเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูกตเวที ดังเช่น ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความขยันหมั่นเพียร การประหยัด เหล่านี้เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูกตเวที ในเด็กในกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

3. ควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของจิตลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ สติปัญญา สุขภาพจิต ประสพการณ์ทางสังคม เหตุผลเชิงจริยธรรม ความเชื่ออำนาจภายในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ ทศนคติ คุณธรรม ค่านิยม ซึ่งสามารถจะส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

4. ควรจัดให้มีการแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อทำให้การพัฒนา พฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและความกตัญญูท่วที่มีประสิทธิผลดียิ่งขึ้น

5. ควรมีการติดตามผลการทดลองและประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อดูพฤติกรรมเชิง จริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็น แก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูท่วที่ ว่ายังคงเหมือนเดิมหรือไม่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ สุวรรณปฏิกรณ์. การเปรียบเทียบค่านิยมทางจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนจริยธรรมโดยวิธีการหาค่านิยมให้กระจ่างกับการสอนโดยวิธีการสอนแบบปกติ วิทยาลัยพยาบาล สภาวิชาชีพไทย. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล , 2534. อัดสำเนา.
- กันยา ประสงค์เจริญ. ผลการใช้เทคนิค “แม่แบบ” เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความรู้สึกรับผิดชอบ. ปรินญาณินพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2526 . อัดสำเนา.
- เกียร รัตนสาขา. ความแตกต่างทางจรรยาบรรณระหว่างเด็กหนีบ้านกับผู้ปกครอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2516. อัดสำเนา.
- เกษิณี ผลประพจน์. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาครูในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2524 . อัดสำเนา.
- กำพล ชูรัตน์. จริยธรรมและศักยภาพของการปฏิบัติจริยธรรมของนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2538. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. “กิจกรรมจริยธรรมในปี 2523-2524,” เอกสารประกอบการเรื่อง ทิศทางของการวิจัยทางจริยธรรมและค่านิยม 26-28 กุมภาพันธ์ 2523. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2525.
- จงจิตร แจ่มจันทร์. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2524. อัดสำเนา.
- จรรยา นาคะรัต. ผลของตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2527. อัดสำเนา.
- จรรยา สุวรรณทัต. ประมวลบทความวิชาการระหว่างปีพุทธศักราช 2526-2531 ฉบับอภินันทนาการครบรอบ 33 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ : เยาวชนไทยกับการมุ่งอนาคต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2531.
- จิรวรรณ วิรัชกุล. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2524. อัดสำเนา.

- ชฎาพร พัชรัชเสียร. ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2525. อุดลำนนา.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2530.
- ชัยฤทธิ์ พรหมมา. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2524. อุดลำนนา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. การพัฒนาจริยธรรม : ดำรงจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2522.
- _____. พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : และจิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2524.
- ดวงเดือน พันธุมนาวินและเพ็ญแข ประจันปัจฉินึก. จริยธรรมของเยาวชนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2520.
- คุณฤ โยเหลา. สถิติสำหรับแบบแผนการทดลอง. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2535.
- ถาวร รอดเทศ. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2523. อุดลำนนา.
- จิตติมา จำปรัตน์. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล , 2523. อุดลำนนา.
- ทวีข อินทรพันธุ์. พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อมตามคำรายงานของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2527. อุดลำนนา.
- นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ. วิเคราะห์ที่มาของการขาดวินัยทางสังคม. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2516. อุดลำนนา.
- นาคยา ปิลันธนานนท์. อนาคตศาสตร์. กรุงเทพฯ : พระพิชณา , 2526.
- เบญจมาศ ภูติพันธ์. ค่านิยมของบิดา-มารดานักเรียนวัยรุ่นจากครอบครัวต่างระดับฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2515. อุดลำนนา.
- แปลก สนธิรักษ์. ระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา , 2515.

- ปาริชาติ นาคอ้อม. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัด นครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2524. อุดลำนนา.
- ประภาศรี จิตภักดี. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2522. อุดลำนนา.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. รายงานผลการวิจัย : ค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2523. อุดลำนนา.
- ประเสริฐ เข้มกลิ่นฟูง. ลักษณะประจำประเทศไทยในฐานะเป็นปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2515. อุดลำนนา.
- ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์. การทดลองใช้เทคนิค “แม่แบบ” เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์. ปริญญาโท ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2524. อุดลำนนา.
- ปิยกาญจน์ กิจอุดมทรัพย์. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะม่งอนาคตของนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น วิทยาลัยสารพัดช่าง กรุงเทพฯ. ปริญญาโท ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2539. อุดลำนนา.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ขอนแก่น , 2527.
- พนิดา สิ้นสุวรรณ. การเปรียบเทียบลักษณะม่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน สาธิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในวิชาสังคมศึกษา เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยการสอนโดย ใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนแบบบรรยาย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2527. อุดลำนนา.
- พรพิมล สันติหิรัญภาค. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน เขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2522. อุดลำนนา.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, ชัยพร วิชาวุธ และธีระพร อุวรรณโน. จริยธรรมชาวกรุงเทพมหานคร ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2527.
- เพียงพรรณ สุขจันทร์. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2524. อุดลำนนา.

- เพ็ญแข ประจันปัจจนึก. “ลักษณะมุ่งอนาคต,” เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการวัยรุ่นและการอบรมหน่วยที่ 9-15 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2527.
- ภิกษุญน เจนเจริญวงศ์. การเปรียบเทียบพัฒนาการจริยธรรมด้านความเมตตาภรณ์ของนักเรียนจากการอ่านหนังสือภาพที่มีการนำเสนอพฤติกรรมของตัวละครเอกในทางบวกและทางลบ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2530. อัดสำเนา.
- ภัทรา นิคมานนท์. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลห้า ความรู้สึกรับผิดชอบ วินัยในตนเอง ความเกรงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร , 2517. อัดสำเนา.
- ภาณี อัครธรรม. ปฏิกิริยาทางจริยธรรมของนักเรียน ครู และผู้ปกครองต่อพฤติกรรมทางสังคมของผู้อื่น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2528. อัดสำเนา.
- มาลี วิทยาธรรตน์. ผลของการฝึกการมุ่งอนาคตแก่เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2540. อัดสำเนา.
- ระวี ภาวิไล. “ การแสวงหาจุดร่วมของอุดมคติทางจริยธรรม,” เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องทิศทางของการวิจัยทางจริยธรรมและค่านิยม : 26-28 กุมภาพันธ์ 2525. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2525.
- รุ่งธรรม ศุภธรรมรักษ์และสุรีย์ สุวรรณปรีชา. “คุณลักษณะในอุดมคติทางจริยธรรมของบุคคลในทัศนะของนักคิดไทย,”. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องทิศทางของการวิจัยทางจริยธรรมและค่านิยม : 26-28 กุมภาพันธ์ 2525. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2525.
- รังสรรค์ เพ็งณุ. อนาคตศาสตร์และการแนะแนวเชิงอนาคต. ราชบุรี : โรงเรียนหนองโพวิทยา , 2531.
- วรภาส รุจิโกชน. ทัศนคติทางการเมืองของกรรมกร : ศึกษาเฉพาะกรณีสภาพแรงงานรถไฟแห่งประเทศไทยในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2522. อัดสำเนา.
- วรรณसार วรกิจ. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนในทัศนะของนักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2523. อัดสำเนา.

- วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและแบบควบคุม ความ
เอื้อเฟื้อ และวินัยทางสังคม. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
- วิโรฒ ประสานมิตร , 2517. อัดสำเนา.
- วันเพ็ญ คำเมือง. ลักษณะของพลเมืองในทัศนะของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยา
- นิพนธ์ ก.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2522. อัดสำเนา.
- วีระ อุดาหะ. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
1 โรงเรียนสรรพวิทยวิทยา จังหวัดชัยนาท. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
- ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2534. อัดสำเนา.
- วีระวรรณ อามระดิษ. ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน
ปลาย. วิทยานิพนธ์ ก.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2522. อัดสำเนา.
- วิชาการ , กรม. “แนวทางในการพัฒนาจริยธรรมไทย,” การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรม
ไทย 22-27 มกราคม. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ , 2523.
- วิชาการ , กรม. การศึกษาหาเกณฑ์ปกติของระดับพัฒนาการทางจริยธรรมและองค์ประกอบที่มี
อิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา , 2524.
- วิเชียรฉาย นักร้อง. การศึกษาการประพฤติปฏิบัติของนักเรียนพาณิชยการในเขตกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2512. อัดสำเนา.
- วิทย์ วิศเวทย์. จริยศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ , 2520.
- วิมล เสวตกนิษฐ์. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเหนือ.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2522. อัดสำเนา.
- วิวัฒน์ อัสวานิชย์. ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย. ปรินิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2523.
- อัดสำเนา.
- ศรินยา ชัยเพียรเจริญกิจ. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลกลยานุกูล จังหวัดชลบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2530. อัดสำเนา.
- ศิริพร พูลรักษ์. การเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรม
ของเด็กวัยรุ่น. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน
- มิตร , 2539. อัดสำเนา.

- สงวน ช้างฉัตร “การพยากรณ์อนาคตกับการวางแผนการศึกษา,” วารสารมิตรครู. 4 : 44-46; กุมภาพันธ์ 2524.
- สมจิตต์ เพิ่มพูล. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนตามคู่มือครู. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2532. อัดสำเนา.
- สวเดช สีแสง. การทดลองสอนการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2525. อัดสำเนา.
- สบโชค พูลนวม. ความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์กับความรู้สึกรับผิดชอบ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2523. อัดสำเนา.
- แสงรุ่ง ผ่องใส. “การศึกษานอกระบบโรงเรียน : การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ,” วารสารครูศาสตร์. 3-4 : 160-164; มกราคม-มิถุนายน 2533.
- เสรี พงศ์พิศ. “คุณลักษณะในอุดมคติทางจริยธรรมของบุคคลจากศาสนาที่สำคัญของโลก,” เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องทิศทางของการวิจัยทางจริยธรรมและค่านิยม : 26-28 กุมภาพันธ์ 2525. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2525.
- สิทธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เกี่ยวกับบทบาทของสตรีด้านเศรษฐกิจและการเมือง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2519. อัดสำเนา.
- สุเชษฐ มาเหรัมย์. อิทธิพลของการเป็นแบบอย่างต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2519. อัดสำเนา.
- สุนทร โคมินและสนิท สมัครการ. รายงานการวิจัยเรื่องค่านิยมและระบบค่านิยมไทย : เครื่องมือในการสำรวจวัด. สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2522. อัดสำเนา.
- สุนีย์ ชินศักดิ์ชัย. การทดลองใช้หุ่นเชิดมือเป็น “แม่แบบ” เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของเด็กระดับประถมศึกษาปีที่ 2. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2525. อัดสำเนา.
- สุพล วังสินธุ์. “องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางจริยธรรม,” วารสารเนาะเนว. 25(132) : 31-35 ; ธันวาคม 2530-มกราคม 2534.

สุริยงค์ อัยรักษ์. ความเชื่อตรงต่อหน้าที่ มโนภาพเกี่ยวกับคน ความเกรงใจของเด็กไทยพุทธและเด็กไทยมุสลิม ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร , 2517. อัดสำเนา.

สุวิมล สุรงค์กาญจน์ชัย. พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมตามคำรายงานของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2527. อัดสำเนา.

เหม ทองชัย. ทัศนคติเชิงเสมอภาคของเยาวชนเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2527. อัดสำเนา.

อนุমানราชชน , พระยา. ชาติ-ศาสนา-วัฒนธรรม. พระนคร : บรรณาการ , 2516.

อนุสรณ์ อรรถศิริ. การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมบางประการของผู้สอนระดับปริญญาตรีและนิสิตระดับชั้นปีที่ 1. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2516. อัดสำเนา.

อรนนท์ บุญประสิทธิ์. ความคิดเห็นของครู และผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2522. อัดสำเนา.

อภิญา จันทร์เจนจบ. ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคมของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2528. อัดสำเนา.

อุบลรัตน์ โพธิ์โกสุม. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความซื่อสัตย์ของเด็กไทย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2523. อัดสำเนา.

อาลัย จันทร์พาณิชย์. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2524. อัดสำเนา.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. “ข้อคิดเห็นบางประการเพื่อการปฏิรูปการศึกษา,” ชุมชนบทความทางวิชาการ. โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์. 16-23. 2514.

Bandura , Albert. Social Learning Theory. Englewood Cliffs , New Jersey : Prentice-Hall, 1977.

- Bandura , Albert Ross and Ross. "Imitation of Film-Mediated Aggressive Models," Child Development and Behavior. By Freda Rebelsky and Lym Dorman. New York : Alfred A. Knapp , 1963.
- Becker , W.C. "Consequences of different Kinds of parental discipline," in Hoffman , and Hoffman (eds.) Review of Child Development Research. p. 169-208 Vol.1 New York : Connecticut Printers Inc., 1964.
- Biskin , Donald S. and Kenneth Hoskinson. "An Experimental Test of the Effect of Structured Discussions of Moral Dilemmas Found in Children's Literature on Moral Reasoning," The Elementary School Journal. 77(5) : 407-515; October , 1977.
- Bloom , B.S. Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. New York : McGraw-Hill Book Company , 1971.
- Brown , Roger. Social Psychology. New York : Free Press , 1965.
- Dorr , D and S. Fey. "Relative Power of Symbolic Adult and Peer Models in the Modification of children's Moral Choice Behavior," Journal of Personality and Social Psychology. 29 , 3 : 335-341 ; 1974.
- Hicks , D.J. "Imitation and Relation of Film Aggressives Peer and Adult," Journal of Personality and Social Psychology. 2 : 197-200 ; 1965.
- Hoffman , M.L. "Development of moral thought , feeling and behavior," American Psychologist 10 : 958 ; 1979.
- Hogan , R. "Moral Conduct and Moral Character : A Psychological Perspective," Psychological Bulletin. 79 : 217 ; 1973.
- Kohlberg , Lawrence N. Hann and J. Langer. " Family Patterns of Moral Reasoning," Child Development. 47 : 1204-1205; December , 1976.
- Lickona , T. Moral Development and Behavior. New York : Holt . Rinehart and Winston , 1976.
- McManis , D.L. "Effects of Peer-Models VS. Adult-Models and Social Reinforcement on Intentionality of Children's Moral Judgement," Journal of Psychology. 87 : 159-170; 1974.

- Midlarsky , B., James. H. Bryan and P. Brickman. "Aversive Approval Interactive Effects of Modeling and Reinforcement on Altruistic Behavior," Child Development. 44(2) : 321-328; June , 1973.
- Mischel , W. "Processes in Delay of Gratification," in L. Berkowity (ed.) Advances in Experimental Social Psychology. p. 249-293.Vol.7. New York : Academic Press , 1974.
- O'Corner , Robert D. "Modification of Social Withdrawal Through Symbolic Modeling," Journal of Applied Behavior Analysis. 2 : 15-22 ; 1969.
- Patterson , C.H. Relationship and Psychotherapy. New York : Harper And Row Publishing Co., 1974.
- Robinson , Charles Loe. "Future Time Perspective in Non-Incarcerated Juvenile Delinquents," Dissertation Abstracts International. 32(2) : 1225-1300; August , 1971.
- Sagotsky , Garald , and others. "Learning to Cooperate : Effects of Modeling and Direct Instruction," Child Development. 52 : 1037-1042 ; 1981.
- Sears , R.R. E.E. Maccoby , and H. Leving. Patterns of Child Rearing. New York : Peterson Row and company , 1957.
- Wright , D. The Psychology of Moral Behavior. Middleres England : Penguin Books Ltd., 1975.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชื่อ-สกุล : _____

แบบวัดลักษณะม่งอนาคต

คำแนะนำ ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วพิจารณาแต่ละข้อความว่าตรงกับความคิดของนักเรียนในขณะนี้มากที่สุดเพียงใด ให้ขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่มีตัวเลือกจาก “จริง” ถึง “ไม่จริง” เพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ

1. เด็กทุกคนควรเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ เพื่อจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไปในอนาคต

_____	_____	_____	_____
จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง

2. ถ้าฉันพบปัญหาไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม ฉันจะหาทางแก้ปัญหานั้นให้หมดไป โดยไม่ให้ผู้อื่นเดือดร้อน

_____	_____	_____	_____
จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง

3. ฉันคิดว่าตัวเองยังเด็กเกินไปที่จะคิดถึงเรื่องเกี่ยวกับอนาคต

_____	_____	_____	_____
จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง

4. ฉันคิดว่าเราไม่ควรปล่อยเวลาว่างโดยไม่ทำประโยชน์อะไร ควรใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมต่างๆ

_____	_____	_____	_____
จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง

5. ฉันจะพยายามทำงานที่คุณครูสั่งให้เสร็จก่อนถึงเวลาที่กำหนด

_____	_____	_____	_____
จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง

6. ฉันหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อความก้าวหน้าในการเรียน

_____	_____	_____	_____
จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง

7. ฉันคิดว่าความขยันหมั่นเพียร และความตั้งใจ จะทำให้ฉันประสบความสำเร็จในการเรียน

จริง

ค่อนข้างจริง

ไม่ค่อยจริง

ไม่จริง

8. ฉันจะพยายามเรียนต่อไป แม้ว่าผลการเรียนในบางวิชาจะไม่ค่อยดีนักก็ตาม

จริง

ค่อนข้างจริง

ไม่ค่อยจริง

ไม่จริง

9. ถ้าพบปัญหาในเรื่องใดก็ตาม ฉันจะหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้น โดยพยายามคิดวางแผน
แก้ไขอย่างรอบคอบ

จริง

ค่อนข้างจริง

ไม่ค่อยจริง

ไม่จริง

10. ถ้าได้รับมอบหมายงานจากคุณครู ฉันจะคิดวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนจน
งานสำเร็จลุล่วง

จริง

ค่อนข้างจริง

ไม่ค่อยจริง

ไม่จริง

11. ฉันวางแผนเกี่ยวกับการเรียนต่อในอนาคตไว้แล้ว

จริง

ค่อนข้างจริง

ไม่ค่อยจริง

ไม่จริง

12. ฉันจัดตารางสอนก่อนไปโรงเรียนทุกวัน เพื่อจะได้ไม่ลืมแบบเรียนวิชาใด

จริง

ค่อนข้างจริง

ไม่ค่อยจริง

ไม่จริง

ชื่อ-สกุล : _____

แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

คำแนะนำ ให้นักเรียนอ่านข้อคำถามในแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วพิจารณาตัวเลือกในแต่ละข้อว่าข้อใดตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด ให้ขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่นักเรียนเลือกเพียง 1 ช่องในแต่ละข้อ

ตอนที่ 1 ความซื่อสัตย์

1. นุ่นปลอมทำแจกันดอกไม้บนโต๊ะครูแตก เลยกลัวว่าครูจะทำโทษ ถ้านักเรียนเป็นนุ่น ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () ฉันตั้งใจจะบอกความจริงกับครูถึงแม้จะถูกทำโทษ
 - () ครูคงเสียดาบแจกันดอกไม้
 - () ครูสอนให้พูดแต่ความจริงดังนั้นฉันจะบอกความจริง
 - () ฉันชื่นชมคนที่พูดความจริง
 - () ฉันพูดความจริงกับครูเสมอ
2. พ่อบอกให้กึ่งเอาจดหมายไปส่ง แต่กึ่งลืมไว้บนโต๊ะ เมื่อพ่อถามถึงจึงนึกขึ้นมาได้ ถ้านักเรียนเป็นกึ่ง ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () ครูสอนให้เราพูดความจริงฉันก็จะบอกพ่อตามจริง
 - () ฉันลืมส่งจดหมายให้พ่อ
 - () ฉันเลือกที่จะพูดความจริงถึงแม้จะไม่ถูกถามก็ตาม
 - () ฉันพูดความจริงกับพ่อในทุกเรื่อง
 - () ฉันยกย่องคนที่พูดความจริง
3. ขณะที่เดินซื้อของในร้านค้า สัมเห็นกระเป๋าเงินใบหนึ่งตกอยู่ เมื่อเปิดดูก็พบว่าเงินจำนวนมากอยู่ในกระเป๋า ถ้านักเรียนเป็นสัม ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () ทุกครั้งที่เก็บสิ่งของได้ฉันจะคืนให้เจ้าของเสมอ
 - () กระเป๋าเงินของใครก็ไม่รู้มีเงินอยู่ด้วย

- () การนำสิ่งของที่เจ้าของทำตกไปคืนให้เจ้าของเป็นสิ่งที่ฉันจะทำ
- () ฉันภูมิใจที่ได้คืนสิ่งของที่เก็บได้ให้แก่เจ้าของ
- () ฉันจะนำกระเป๋เงินไปให้ตำรวจเพื่อคืนเจ้าของตามที่ครูเคยสอนไว้
4. กิ่งช่วยล้างจานและผลอทำงานหล่นแตก ถ้าจะบอกแม่ก็กลัวว่าจะถูกดุ ถ้านักเรียนเป็นกิ่ง
ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () แม่คงเสียคายจานที่แตก
- () ฉันจะบอกความจริงตามที่ครูสอนไว้
- () ฉันเต็มใจที่จะยอมรับความผิด
- () การยอมรับความจริงเป็นสิ่งที่ถูกต้อง
- () เมื่อทำความผิดฉันยอมรับความจริงทุกครั้ง
5. พ่อสั่งให้อันล้างรถให้เสร็จก่อนจึงค่อยไปดูทีวี แต่อันกลับดูทีวีจนเพลิน เมื่อพ่อกลับเข้าบ้าน
และถามอันว่าล้างรถเสร็จหรือยัง อันก็กลัวว่าถ้าบอกความจริงพ่อจะต้องทำโทษแน่ ๆ เลย
ถ้านักเรียนเป็นอัน ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () การพูดความจริงเป็นสิ่งที่ดี
- () ฉันตั้งใจจะบอกความจริงกับพ่อ
- () ฉันลืมไปแล้วว่าพ่อสั่งให้ล้างรถก่อนดูทีวี
- () ฉันพูดความจริงกับพ่อในทุกเรื่อง
- () ฉันจะบอกพ่อตามตรงตามที่ครูเคยสอนไว้
6. น้อยไปซื้อแบบเรียนกับแม่ ปรากฏว่าคนขายคิดเงินผิดโดยลืมหาค่าแบบเรียนไป 2 เล่ม
ถ้านักเรียนเป็นน้อย ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () ฉันพูดความจริงเสมอ
- () ฉันนับถือคนที่พูดแต่ความจริง
- () ฉันตั้งใจจะเตือนคนขายว่าลืมหาค่าแบบเรียน
- () คนขายมองไม่เห็นแบบเรียนที่ซ่อนกันอยู่
- () ฉันจะเตือนคนขายตามที่แม่เคยสอนไว้
7. แก้วอยากได้กระเป๋าใบใหม่ แต่กลัวว่าแม่จะไม่ซื้อให้ เพื่อนจึงแนะนำให้แก้วโกหกแม่ว่าครูให้
นักเรียนทุกคนจ่ายเงินค่าอุปกรณ์กีฬา ถ้านักเรียนเป็นแก้ว ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของ
นักเรียนมากที่สุด

- () การพูดโกหกเป็นการกระทำที่ไม่ดี
 - () ฉันไม่เคยพูดโกหกพ่อแม่เลย
 - () ฉันจะไม่ทำตามที่คุณแนะนำเพราะครูสอนไม่ให้พูดโกหก
 - () แม่คงไม่ยอมซื้อกระเป๋าใบใหม่แน่ ๆ
 - () ฉันตั้งใจจะขอแม่ตามจริง
8. ขณะที่รัฐกำลังซื้อขนมอยู่นั้น พี่ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของรัฐก็มากระซิบนชวนให้รัฐแอบหยิบขนมโดยไม่ต้องจ่ายเงิน ถ้านักเรียนเป็นรัฐ ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () ฉันไม่เคยหยิบสิ่งของของคนอื่น โดยที่เจ้าของไม่อนุญาตเลย
 - () ฉันจะไม่ทำตามคำชวนของพี่
 - () การหยิบของมาโดยไม่จ่ายเงินเป็นการกระทำที่ผิด
 - () ฉันจะไม่แอบหยิบสิ่งของของคนอื่นเพราะแม่สอนไว้
 - () มีเด็กมาซื้อขนมหลายคนและแม่ค้ากำลังยุ่งมาก
9. แม่ให้เอกไปซื้อของที่ร้านค้า เมื่อซื้อเสร็จปรากฏว่าแม่ค้าทอนเงินเกินมาให้ ถ้านักเรียนเป็นเอก ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () ฉันคืนเงินที่ได้รับเกินมาให้เจ้าของเสมอ
 - () แม่ค้าคงไม่รู้ตัวว่านับเงินทอนเกิน
 - () ฉันจะคืนเงินที่เกินมาให้แม่ค้าตามที่ครูสอนไว้
 - () ฉันชื่นชมคนที่คืนเงินที่เกินให้แก่เจ้าของ
 - () ฉันตั้งใจจะคืนเงินให้แก่แม่ค้า
10. เมฆอยากไปเล่นกับเพื่อนมาก แต่พ่อสั่งให้ทำการบ้านให้เสร็จก่อน พี่ชายจึงบอกให้พูดโกหกพ่อว่าทำการบ้านเสร็จแล้ว ถ้านักเรียนเป็นเมฆ ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () ฉันไม่เคยพูดโกหกพ่อแม่เลย
 - () ฉันจะไม่ทำตามพี่ชายบอก
 - () คนที่พูดโกหกเป็นคนไม่ดี
 - () ฉันจะไม่พูดโกหกเพราะครูสอนไว้
 - () ฉันอยากไปเล่นสนุกสนานกับเพื่อน ๆ

ตอนที่ 2 ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม

1. คุณอาของปิ่นซื้อของเล่นมาฝากปิ่นกับน้อง ๆ และทุกคนก็อยากจะได้เล่น ถ้าปิ่นเป็นปิ่น
ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () การแบ่งสิ่งของอย่างเท่าเทียมกันเป็นสิ่งที่ถูกต้อง
 - () ทุกครั้งที่ได้สิ่งต่าง ๆ มานั้นแบ่งให้น้องเท่ากับตัวเองเสมอ
 - () ของเล่นน่าสนใจทุกชิ้นเลย
 - () ฉันแบ่งสิ่งของให้คนอื่นเท่ากับตนเองตามที่แม่สอน
 - () ฉันตั้งใจจะแบ่งของเล่นกับน้อง ๆ เท่า ๆ กัน
2. คุณป้ามาเยี่ยมครอบครัวของไก่ และให้เงินไก่ไปแบ่งกับพี่น้องเพื่อซื้อขนมกัน ถ้าปิ่นเป็นไก่
ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () ฉันชื่นชมคนที่รู้จักแบ่งปันสิ่งของให้คนอื่นเท่าเทียมกับตนเอง
 - () ฉันตั้งใจจะแบ่งเงินให้พี่น้องเท่ากับตัวเอง
 - () ฉันจะแบ่งเงินให้พี่น้องเท่ากับที่ฉันได้ตามที่พ่อเคยสอนไว้
 - () ฉันแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ให้พี่น้องเท่ากับตนเองเสมอ
 - () มีขนมหลายอย่างที่ฉันอยากจะซื้อกิน
3. แม่ซื้อกระดาษวาดรูปและดินสอสีมา และบอกให้ปลาแบ่งกันเล่นกับน้อง ถ้าปิ่นเป็นปลา
ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () ฉันชอบวาดรูปด้วยดินสอสีมาก
 - () ฉันตั้งใจจะแบ่งกระดาษและดินสอสีให้น้องเท่า ๆ กับตัวเอง
 - () ฉันจะแบ่งกระดาษและดินสอให้น้องตามที่แม่เคยสอนไว้
 - () คนที่รู้จักแบ่งปันสิ่งของให้คนอื่นเท่ากับตัวเองเป็นคนที่น่ายกย่อง
 - () ฉันแบ่งสิ่งต่าง ๆ ที่ได้ให้น้องเท่ากับตัวเองเสมอ
4. ก่อนจะออกไปธุระนอกบ้าน พ่อสั่งให้โด่งกับพี่ช่วยกันล้างรถให้พ่อด้วย ถ้าปิ่นเป็นโด่ง
ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () ฉันจะช่วยพี่ล้างรถตามที่พ่อสั่ง
 - () ฉันคิดว่าการทำงานโดยไม่เอาเปรียบกันเป็นการกระทำที่ดี
 - () ฉันจะช่วยพี่ล้างรถโดยไม่เอาเปรียบกัน
 - () ฉันไม่เคยเอาเปรียบพี่เมื่อต้องทำงานด้วยกันเลย

() การล้างรถเป็นงานที่เหนื่อย

5. แม่ซื้อเสื้อผ้ามา และบอกให้แหวนแบ่งกับน้อง ๆ ถ้านักเรียนเป็นแหวน ข้อใดต่อไปนีตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

() ฉันยกย่องคนที่รู้จักแบ่งปันและไม่เอาเปรียบคนอื่น

() ฉันตั้งใจจะแบ่งเสื้อผ้าให้น้องเท่ากับตัวเอง

() ฉันจะแบ่งสิ่งต่าง ๆ กับน้อง ๆ อย่างเท่าเทียมกันเสมอ

() ฉันจะแบ่งเสื้อผ้ากับน้อง โดยไม่เอาเปรียบกันเพราะแม่เคยสอนไว้

() เสื้อผ้าสวยทุกตัวเลย

6. นุชได้รับมอบหมายจากคุณครูให้บอกเพื่อน ๆ ให้ช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียน ถ้านักเรียนเป็นนุช ข้อใดต่อไปนีตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

() ฉันจะแบ่งงานกันทำกับเพื่อน ๆ ในชั้นโดยไม่เอาเปรียบกันทุกครั้ง

() ฉันยกย่องคนที่ไม่เอาเปรียบคนอื่นในการทำงาน

() ฉันตั้งใจจะทำงานโดยไม่เอาเปรียบเพื่อน ๆ

() ทุกคนต้องแบ่งงานกันทำโดยไม่เอาเปรียบกันตามที่ครูเคยสอน

() ห้องเรียนสกปรกเลอะเทอะไปหมด

7. ฝนเป็นน้องคนสุดท้องในจำนวนพี่น้อง 4 คน วันหนึ่งแม่บอกให้ลูก ๆ ช่วยกันทำความสะอาดบ้าน ถ้านักเรียนเป็นฝน ข้อใดต่อไปนีตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

() การแบ่งงานกันทำโดยไม่เอาเปรียบกันเป็นการกระทำที่ถูกต้อง

() ฉันจะแบ่งงานทำกับพี่ ๆ โดยไม่เอาเปรียบกัน

() ฉันจะช่วยงานพี่ ๆ ตามที่แม่สั่ง

() การทำความสะอาดบ้านเป็นงานที่เหนื่อย

() ฉันแบ่งงานกันทำกับพี่ ๆ โดยไม่เอาเปรียบกันเสมอ

8. ขณะที่กำลังเล่นกันอยู่ เอกเห็นน้องชายของตนเองแย่งของเล่นจากเด็กคนอื่น ถ้านักเรียนเป็นเอก ข้อใดต่อไปนีตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

() ฉันตั้งใจจะบอกให้น้องชายเอาของเล่นคืนเพื่อน

() น้องชายของฉันอยากได้ของเล่นชิ้นนั้น

() ฉันไม่เคยเข้าข้างคนทำผิดเลยไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม

() ฉันยกย่องคนที่มีความยุติธรรมไม่เข้าข้างคนผิด

- () ฉันจะดูและบอกให้น้องชายคีนของเล่นคีนเพื่อนไปตามที่แม่เคยสอนไว้
9. วันนี้คุณครูของกบทำคู้กก็มาแจกนักเรียน ถ้านักเรียนเป็นกบ ข้อใดต่อไปนี้อยู่ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () ฉันตั้งใจจะแบ่งคู้กก็กับเพื่อนในห้องอย่างเท่าเทียมกัน
- () ฉันจะแบ่งขนมกับเพื่อน ๆ อย่างเท่าเทียมกันตามที่ครูสอนไว้
- () ฉันแบ่งสิ่งต่าง ๆ กับเพื่อนนักเรียนอย่างเท่าเทียมกันเสมอ
- () การแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกันเป็นการกระทำที่ดี
- () คู้กก็ที่คุณครูทำอร่อยมาก
10. หน้อยกับพี่วิ่งเล่นกันและผลออกไปชนแจกันดอกไม้ของคุณแม่หล่นแตก ถ้านักเรียนเป็นหน้อย ข้อใดต่อไปนี้อยู่ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () การยอมรับความผิดเมื่อทำผิดเป็นสิ่งที่ถูกต้อง
- () ฉันจะบอกคุณแม่ว่าฉันและพี่เป็นคนทำแจกันแตกเพราะครูเคยสอนไว้
- () ฉันตั้งใจจะบอกคุณแม่ว่าฉันและพี่เป็นคนทำแจกันแตก
- () ทุกครั้งที่ทำความผิดฉันจะยอมรับโทษเหมือนคนอื่น
- () คุณแม่ชอบแจกันใบนี้มาก

ตอนที่ 3 ความเมตตา

1. ขวัญไปซื้อของกับแม่ ระหว่างทางเห็นยายแก่คนหนึ่งขอเงินคนที่เดินผ่านไปมา ถ้านักเรียนเป็นขวัญ ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () ฉันตั้งใจจะให้เงินแก่ยายคนนี้
 - () ยายคนนี้คงจะยากจนมาก
 - () ฉันจะให้เงินยายคนนี้เพราะแม่สอนให้ช่วยเหลือคนอื่น
 - () ฉันยกย่องคนที่ชอบช่วยเหลือคนอื่น
 - () ฉันช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ
2. ขณะกำลังเดินกลับบ้าน ก้องเห็นชายตาบอดคนหนึ่งกำลังจะเดินขึ้นสะพานลอย ถ้านักเรียนเป็นก้อง ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่ดี
 - () ฉันยินดีจะช่วยลุงชายตาบอดขึ้นสะพานลอย
 - () ชายตาบอดคงเดินขึ้นบนสะพานลอยได้ลำบาก
 - () ฉันช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าเสมอ
 - () ฉันจะช่วยลุงชายตาบอดเดินขึ้นสะพานลอยเพราะครูสอนให้ช่วยเหลือผู้อื่น
3. ปูนเห็นเพื่อนนักเรียนคนหนึ่ง หัวถึงน้ำท่าทางหนักมาก ถ้านักเรียนเป็นปูน ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () ครูสอนให้ช่วยเหลือกันดังนั้นฉันจะช่วยเด็กคนนั้นหัวถึงน้ำ
 - () ทุกครั้งที่มีโอกาสฉันจะช่วยเหลือคนอื่นเสมอ
 - () การช่วยเหลือกันเป็นสิ่งที่ดี
 - () เด็กคนนั้นคงหัวถึงน้ำหนักมาก
 - () ฉันพอใจที่ได้ช่วยเด็กคนนั้นหัวถึงน้ำ
4. ขณะที่เฟื่องกำลังเดินเล่นที่สนามหญ้าอยู่ก็เห็นนกตัวหนึ่งถูกยิงที่ปีกและไม่สามารถบินได้ ถ้านักเรียนเป็นเฟื่อง ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () นกตัวนี้คงรู้สึกเจ็บมาก
 - () ฉันชื่นชมคนที่รักและมีความเมตตาต่อสัตว์
 - () ฉันรักและเมตตาต่อสัตว์ต่าง ๆ เสมอ
 - () ฉันพอใจที่ได้ช่วยเหลือนกตัวนี้
 - () ฉันจะนำนกตัวนี้ไปรักษาที่บ้านตามที่แม่เคยสอนไว้

5. แดงเห็นสุนัขตัวหนึ่งท่าทางผอมโซ นอนหมอบอยู่ข้างรั้วบ้านและที่บ้านก็มีข้าวเย็นเหลืออยู่
ถ้านักเรียนเป็นแดง ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

- () ฉันเมตตาต่อสัตว์ต่าง ๆ เสมอ
- () ฉันจะไปหาข้าวที่บ้านมาให้มันกินเพราะพ่อสอนให้เมตตาต่อสัตว์
- () สุนัขตัวนี้คงจะหิวข้าวมาก
- () ฉันคิดว่าการมีเมตตาต่อสัตว์เป็นสิ่งที่ดี
- () ฉันตั้งใจจะช่วยเหลือสุนัขตัวนี้

6. ไม่เห็นเพื่อน ๆ กำลังเอาก้อนหินใส่ขว้างแมวตัวหนึ่งอย่างสนุกสนาน ถ้านักเรียนเป็นไม้
ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

- () ฉันไม่เคยรังแกหรือเบียดเบียนสัตว์ต่าง ๆ เลย
- () ฉันจะห้ามเพื่อน ๆ เพราะครูเคยสอนว่าไม่ควรรังแกสัตว์
- () ฉันคิดว่าการรังแกสัตว์เป็นการกระทำที่ไม่ดี
- () ฉันจะห้ามเพื่อน ๆ ไม่ให้รังแกแมวตัวนั้น
- () แมวตัวนั้นคงตกใจและกลัวมาก

7. ขณะที่ฝั่งกำลังจะเดินข้ามถนนก็พบคุณยายคนหนึ่งกำลังจะเดินข้ามถนนเหมือนกัน ถ้านักเรียนเป็นฝั่ง
ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

- () คุณยายคงเดินข้ามถนนอย่างยากลำบาก
- () ฉันตั้งใจจะช่วยเหลือคุณยายข้ามถนน
- () ครูสอนให้ช่วยเหลือคนอื่น ดังนั้นฉันจะจูงคุณยายข้ามถนน
- () ฉันยกย่องคนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
- () ฉันช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ

8. ระหว่างทางที่เดินกลับบ้าน นิดเห็นคุณป้าคนหนึ่งทำข้าวของที่ซื้อตกเต็มถนนไปหมด ถ้านักเรียน
เป็นนิด ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

- () การช่วยเหลือคนที่กำลังเดือดร้อนเป็นการกระทำที่ดี
- () ฉันตั้งใจจะช่วยคุณป้าคนนี้เก็บข้าวของที่ตกพื้น
- () ฉันช่วยเหลือคนที่ได้รับความเดือดร้อนเสมอ
- () ครูสอนให้ช่วยเหลือคนอื่นดังนั้นฉันจะช่วยคุณป้าคนนี้
- () คุณป้าคนนี้กำลังรีบเก็บข้าวของที่ตกอยู่

9. พลอยเห็นเด็กนักเรียนคนหนึ่งสะดุดล้มหัวเข่าถลอกเป็นแผล ถ้านักเรียนเป็นพลอย

ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

- () ฉันยินดีจะช่วยเหลือเด็กคนนั้น
- () ฉันจะช่วยพาเด็กคนนั้นไปทำแผลที่ห้องพยาบาลเพราะครูสอนให้ช่วยเหลือกัน
- () เด็กคนนั้นคงเจ็บแผลมาก
- () ฉันช่วยเหลือคนอื่นทุกครั้งที่มีโอกาส
- () คนที่ชอบช่วยเหลือคนอื่นเป็นที่น่าสนใจ

10. นาทเห็นเพื่อนนักเรียนกำลังช่วยกันยกกองหนังสือจำนวนมากอยู่ ถ้านักเรียนเป็นนาท

ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

- () ฉันช่วยเหลือผู้อื่นทุกครั้งที่มีโอกาส
- () ฉันยินดีที่ได้ช่วยเพื่อนยกกองหนังสือ
- () ฉันคิดว่าการช่วยเหลือกันเป็นสิ่งที่ถูกต้อง
- () เพื่อน ๆ คงเหนื่อยมาก
- () ฉันจะช่วยเพื่อน ๆ ยกกองหนังสือตามที่ครูเคยสอนไว้

ตอนที่ 4 การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

1. นิลเห็นเพื่อนบ้านคนหนึ่งนำขยะมาทิ้งไว้ที่ริมถนนโดยไม่ยอมเทลงในถังขยะ ถ้านักเรียนเป็นนิล ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () ฉันดูแลรักษาความสะอาดของสถานที่ส่วนรวมเสมอ
 - () การทิ้งขยะลงที่ถนนจะทำให้บ้านเมืองสกปรก
 - () ฉันไม่เคยเทขยะนอกถังขยะตามที่ครูเคยสอนไว้
 - () ฉันตั้งใจจะนำขยะไปเทลงในถังขยะ
 - () ฉันชื่นชมคนที่รักษาความสะอาดของสถานที่ส่วนรวม
2. เต่าชวนเป่าให้แอบเอาขนมเข้าไปกินในห้องเรียน ถ้านักเรียนเป็นเป่า ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () คนที่ไม่ทำตามระเบียบของโรงเรียนเป็นคนที่ไม่น่าคบด้วย
 - () ฉันทำตามระเบียบของโรงเรียนทุกอย่าง
 - () ฉันตั้งใจว่าจะไม่แอบกินขนมในห้องเรียนเด็ดขาด
 - () คุณครูไม่ให้กินขนมในห้องเรียน
 - () ฉันจะไม่ทำตามเต่าเพราะคุณครูห้ามไว้
3. ขณะที่แ่งกำลังเดินข้ามทางม้าลายอยู่นั้น ก็เห็นเด็กบางคนวิ่งข้ามถนนโดยไม่ใช้ทางม้าลาย ถ้านักเรียนเป็นแ่ง ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - (.) การข้ามถนนโดยไม่ใช้ทางม้าลายเป็นการทำผิดกฎจราจร
 - (.) การทำตามกฎจราจรเป็นสิ่งที่ถูกต้อง
 - (.) ฉันข้ามถนนด้วยทางม้าลายหรือสะพานลอย
 - (.) ฉันทำตามกฎจราจรเพราะครูสอนไว้
 - (.) ฉันปฏิบัติตามกฎจราจรทุกอย่าง
4. เจียบเห็นนักเรียนบางคนไม่ยอมนำลูกบอลไปเก็บหลังจากเล่นเสร็จแล้ว ถ้านักเรียนเป็นเจียบ ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () ฉันจะนำลูกบอลเหล่านี้ไปเก็บที่เดิมเพราะครูเคยสอนไว้
 - () ถ้าไม่นำลูกบอลไปเก็บที่เดิมก็อาจสูญหายได้
 - () ฉันชื่นชมคนที่รักษาของใช้ส่วนรวมเสมอ
 - () ฉันดูแลรักษาของใช้ส่วนรวม
 - () ฉันยินดีที่จะเก็บลูกบอลเหล่านี้ไปไว้ที่เดิม

5. ครูใหญ่โรงเรียนของหน้อยสั่งให้นักเรียนทำตามระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัดเพื่อชื่อเสียงของโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นหน้อย ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () ฉันรักษาชื่อเสียงของโรงเรียนเสมอ
 - () ฉันชื่นชมคนที่ทำตามระเบียบของโรงเรียน
 - () ฉันยินดีที่จะทำตามระเบียบของโรงเรียน
 - () ฉันจะทำตามที่ครูใหญ่สั่ง
 - () การทำตามระเบียบของโรงเรียนจะทำให้เกิดความเรียบร้อย
6. บ้านน้อยอยู่ริมคลอง และน้อยก็เห็นว่ามียาหลายบ้านที่มักจะเทขยะทิ้งลงในคลอง ถ้านักเรียนเป็นน้อย ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () ฉันดูแลรักษาความสะอาดของสถานที่สาธารณะเสมอ
 - () แม่ห้ามไม่ให้ทิ้งขยะลงในคลองและฉันก็ทำตามคำสั่งของแม่
 - () การรักษาความสะอาดของสถานที่สาธารณะเป็นสิ่งที่ถูกต้อง
 - () ฉันไม่เคยเทขยะลงในคลองเลย
 - () การทิ้งขยะลงในคลองทำให้เกิดความสกปรก
7. โรงเรียนของไก่ประกาศเชิญชวนให้นักเรียนช่วยกันรักษาความสะอาดของโรงเรียนด้วยการเก็บขยะบริเวณโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นไก่ ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () ฉันดูแลรักษาความสะอาดของที่สาธารณะต่าง ๆ เสมอ
 - () คนที่รักษาความสะอาดของที่สาธารณะเป็นคนที่น่ายกย่อง
 - () ฉันจะช่วยเก็บขยะตามที่โรงเรียนประกาศ
 - () ขยะที่คนทิ้งเกลื่อนกลาดทำให้โรงเรียนสกปรก
 - () ฉันยินดีที่จะช่วยรักษาความสะอาดของโรงเรียน
8. ขณะที่กำลังเดินเข้าซอยบ้านก็เห็นเด็กคนหนึ่งทิ้งถุงขนมที่กินหมดแล้วลงบนพื้น ถ้านักเรียนเป็นกิ้ง ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () การทิ้งขยะลงบนพื้นทำให้บ้านเมืองสกปรก
 - () การทิ้งขยะลงบนพื้นเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง
 - () ฉันไม่เคยทิ้งขยะลงบนพื้นเลย
 - () ฉันไม่เคยทำลายหรือทำให้สถานที่สาธารณะสกปรกเลย
 - () ฉันทำตามคำสอนของครูโดยทิ้งขยะในถังขยะ

9. ขณะที่เพชรกำลังเข้าแถวเพื่อรอซื้ออาหารอยู่นั้น ก็เห็นนักเรียนบางคนไม่ยอมเข้าแถวแต่เดินไปแย่งคนอื่นซื้ออาหาร ถ้านักเรียนเป็นเพชร ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

- () ฉันประพฤติตัวอยู่ในระเบียบวินัยเสมอ
- () การทำตามระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่ดี
- () ฉันจะเข้าแถวเพื่อรอซื้ออาหารทุกครั้ง
- () การเข้าแถวจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย
- () ฉันจะเข้าแถวเพราะครูสอนให้รักษาวินัย

10. พลอยพบว่ามีคนทำน้ำหกอยู่ที่พื้นแต่ไม่ยอมเช็ดให้แห้ง ถ้านักเรียนเป็นพลอย ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

- () ฉันจะหาผ้ามาเช็ดพื้นให้แห้งจะได้ไม่มีคนลื่นล้ม
- () น้ำที่หกเลอะอยู่อาจทำให้คนลื่นล้มได้
- () การที่คิดถึงความปลอดภัยของคนอื่นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง
- () ฉันระวังรักษาความปลอดภัยของคนส่วนรวมเสมอ
- () ฉันจะเช็ดพื้นให้แห้งเพราะครูเคยบอกไว้

ตอนที่ 5 ความกตัญญูตเวที

1. เมื่อมีเวลาร่วมกันมักจะช่วยพ่อแม่ทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ เสมอ ถ้านักเรียนเป็นมด ข้อใดต่อไปนี้ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () ฉันช่วยพ่อแม่ทำงานทุกอย่างที่สามารถทำได้
 - () ครูสอนให้ช่วยงานพ่อแม่ดังนั้นฉันจะทำตาม
 - () ฉันคิดว่าการแบ่งเบาภาระพ่อแม่บ้างเป็นการกระทำที่ถูกต้อง
 - () ฉันเต็มใจช่วยพ่อแม่ทำงานบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ
 - () พ่อแม่ทำงานหนักเพื่อเลี้ยงดูเรา
2. กุ้งทราบว่าคุณพ่อไม่ชอบให้เข้านอนดึก ๆ แต่วันนี้กุ้งก็อยากดูรายการทีวีตอนดึกมากเลย ถ้านักเรียนเป็นกุ้ง ข้อใดต่อไปนี้ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () คุณพ่อสอนให้เข้านอนแต่หัวค่ำ
 - () ฉันจะเข้านอนแต่หัวค่ำตามที่คุณพ่อสอน
 - () ฉันเต็มใจที่จะทำตามคำสอนของคุณพ่อ
 - () ฉันชื่นชมทุกคนที่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่
 - () ฉันทำตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ในทุกเรื่อง
3. คุณย่าบอกให้ไก่ช่วยนวดขาให้หน่อย แต่ไก่กำลังดูทีวีอย่างติดพัน ถ้านักเรียนเป็นไก่ ข้อใดต่อไปนี้ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () การตอบแทนพระคุณญาติผู้ใหญ่เป็นสิ่งที่ดี
 - () ฉันจะนวดให้คุณย่าตามที่แม่สอนไว้
 - () ฉันเชื่อฟังและดูแลญาติผู้ใหญ่ของฉันเสมอ
 - () ฉันจะเลิกดูทีวีแล้วไปนวดให้คุณย่า
 - () คุณย่ามักจะปวดเมื่อยเสมอ
4. นงรู้สึกหิวข้าวมาก แต่เห็นแม่กำลังล้างเครื่องครัวที่ใช้ทำกับข้าวอยู่ ถ้านักเรียนเป็นนง ข้อใดต่อไปนี้ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
 - () ฉันจะช่วยงานแม่ตามที่ครูสอน
 - () คนที่ช่วยพ่อแม่ทำงานเป็นคนที่น่ายกย่อง
 - () แม่คงรู้สึกเหนื่อยมาก
 - () ฉันช่วยงานพ่อแม่เสมอ

- () ฉันตั้งใจช่วยแม่ล้างเครื่องครัวก่อน
5. หลังเลิกเรียนอันเดินเข้าบ้านก็เห็นคุณปู่กำลังปลูกต้นไม้อยู่ ถ้านักเรียนเป็นอัน ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () ฉันจะช่วยคุณปู่ปลูกต้นไม้ตามที่คุณพ่อเคยสอนไว้
- () ฉันยินดีที่จะช่วยงานคุณปู่
- () คนที่ช่วยเหลือญาติผู้ใหญ่เป็นคนที่น่ายกย่อง
- () คุณปู่คงจะรู้สึกเมื่อยล้ามาก
- () ฉันช่วยเหลือญาติผู้ใหญ่ทุกเรื่องที่สามารถทำได้
6. เช้าวันอาทิตย์ กุ้งเห็นแม่ขนมอมและพี่น้องออกมาทำความสะอาด ถ้านักเรียนเป็นกุ้ง ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () คนที่ช่วยพ่อแม่ทำงานเป็นคนที่น่ายกย่อง
- () ฉันช่วยพ่อแม่ทำงานเสมอ
- () แม่คงรู้สึกเหนื่อยมาก
- () ฉันตั้งใจช่วยแม่ทำความสะอาดขนมอมและพี่น้อง
- () ฉันจะช่วยงานพ่อแม่ตามที่ครูสอน
7. เมื่อรู้กลับจากโรงเรียนก็พบว่าแม่กำลังรีบทำกับข้าวอยู่ ถ้านักเรียนเป็นรุ่ง ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () การช่วยพ่อแม่ทำงานเป็นการกระทำที่ดี
- () ฉันช่วยงานพ่อแม่เสมอ
- () ครูสอนให้ช่วยงานพ่อแม่ดังนั้นฉันจึงทำตาม
- () แม่กำลังรีบทำกับข้าวให้ทุกคนในบ้านกิน
- () ฉันตั้งใจช่วยแม่ทำกับข้าวด้วย
8. ขณะที่แม่กำลังอ่านหนังสือการ์ตูนอย่างสนุกสนานอยู่ แม่ก็มาเรียกให้ไปทำการบ้าน ถ้านักเรียนเป็นไม ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด
- () ฉันจะไปทำการบ้านและเลิกอ่านการ์ตูน
- () ฉันจะเชื่อฟังพ่อแม่ตามที่ครูสอน
- () เด็กที่ทำตามคำสั่งสอนของพ่อแม่เป็นเด็กดี
- () ฉันเชื่อฟังและทำตามคำสั่งสอนของพ่อแม่เสมอ

() แม่จะกวาดชั้นเรื่องการทำการบ้านมาก

9. หลังเลิกเรียน ขณะที่ดาวกำลังจะกลับบ้านก็เห็นคุณครูกำลังลบกระดานดำอยู่ ถ้านักเรียนเป็นดาว
ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

() ฉันช่วยงานคุณครูเสมอ

() คนที่ช่วยแบ่งเบางานคุณครูเป็นนักเรียนที่ดี

() ฉันจะช่วยงานคุณครูตามที่ครูเคยสอน

() คุณครูสอนหนังสือเหนื่อยมาทั้งวัน

() ฉันเต็มใจช่วยคุณครูลบกระดานดำ

10. ขณะที่หนึ่งกำลังนอนเล่นอยู่นั้น แม่ก็เดินถือไม้กวาดเข้ามาทำความสะอาดห้อง ถ้านักเรียนเป็นหนึ่งใน
ข้อใดต่อไปนี้จะตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

() ฉันช่วยงานพ่อแม่เสมอ

() ฉันจะช่วยพ่อแม่ทำงานตามที่ครูสอนไว้

() คนที่ช่วยพ่อแม่ทำงานเป็นคนดี

() ฉันเต็มใจช่วยแม่กวาดห้อง

() แม่ทำงานบ้านทั้งวันเลย

ภาคผนวก ข
แสดงค่าสถิติของเครื่องมือ

ตาราง 4 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

ตอนที่ 1 แบบวัดความซื่อสัตย์	
ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1	0.8664 ^{**}
2	0.8178 ^{**}
3	0.8458 ^{**}
4	0.7794 ^{**}
5	0.6930 ^{**}
6	0.8136 ^{**}
7	0.8231 ^{**}
8	0.8213 ^{**}
9	0.8791 ^{**}
10	0.7933 ^{**}
Alpha - Coefficient = 0.9427	

ตอนที่ 2 แบบวัดความเสมอภาค หรือความยุติธรรม	
ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
11	0.9264 ^{**}
12	0.7626 ^{**}
13	0.7533 ^{**}
14	0.8298 ^{**}
15	0.7438 ^{**}
16	0.7547 ^{**}
17	0.7246 ^{**}
18	0.9159 ^{**}
19	0.8567 ^{**}
20	0.8060 ^{**}
Alpha - Coefficient = 0.9415	

ตาราง 4 (ต่อ)

ตอนที่ 3 แบบวัดความเมตตากรรุณา	
ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
21	0.7950 ^{**}
22	0.6238 ^{**}
23	0.7994 ^{**}
24	0.6888 ^{**}
25	0.6905 ^{**}
26	0.7225 ^{**}
27	0.6936 ^{**}
28	0.7054 ^{**}
29	0.6363 ^{**}
30	0.7563 ^{**}
Alpha - Coefficient = 0.8889	

ตอนที่ 4 แบบวัดการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	
ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
31	0.8669 ^{**}
32	.07508 ^{**}
33	0.5740 ^{**}
34	0.7316 ^{**}
35	0.6167 ^{**}
36	0.7007 ^{**}
37	0.6361 ^{**}
38	0.6736 ^{**}
39	0.7213 ^{**}
40	0.7259 ^{**}
Alpha - Coefficient = 0.8851	

ตาราง 4 (ต่อ)

ตอนที่ 5 แบบวัดความกตัญญูทเวท	
ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
41	0.7195 ^{**}
42	0.6322 ^{**}
43	0.6645 ^{**}
44	0.6493 ^{**}
45	0.6618 ^{**}
46	0.7480 ^{**}
47	0.6068 ^{**}
48	0.6629 ^{**}
49	0.6582 ^{**}
50	0.6343 ^{**}
Alpha - Coefficient = 0.8566	

ตาราง 5 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต

แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต	
ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1	0.6112**
2	0.5575**
3	0.6641**
4	0.5421**
5	0.6112**
6	0.6550**
7	0.7869**
8	0.5876**
9	0.6065**
10	0.5101*
11	0.6112**
12	0.6649**
Alpha - Coefficient = 0.8203	

* แทนมีนัยสำคัญที่ .01

** แทนมีนัยสำคัญที่ .05

ภาคผนวก ก

แสดงค่าคะแนนการวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมและ
คะแนนลักษณะมุ่งอนาคต

ตาราง 6 คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลัง
การทดลอง

ก่อนการทดลอง					หลังการทดลอง				
ลำดับที่	คะแนนความซื่อสัตย์				ลำดับที่	คะแนนความซื่อสัตย์			
	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม			กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ	ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ		ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ	ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ
1	41	21	41	29	1	49	25	42	30
2	43	25	42	31	2	50	29	42	30
3	40	27	43	32	3	47	32	43	32
4	37	24	44	29	4	48	27	45	30
5	37	25	39	27	5	48	30	40	27
6	38	26	36	26	6	48	30	35	25
7	39	27	37	28	7	47	32	35	28
8	39	22	40	25	8	39	30	40	26
9	41	21	39	21	9	49	26	39	20
10	39	27	43	28	10	50	33	43	28
11	43	28	44	27	11	49	32	44	27
12	38	27	41	29	12	47	31	40	30
13	44	29	39	31	13	48	34	40	31
14	37	27	40	30	14	48	31	40	30
15	41	28	41	28	15	49	31	40	28
16	40	30	42	27	16	50	34	42	27

ตาราง 7 คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความเสมอภาคหรือความยุติธรรมของกลุ่ม
ตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง

ก่อนการทดลอง					หลังการทดลอง				
ลำดับที่	คะแนนความเสมอภาคหรือความยุติธรรม				ลำดับที่	คะแนนความเสมอภาคหรือความยุติธรรม			
	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม			กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ	ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ		ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ	ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ
1	39	27	42	29	1	47	31	42	30
2	37	24	41	๓26	2	48	27	40	26
3	41	21	36	31	3	49	25	36	30
4	42	22	41	24	4	48	26	40	25
5	38	24	30	22	5	45	27	30	22
6	40	21	42	21	6	47	26	43	20
7	37	23	34	25	7	48	27	35	26
8	38	22	36	24	8	49	28	36	24
9	34	25	39	26	9	47	30	40	26
10	35	26	38	27	10	46	27	38	28
11	36	27	34	24	11	48	25	34	24
12	37	24	39	23	12	49	25	40	23
13	39	22	32	26	13	48	31	30	26
14	41	23	31	28	14	49	30	30	28
15	42	25	34	29	15	50	25	35	30
16	39	24	33	31	16	48	27	33	30

ตาราง 8 คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความเมตตา กรุณาของกลุ่มตัวอย่างก่อนและ
หลังการทดลอง

ก่อนการทดลอง					หลังการทดลอง				
ลำดับที่	คะแนนความเมตตากรุณา				ลำดับที่	คะแนนความเมตตากรุณา			
	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม			กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ลักษณะมุ่ง อนาคตสูง	ลักษณะมุ่ง อนาคตต่ำ	ลักษณะมุ่ง อนาคตสูง	ลักษณะมุ่ง อนาคตต่ำ		ลักษณะมุ่ง อนาคตสูง	ลักษณะมุ่ง อนาคตต่ำ	ลักษณะมุ่ง อนาคตสูง	ลักษณะมุ่ง อนาคตต่ำ
1	41	31	39	29	1	49	35	40	28
2	42	32	41	31	2	48	36	41	30
3	40	33	38	34	3	49	36	40	35
4	41	34	37	29	4	49	37	37	30
5	42	33	43	28	5	47	36	40	28
6	43	32	40	32	6	49	37	40	32
7	39	30	39	30	7	48	34	40	30
8	38	29	37	31	8	50	32	37	30
9	41	31	38	32	9	49	34	38	32
10	37	32	41	34	10	48	36	41	35
11	42	28	36	33	11	49	34	36	33
12	40	31	43	27	12	48	36	43	27
13	38	33	42	28	13	49	36	42	28
14	41	28	36	31	14	49	32	35	30
15	40	32	37	33	15	48	34	35	33
16	39	31	40	29	16	47	35	40	29

ตาราง 9 คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของกลุ่ม
ตัวอย่างก่อน และหลังการทดลอง

ก่อนการทดลอง					หลังการทดลอง				
ลำดับที่	คะแนนการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม				ลำดับที่	คะแนนการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม			
	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม			กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ	ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ		ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ	ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ
1	39	22	39	24	1	45	25	40	25
2	41	21	37	26	2	47	26	37	26
3	37	24	41	25	3	43	27	40	25
4	37	23	42	24	4	45	27	42	24
5	38	21	36	23	5	46	25	36	23
6	36	20	38	27	6	47	25	38	27
7	34	17	39	20	7	44	20	39	20
8	36	19	33	21	8	42	22	33	20
9	35	25	31	26	9	46	27	30	25
10	38	24	37	24	10	46	26	37	25
11	42	28	34	23	11	47	29	35	23
12	40	21	35	21	12	46	27	35	21
13	39	23	36	26	13	46	26	35	26
14	38	24	35	21	14	46	21	35	20
15	27	25	37	19	15	41	28	37	20
16	31	24	38	26	16	42	26	38	26

ตาราง 10 คะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความกตัญญูต่อเวทีของกลุ่มตัวอย่างก่อน
และหลังการทดลอง

ก่อนการทดลอง					หลังการทดลอง				
ลำดับที่	คะแนนความกตัญญูต่อเวที				ลำดับที่	คะแนนความกตัญญูต่อเวที			
	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม			กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ	ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ		ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ	ลักษณะมุ่งอนาคตสูง	ลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ
1	41	34	41	35	1	49	38	40	35
2	42	35	43	32	2	48	39	43	33
3	41	33	42	31	3	48	37	41	30
4	40	32	40	34	4	49	36	40	34
5	43	30	39	33	5	48	35	40	34
6	44	31	41	32	6	50	35	41	32
7	45	29	44	31	7	50	33	44	30
8	42	32	45	35	8	49	35	46	36
9	41	31	44	34	9	49	36	45	34
10	42	34	43	34	10	49	38	43	34
11	44	33	42	37	11	50	39	42	38
12	41	32	45	36	12	49	35	44	36
13	40	31	41	33	13	48	36	44	36
14	41	34	43	34	14	48	37	44	35
15	42	31	41	32	15	49	35	41	31
16	42	30	40	30	16	49	34	40	30

ตาราง 11 คะแนนจากการวัดลักษณะมุ่งอนาคตของกลุ่มประชากร

ลำดับที่	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต	ลำดับที่	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต	ลำดับ ที่	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต
1	48	29	44	57	40
2	48	30	44	58	40
3	48	31	44	59	40
4	48	32	44	60	40
5	48	33	44	61	40
6	48	34	43	62	40
7	48	35	43	63	39
8	48	36	43	64	39
9	48	37	43	65	39
10	48	38	43	66	38
11	48	39	43	67	38
12	47	40	42	68	38
13	47	41	42	69	38
14	47	42	42	70	38
15	47	43	42	71	38
16	47	44	42	72	38
17	46	45	42	73	38
18	46	46	42	74	38
19	46	47	42	75	38
20	46	48	41	76	38
21	46	49	41	77	38
22	46	50	41	78	37
23	46	51	41	79	37
24	45	52	41	80	37
25	45	53	41	81	36
26	45	54	40	82	36
27	44	55	40	83	36
28	44	56	40	84	36

ตาราง 11 (ต่อ)

ลำดับที่	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต	ลำดับที่	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต	ลำดับ ที่	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต
85	36	101	31	117	29
86	36	102	31	118	28
87	35	103	31	119	28
88	35	104	31	120	28
89	35	105	31	121	28
90	35	106	30	122	28
91	35	107	30	123	27
92	35	108	30	124	27
93	34	109	30	125	27
94	34	110	30	126	27
95	33	111	29	127	26
96	33	112	29	128	25
97	32	113	29	129	25
98	32	114	29		
99	32	115	29		
100	31	116	29		

ภาคผนวก ง

เทคนิคแม่แบบเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ครั้งที่ 1

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบนิทานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้ นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบ

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (5 นาที)
 - ผู้วิจัยแจกเอกสารนิทานให้นักเรียนทุกคน
 - ผู้วิจัยบอกให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบในนิทานให้ดีกว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมใดบ้าง
2. ขั้นเสนอแม่แบบ (20 นาที)
 - ผู้วิจัยอ่านนิทานให้นักเรียนทุกคนฟังพร้อมกัน
 - หลังจากฟังนิทานจบแล้ว ผู้วิจัยถามนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของแม่แบบ จนได้คำตอบว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูต่เวที
3. ขั้นสรุป (25 นาที)
 - ผู้วิจัยถามนักเรียนถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำของแม่แบบพร้อมกับสรุปเพิ่มเติม
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนคิดว่าการกระทำของแม่แบบสมควรแก่การเลียนแบบหรือไม่

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนขณะฟังนิทานแม่แบบ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนขณะอภิปรายร่วมกัน
3. สังเกตจากผลการสรุปของนักเรียน

เรื่องที่ 1

ที่โรงเรียนของกบมีการประกาศขอรับบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า หรือหนังสือที่ไม่ใช้แล้ว เพื่อนำไปให้เด็กนักเรียนยากจนตามแนวชายแดน เมื่อกบกับเพื่อน ๆ ได้ยินประกาศก็กลับไปรวบรวมข้าวของที่บ้านมาร่วมบริจาคด้วย ขณะที่เดินไปถึงโต๊ะรับบริจาค กบก็เห็นว่ามียุวกานาส่งของมาบริจาคกันมากมายหลายคน โดยทุกคนจะรักษาระเบียบวินัยเข้าแถวอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่มีใครแตกแถวหรือแซงคิวกันเลย ขณะที่กบกับเพื่อน ๆ กำลังต่อแถวเพื่อรอบริจาคของอยู่นั้นก็เห็นเด็กนักเรียนคนหนึ่งเดินตรงเข้าไปยังโต๊ะคุณครูที่นั่งรับบริจาคสิ่งของอยู่พร้อมกับยื่นซองเงินให้คุณครูและบอกว่าผู้ปกครองของเขาให้นำเงินมาร่วมบริจาคด้วยหนึ่งพันบาท คุณครูก็พูดกับเด็กคนนั้นว่าหากจะบริจาคก็ต้องไปต่อแถว เพราะนักเรียนทุกคนไม่ว่าจะบริจาคสิ่งของอะไรก็ตามก็ต้องถือว่าเป็นการแสดงความช่วยเหลือผู้อื่นเหมือนกันทุกคน หากใครจะบริจาคก็ต้องเข้าแถวตามลำดับใครมาก่อนก็ได้บริจาคก่อน ใครมาทีหลังก็ต้องรอไปก่อน เมื่อนักเรียนคนนั้นได้ฟังแล้วก็เดินไปต่อแถวตามที่คุณครูบอก

หลังจากบริจาคของเรียบร้อยแล้ว เพื่อน ๆ ก็ชวนกบไปกินขนมที่โรงอาหารกันก่อนแล้วค่อยขึ้นห้องเรียน กบบอกเพื่อนว่าไม่ได้หรรอกเพราะคุณครูสั่งว่าเมื่อเสร็จแล้วให้ทุกคนรีบกลับเข้าห้องเรียน เพื่อน ๆ จึงเสนอว่าเราก็ก่อนคุณครูไปได้ว่าคนเยอะมากจึงต้องเสียเวลานาน กบได้ฟังดังนั้นจึงเตือนเพื่อน ๆ ไปว่าไม่ดีหรรอก การกระทำเช่นนั้นนอกจากจะเป็นการขัดคำสั่งของคุณครูแล้ว ยังเป็นการพูดปดกับคุณครูอีกด้วย ซึ่งเป็นสิ่งผิดทุกคนไม่ควรกระทำ เพราะหากคุณครูรู้ความจริงก็อาจทำโทษเรา หรือถ้าคุณครูไม่รู้แต่พวกเราที่รู้ตัวเองดีว่าทำสิ่งไม่ถูกต้อง พอเพื่อน ๆ ได้ฟังกบพูดก็เห็นด้วยและพากันกลับเข้าห้องเรียนพร้อมกัน และเมื่อถึงเวลาเลิกเรียนแล้วกบเห็นคุณครูต้องยกกองสมุดการบ้านของนักเรียนไปตรวจ กบกับเพื่อนอีกคนหนึ่งจึงอาสาจะช่วยคุณครูยกสมุดไปที่ห้องพักครู คุณครูก็กล่าวชมเชยและขอบใจเด็กทั้งคู่ที่มีน้ำใจช่วยงานครู เด็กทั้งสองรู้สึกภูมิใจที่ได้รับคำชมและช่วยกันยกกองสมุดไปที่ห้องพักครูอย่างแข็งขัน

การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ครั้งที่ 2

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบนิทานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้ นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบ

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (5 นาที)
 - ผู้วิจัยแจกเอกสารนิทานให้นักเรียนทุกคน
 - ผู้วิจัยบอกให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบในนิทานให้ดีกว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมใดบ้าง
2. ขั้นเสนอแม่แบบ (20 นาที)
 - ผู้วิจัยอ่านนิทานให้นักเรียนทุกคนฟังพร้อมกัน
 - หลังจากฟังนิทานจบแล้ว ผู้วิจัยถามนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของแม่แบบ จนได้คำตอบว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญู กตเวทิตะ
3. ขั้นสรุป (25 นาที)
 - ผู้วิจัยถามนักเรียนถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำของแม่แบบพร้อมกับสรุปเพิ่มเติม
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนคิดว่าการกระทำของแม่แบบสมควรแก่การเลียนแบบหรือไม่

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนขณะฟังนิทานแม่แบบ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนขณะอภิปรายร่วมกัน
3. สังเกตจากผลการสรุปของนักเรียน

เรื่องที่ 2

เพื่อน ๆ ในห้องนัดกันว่าวันเสาร์นี้จะไปเที่ยวบ้านวิทย์ เพราะบ้านวิทย์อยู่ริมคลองจะได้เล่นน้ำกันด้วย พัดเองก็อยากไปเที่ยวบ้านวิทย์กับเพื่อนคนอื่นด้วย แต่ก็กลัวว่าถ้าไปขอพ่ออาจจะไม่อนุญาตให้ไปเพราะเป็นห่วงกลัวว่าจะเป็นอันตรายได้ เพื่อนบางคนจึงแนะนำพัดว่าก็อย่าบอกพ่อว่าไปบ้านวิทย์สิ ให้บอกว่าคุณจะไปเล่นฟุตบอลที่โรงเรียนแทน พัดได้ฟังเพื่อนแล้วก็คิดว่าไม่ควรจะพูดโกหกพ่อ จึงขออนุญาตพ่อไปตามตรง พ่อก็ถามว่าพัดไปเที่ยวกับเพื่อนแล้วมีผู้ใหญ่คอยดูแลหรือเปล่า ถ้ามีพ่อก็จะอนุญาตให้ไปได้ พัดจึงตอบพ่อไปว่า พ่อกับแม่ของวิทย์จะคอยดูแลความปลอดภัยของเด็ก ๆ ทุกคน ดังนั้นพ่อก็อนุญาตให้พัดไปเที่ยวบ้านวิทย์ได้ แต่ก็ให้ดูแลตัวเองดี ๆ แล้วก็อย่ากลับบ้านช้าด้วย พัดก็รับปากว่าจะทำตามคำสั่งของพ่อทุกอย่างและก็อาสาช่วยรดน้ำต้นไม้ให้พ่อเพราะเห็นว่าพ่อทำงานมาเหนื่อยทั้งวันแล้ว

เมื่อไปถึงบ้านวิทย์เด็ก ๆ เล่นกันอย่างสนุกสนาน โดยว่ายน้ำเล่นอยู่บริเวณทำน้ำ ซึ่งพ่อแม่ของวิทย์คอยดูแลเด็ก ๆ ไม่ให้เกิดอันตราย ในขณะที่กำลังเล่นน้ำกันอยู่นั้นเพื่อนบางคนก็ไปหาเบ็ดตกปลาและก็ชวนพัดไปตกปลาด้วยกัน พัดจึงถามเพื่อนว่าจะตกปลาไปทำอาหารกินกันหรือ เพื่อน ๆ ก็ตอบว่าเปล่า ตกสนุก ๆ ไปอย่างนั้นเอง พัดจึงบอกเพื่อน ๆ ไปว่าถ้าอย่างนั้นก็อย่าตกปลาเลย หาอะไรอย่างอื่นเล่นกันดีกว่า เพราะการตกปลาจะทำให้เบ็ดเกี่ยวปากปลาเป็นแผลซึ่งมันก็คงเจ็บปวดและได้รับความทรมานมาก เป็นการทำลายชีวิตสัตว์โดยไม่เกิดประโยชน์ และอีกอย่างคุณครูก็บอกว่าการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเป็นการทำบาปนะ เมื่อเพื่อน ๆ ได้ฟังก็เห็นด้วย และลืมนึกความคิดที่จะตกปลา

พอถึงเวลาเที่ยงแม่ของวิทย์ก็นำอาหารและขนมมาเลี้ยงเด็ก ๆ อย่างมากมาย เมื่อกินอิ่มเรียบร้อยแล้ว ทุกคนก็ช่วยกันเก็บเศษอาหารที่เหลือไปเททิ้งยังถังขยะเพราะพ่อแม่ของวิทย์บอกว่าหากใครทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลองนอกจากจะเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมโดยการทำให้น้ำเน่าเสียแล้ว ตอนนี้อย่างกฎหมายที่จะจับหรือปรับเงินคนที่ทิ้งขยะลงในที่สาธารณะด้วย ซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับให้ทุกคนต้องปฏิบัติตามไม่มีข้อยกเว้น หลังจากทานอาหารและช่วยกันล้างจานเรียบร้อยแล้ว พัดและเพื่อน ๆ ก็กล่าวขอบคุณพร้อมทั้งลาพ่อแม่ของวิทย์เพื่อกลับบ้านของแต่ละคน

การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ครั้งที่ 3

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบนิทานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบ

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (5 นาที)
 - ผู้วิจัยแจกเอกสารนิทานให้นักเรียนทุกคน
 - ผู้วิจัยบอกให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบในนิทานให้ดีกว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมใดบ้าง
2. ขั้นเสนอแม่แบบ (20 นาที)
 - ผู้วิจัยอ่านนิทานให้นักเรียนทุกคนฟังพร้อมกัน
 - หลังจากฟังนิทานจบแล้ว ผู้วิจัยถามนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของแม่แบบ จนได้คำตอบว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน
3. ขั้นสรุป (25 นาที)
 - ผู้วิจัยถามนักเรียนถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำของแม่แบบพร้อมกับสรุปเพิ่มเติม
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนคิดว่าการกระทำของแม่แบบสมควรแก่การเลียนแบบหรือไม่

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนขณะฟังนิทานแม่แบบ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนขณะอภิปรายร่วมกัน
3. สังเกตจากผลการสรุปของนักเรียน

เรื่องที่ 3

บ่ายวันเสาร์หลังจากที่นิกกับพี่สาวช่วยแม่ทำความสะอาดบ้านเสร็จแล้ว ทั้งคู่ก็ขออนุญาตแม่ไปเดินซื้อของที่ห้างสรรพสินค้าใกล้ ๆ บ้าน แม่ก็อนุญาตพร้อมกับให้เงินเด็ก ๆ 100 บาท และบอกให้ไปแบ่งกันเอง เมื่อรับเงินจากแม่แล้วนิกกับพี่ก็แบ่งเงินกันคนละ 50 บาทเท่า ๆ กัน และก็เดินไปขึ้นรถเมล์เพื่อไปยังห้างสรรพสินค้า ในขณะที่กำลังเดินเลือกซื้อของกันอยู่นั้น นิกก็เห็นกระเป๋าเงินใบหนึ่งตกอยู่ที่พื้นจึงหยิบขึ้นมาเปิดดูก็พบว่าในกระเป๋ามีเงินจำนวนมาก เด็กทั้งสองจึงตัดสินใจว่าจะนำกระเป๋ากลับไปได้ไปให้เจ้าหน้าที่ของห้างประกาศหาเจ้าของ เพราะป่านนี้เจ้าของกระเป๋าคงทุกข์ใจมากที่ทำเงินและสิ่งของต่าง ๆ ในกระเป๋าทายไป นอกจากนั้นหากไม่ได้กระเป๋าสินค้าของกระเป๋าก็อาจจะต้องได้รับความลำบากหรือเดือดร้อนมากก็เป็นไปได้ ถ้าเกิดมีความจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนนี้ ดังนั้นเด็กทั้งคู่จึงนำกระเป๋าส่งคืนให้กับเจ้าหน้าที่ของห้างสรรพสินค้า

หลังจากเจ้าหน้าที่ได้ประกาศหาเจ้าของก็มีผู้หญิงคนหนึ่งบอกว่าตนเองเป็นนักท่องเที่ยวนักช้อปปิ้งจะมาขอรับกระเป๋าโดยกล่าวว่ากระเป๋านั้นเป็นของเธอ เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วก็พบว่า เป็นความจริง จึงมอบกระเป๋าสินค้าให้พร้อมทั้งบอกกับผู้หญิงคนนั้นว่านิกกับพี่สาวเป็นผู้เก็บกระเป๋าส่งคืนได้ ผู้หญิงคนนั้นจึงหันมาขอใบและกล่าวชมเชยเด็กทั้งคู่ว่าเป็นเด็กดีมาก เจ้าหน้าที่ของห้างสรรพสินค้าก็บอกว่าการกระทำของนิกกับพี่สาวนั้นเป็นการสร้างชื่อเสียงที่ดีให้กับประเทศไทยอย่างมาก ขอให้ทั้งคู่จงรักษาและทำความดีเช่นนี้ตลอดไป นิกกับพี่สาวก็รู้สึกมีความสุขและภูมิใจที่ได้ทำความดีเช่นกัน

การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม

ครั้งที่ 4

หัวข้อเรื่อง	การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
แม่แบบที่ใช้	แม่แบบนิทานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
เวลา	50 นาที
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบ

การดำเนินกิจกรรม

1. **ขั้นนำ (5 นาที)**
 - ผู้วิจัยแจกเอกสารนิทานให้นักเรียนทุกคน
 - ผู้วิจัยบอกให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบในนิทานให้ดีกว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมใดบ้าง
2. **ขั้นเสนอแม่แบบ (20 นาที)**
 - ผู้วิจัยอ่านนิทานให้นักเรียนทุกคนฟังพร้อมกัน
 - หลังจากฟังนิทานจบแล้ว ผู้วิจัยถามนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของแม่แบบ จนได้คำตอบว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน
3. **ขั้นสรุป (25 นาที)**
 - ผู้วิจัยถามนักเรียนถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำของแม่แบบพร้อมกับสรุปเพิ่มเติม
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนคิดว่าการกระทำของแม่แบบสมควรแก่การเลียนแบบหรือไม่

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนขณะฟังนิทานแม่แบบ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนขณะอภิปรายร่วมกัน
3. สังเกตจากผลการสรุปของนักเรียน

เรื่องที่ 4

ที่ห้องของฝนมีการเลือกหัวหน้าห้องคนใหม่ โดยคุณครูบอกว่านักเรียนทุกคนมีโอกาสดำเนินหัวหน้าห้องเหมือนกันทุกคน จะตัดสินใจโดยให้นักเรียนเลือกคนที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมจะเป็นหัวหน้าห้องมาหนึ่งคน หากใครได้รับการเลือกจากเพื่อน ๆ มากที่สุดก็จะได้เป็นหัวหน้าห้องหลังจากที่เลือกเสร็จแล้ว ปรากฏว่าฝนได้รับการเลือกจากเพื่อน ๆ มากที่สุด จึงได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าห้อง ซึ่งฝนก็ตั้งใจว่าจะทำหน้าที่หัวหน้าห้องอย่างดีที่สุดโดยจะช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของคุณครู พร้อมทั้งเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสอนของคุณครูอย่างเคร่งครัด

วันนี้เพื่อนนักเรียนในห้องกลุ่มหนึ่งไปอ้อมลูกสุนัขที่อยู่หลังโรงเรียนขึ้นมาบนห้องโดยเพื่อนบอกฝนว่าลูกสุนัขตัวนี้น่าสงสารมากเพราะแม่มันมีลูกหลายตัวกลัวว่ามันจะไม่ได้กินนมจึงอ้อมขึ้นมาเลี้ยงบนห้องดีกว่า ฝนได้ฟังแล้วก็บอกเพื่อนไปว่าทำอย่างนี้ไม่ได้หรอกเพราะคุณครูห้ามไม่ให้เอาสัตว์เลี้ยงขึ้นมาบนห้องเรียน เพื่อนจึงขอร้องฝนว่าให้ช่วยปิดบังคุณครูอย่าบอกความจริงเพราะถ้าฝนไม่พูดคุณครูก็คงไม่สังเกตเห็นหรอก แต่ฝนก็ยืนยันว่าไม่ได้ จะต้องบอกคุณครูไปตามตรง เมื่อคุณครูได้ทราบเรื่องแล้วก็พูดกับเด็ก ๆ ว่าการที่นักเรียนมีความรักและเมตตาต่อสัตว์นั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่การจะทำสิ่งใดก็ตามควรคำนึงถึงกฎระเบียบของส่วนรวมด้วย หากมีกฎข้อบังคับห้ามไว้ทุกคนก็ควรเชื่อฟังและปฏิบัติตาม เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียน ถ้าอยากจะให้มันลูกสุนัขกินก็สามารถน่านมไปเลี้ยงที่พักอาศัยของมันก็ได้ หลังจากได้ฟังคำอธิบายของคุณครูแล้วเด็ก ๆ ก็นำลูกสุนัขกลับไปยังที่เดิม และก็ซ่อนนมไปเลี้ยงในตอนพักตามที่คุณครูบอก

การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ครั้งที่ 5

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบนิทานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบ

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (5 นาที)
 - ผู้วิจัยแจกเอกสารนิทานให้นักเรียนทุกคน
 - ผู้วิจัยบอกให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบในนิทานให้ดีกว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมใดบ้าง
2. ขั้นเสนอแม่แบบ (20 นาที)
 - ผู้วิจัยอ่านนิทานให้นักเรียนทุกคนฟังพร้อมกัน
 - หลังจากฟังนิทานจบแล้ว ผู้วิจัยถามนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของแม่แบบ จนได้คำตอบว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน
3. ขั้นสรุป (25 นาที)
 - ผู้วิจัยถามนักเรียนถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำของแม่แบบพร้อมกับสรุปเพิ่มเติม
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนคิดว่าการกระทำของแม่แบบสมควรแก่การเลียนแบบหรือไม่

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนขณะฟังนิทานแม่แบบ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนขณะอภิปรายร่วมกัน
3. สังเกตจากผลการสรุปของนักเรียน

เรื่องที่ 5

วันนี้เป็นวันหยุดหนึ่งไม่ต้องไปโรงเรียนจึงอาสาแม่ว่าจะช่วยล้างจานให้ เมื่อแม่ได้ฟังก็บอกหนึ่งว่าถ้าอย่างนั้นแม่จะออกไปซื้อของข้างนอกสักหน่อย ให้หนึ่งรับผิดชอบล้างจานให้เรียบร้อยก่อนที่แม่จะกลับมานะ หนึ่งก็รับปากแม่อย่างนั้นเหมาะ แต่ขณะที่หนึ่งกำลังจะไปล้างจานนั้นพลอยซึ่งเป็นเพื่อนข้างบ้านก็มาชวนหนึ่งให้ไปดูทีวีเครื่องใหม่ที่พ่อของพลอยเพิ่งซื้อมา หนึ่งจึงตามพลอยไปดูทีวีที่บ้าน หนึ่งดูทีวีของพลอยอย่างสนุกสนานจนเพลินเมื่อนึกได้อีกทีก็ผ่านไป 2-3 ชั่วโมงแล้วคิดว่าป่านนี้แม่คงกลับถึงบ้านแล้ว และถ้าแม่เห็นว่าหนึ่งยังไม่ได้ล้างจานก็อาจจะทำโทษที่หนึ่งไม่ทำงานตามที่ได้รับปากไว้ พลอยเห็นหนึ่งกังวลใจจึงบอกหนึ่งว่าให้บอกแม่ไปก็ได้ว่ามาทำการบ้านที่บ้านพลอย เพราะถ้ามาทำการบ้านแม่ของหนึ่งก็คงไม่ลงโทษอะไร หนึ่งได้ฟังคำแนะนำของพลอยแล้วก็ตัดสินใจว่าจะบอกความจริงกับแม่ดีกว่าว่ามัวดูทีวีจนลืมล้างจาน เพราะแม่สอนเสมอว่าให้พูดความจริงหากพูดโกหกก็จะเป็นเด็กไม่ดี และเมื่อทำจนเป็นนิสัยก็จะทำให้เป็นคนที่ไม่มีการเชื่อถือต่อไปในอนาคต ดังนั้นหนึ่งจึงสารภาพความจริงกับแม่ แม่ก็ไม่ได้ลงโทษอะไรนอกจากให้หนึ่งไปล้างจานให้เรียบร้อยและสอนว่าวันหลังอย่าทำแบบนี้อีก ถ้ารับปากว่าจะทำสิ่งใดก็ควรทำให้เรียบร้อย หนึ่งได้ฟังแล้วก็รับปากแม่ว่าจะไม่ทำเช่นนี้อีกแล้ว

เมื่อล้างจานเสร็จแล้ว หนึ่งก็ชวนพลอยไปซื้อขนมที่หน้าปากซอย เมื่อกินขนมหมดแล้วทั้ง 2 คนก็ทิ้งห่อขนมลงในถังขยะอย่างเรียบร้อย ระหว่างทางที่เดินกลับนั้นทั้งคู่ก็เห็นคุณยายคนหนึ่งกำลังเก็บผลไม้ที่ทำตกอยู่ เด็กทั้ง 2 จึงรีบเข้าไปช่วยคุณยายเก็บผลไม้ที่พื้นด้วย เมื่อเก็บเสร็จแล้วคุณยายก็กล่าวขอบใจพร้อมกับแบ่งผลไม้ให้เด็กทั้งคู่ 1 ถู หนึ่งกับพลอยก็ไหว้ขอบคุณคุณยายและก็แบ่งผลไม้ที่คุณยายให้มาคนละครึ่งเท่า ๆ กัน และต่างคนก็กลับบ้านของตนเอง

การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ครั้งที่ 6

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบนิทานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้ นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบ

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (5 นาที)
 - ผู้วิจัยแจกเอกสารนิทานให้นักเรียนทุกคน
 - ผู้วิจัยบอกให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบในนิทานให้ดีกว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมใดบ้าง
2. ขั้นเสนอแม่แบบ (20 นาที)
 - ผู้วิจัยอ่านนิทานให้นักเรียนทุกคนฟังพร้อมกัน
 - หลังจากฟังนิทานจบแล้ว ผู้วิจัยถามนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของแม่แบบ จนได้คำตอบว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน
3. ขั้นสรุป (25 นาที)
 - ผู้วิจัยถามนักเรียนถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำของแม่แบบพร้อมกับสรุปเพิ่มเติม
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนคิดว่าการกระทำของแม่แบบสมควรแก่การเลียนแบบหรือไม่

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนขณะฟังนิทานแม่แบบ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนขณะอภิปรายร่วมกัน
3. สังเกตจากผลการสรุปของนักเรียน

เรื่องที่ 6

วันนี้เป็นวันเปิดภาคเรียนวันแรก นักและเพื่อน ๆ ในห้องรู้สึกดีใจและมีความสุขมากที่ได้กลับมาเรียนหนังสือ ทุกคนจึงพร้อมใจกันมาถึงโรงเรียนแต่เช้าและเมื่อมาถึงห้องเรียนก็ต่างช่วยกันกวาดถูทำความสะอาดและจัดโต๊ะเก้าอี้อย่างแข็งขัน โดยแบ่งงานกันทำไม่มีใครคิดที่จะเอาเปรียบกันแรงเพื่อน เพราะต่างก็รู้ว่าห้องเรียนเป็นสมบัติของนักเรียนทุกคน จึงต้องร่วมมือร่วมใจกันดูแลและทำให้ห้องเรียนสะอาดสะอ้านน่าอยู่มากที่สุด ขณะที่กำลังกวาดพื้นอยู่นั้น นกก็พบเงิน 20 บาทของใครก็ไม่รู้ตกอยู่ที่พื้น นกจึงเก็บขึ้นมาและก็ถามเพื่อนทุกคนว่าใครทำเงินหล่นหายบ้าง ปรากฏว่าเป็นเงินของต่าย ต่ายจึงกล่าวขอบคุณนก และบอกว่าถ้าทำเงินหายไปคงแย่เลย เพราะเงินนี้เป็นค่าข้าวกลางวัน ถ้านกไม่บังเอิญไปพบและนำมาคืนให้ต่ายก็คงต้องอดกินข้าว แน่ ๆ เลย

เมื่อคุณครูมาถึงก็กล่าวชมเชยนักเรียนทุกคนในห้องว่าเป็นเด็กดีน่ารักมากที่ช่วยกันดูแลทำความสะอาดห้องเรียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนกที่มีความซื่อตรง เมื่อเก็บเงินทองของคนอื่นได้ก็นำไปคืนให้เจ้าของไม่ได้เก็บเอาไว้เอง การกระทำของนกนั้นนอกจากจะถือเป็นการทำความดีแล้วยังถือเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นด้วย เพราะหากนกไม่นำเงินไปคืนให้ต่าย ต่ายก็คงต้องอดกินข้าวกลางวัน และก็มี ความทุกข์ ดังนั้นครูจึงคิดว่าทุกคนควรจะถือเอานกเป็นแบบอย่าง หากพบเห็นสิ่งของของผู้อื่นก็ควรนำไปคืนให้เจ้าของ นักเรียนทุกคนได้ฟังก็รู้สึกชื่นชมในการกระทำของนก และก็รับปากกับคุณครูว่าจะเชื่อฟังและทำตามที่คุณครูสั่งสอนทุกอย่าง

การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ครั้งที่ 7

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบนิทานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบ

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (5 นาที)
 - ผู้วิจัยแจกเอกสารนิทานให้นักเรียนทุกคน
 - ผู้วิจัยบอกให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบในนิทานให้ดีกว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมใดบ้าง
2. ขั้นเสนอแม่แบบ (20 นาที)
 - ผู้วิจัยอ่านนิทานให้นักเรียนทุกคนฟังพร้อมกัน
 - หลังจากฟังนิทานจบแล้ว ผู้วิจัยถามนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของแม่แบบ จนได้คำตอบว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน
3. ขั้นสรุป (25 นาที)
 - ผู้วิจัยถามนักเรียนถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำของแม่แบบพร้อมกับสรุปเพิ่มเติม
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนคิดว่าการกระทำของแม่แบบสมควรแก่การเลียนแบบหรือไม่

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนขณะฟังนิทานแม่แบบ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนขณะอภิปรายร่วมกัน
3. สังเกตจากผลการสรุปของนักเรียน

เรื่องที่ 7

เย็นวันหนึ่งขณะที่เจอกับพี่กำลังช่วยคุณพ่อรดน้ำต้นไม้อยู่นั้น ก็เห็นลูกนกตัวหนึ่งนอนอยู่ที่พื้น ท่าทางจะเจ็บปีกจนบินไม่ไหว เขาก็ช่วยกันกับพี่น้ามันกลับมาที่บ้านและก็หากล่องมาให้มันอยู่ชั่วคราว คุณพ่อก็นำยามาใส่แผลที่ปีกให้ลูกนกด้วย และก็บอกเอกให้ไปหาถ้วยเล็ก ๆ ใส่น้ำมาให้มันกิน คิดว่าอีกสัก 2-3 วัน เมื่อแผลมันหายดีแล้วมันก็จะบินได้เป็นปกติ แต่ช่วงนี้ก็ให้เจอกับพี่ช่วยกันดูแลลูกนกตัวนี้ไปก่อน โดยแบ่งหน้าที่กันทำ เอกเป็นคนคอยหาข้าวเปลือกกับน้ำให้ลูกนกกิน ส่วนพี่ของเอกก็ให้ยาทาให้มันก็แล้วกัน ทั้งคู่ก็รับปากคุณพ่อว่าจะช่วยกันรักษาพยาบาลลูกนกตัวนี้จนกว่ามันจะหายดี

หลังจากนั้นคุณพ่อก็สั่งให้ทั้งคู่ช่วยกันรดน้ำต้นไม้ที่เหลือให้เสร็จก่อนแล้วจึงค่อยกลับมาดูแลลูกนกใหม่ แม้เจอกับพี่จะอยากดูแลลูกนกมากแต่ทั้งคู่ก็เชื่อฟังและทำตามคำสั่งของคุณพ่อโดยไม่คิดจะดื้อหรือพูดปดกับคุณพ่อว่ารรดน้ำต้นไม้เสร็จแล้ว เพราะทั้งสองคนจำได้ว่าคุณครูเคยบอกว่าต้นไม้ นอกจากจะทำให้เกิดความร้อนแล้วยังช่วยลดอากาศพิษด้วย โดยสามารถทำให้อากาศเสียกลับกลายเป็นอากาศดีได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่คนและยังเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมเป็นอย่างดีด้วย ดังนั้นทั้งคู่จึงกลับออกไปรดน้ำต้นไม้ที่เหลือจนเสร็จเรียบร้อยแล้ว

การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ครั้งที่ 8

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบนิทานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบ

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (5 นาที)
 - ผู้วิจัยแจกเอกสารนิทานให้นักเรียนทุกคน
 - ผู้วิจัยบอกให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบในนิทานให้ดีกว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมใดบ้าง
2. ขั้นเสนอแม่แบบ (20 นาที)
 - ผู้วิจัยอ่านนิทานให้นักเรียนทุกคนฟังพร้อมกัน
 - หลังจากฟังนิทานจบแล้ว ผู้วิจัยถามนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของแม่แบบ จนได้คำตอบว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน
3. ขั้นสรุป (25 นาที)
 - ผู้วิจัยถามนักเรียนถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำของแม่แบบพร้อมกับสรุปเพิ่มเติม
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนคิดว่าการกระทำของแม่แบบสมควรแก่การเลียนแบบหรือไม่

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนขณะฟังนิทานแม่แบบ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนขณะอภิปรายร่วมกัน
3. สังเกตจากผลการสรุปของนักเรียน

เรื่องที่ 8

บ้านของโด้เลี้ยงสุนัขตัวหนึ่งมีขนสีดำ ทุกคนในบ้านจึงพร้อมใจกันเรียกชื่อมันว่า “เจ้าดำ” เจ้าดำเป็นสุนัขที่ฉลาดและเชื่อฟังเจ้าของมาก ทำให้สมาชิกทุกคนในบ้านต่างก็รักและเอ็นดูมันทุกวัน โด้จึงจะรับหน้าที่หาอาหารให้เจ้าดำ และเมื่อเลี้ยงข้าวมันเสร็จแล้ว โด้ก็จะพาเจ้าดำไปเดินเล่นเพื่อถ่ายอุจจาระที่สวนหลังบ้าน ซึ่งโด้ได้ขุดหลุมเอาไว้เมื่อเจ้าดำถ่ายเสร็จก็จะใช้ดินกลบหลุมนั้นทำให้ไม่สกปรกเลอะเทอะ โด้เห็นเพื่อนบ้านบางคนมักจะปล่อยสุนัขตัวเองให้ออกมาถ่ายอุจจาระที่ถนนทำให้เกิดความสกปรกและส่งกลิ่นเหม็นมาก อีกทั้งยังเป็นการแพร่เชื้อโรคอีกด้วย ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ดีเลย เพราะถนนเป็นที่ส่วนรวมทุกคนต้องใช้เดินทางไปมา จึงควรร่วมมือกันรักษาความสะอาดจึงจะถูกต้อง

เย็นวันหนึ่งขณะที่กำลังเดินเล่นกับเจ้าดำที่สวนหลังบ้านอยู่ เจ้าดำก็ไปคาบลูกบอลจากพุ่มไม้มาให้โด้ เมื่อเห็นลูกบอลโด้ก็จำได้ว่าเป็นของเด็กข้างบ้านจึงนำลูกบอลนั้นไปคืนให้เจ้าของคุณป้าที่อยู่ข้างบ้านเมื่อรับลูกบอลจากโด้แล้วก็กล่าวขอบใจพร้อมกับชมโด้ว่าเป็นเด็กดีมาก โด้จึงตอบคุณป้าไปว่าคุณพ่อคุณแม่สอนเสมอว่าถ้าเก็บสิ่งของของคนอื่นได้ก็ให้นำไปคืนให้เจ้าของไม่ควรเก็บไว้เอง เพราะทุกคนก็ควรจะรักและต้องการได้ของของตนเองกลับคืนมาทั้งนั้น โด้ก็เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสอนของพ่อแม่เสมอ แต่การทำความดีในครั้งนี้เป็นการทำความดีของโด้เพียงครั้งเดียวอีกครั้งหนึ่งต้องยกความดีให้เจ้าดำด้วย เพราะมันเป็นผู้เก็บลูกบอลได้และนำมาให้โด้ คุณป้าได้ฟังแล้วก็ยิ้มและบอกว่าถ้าอย่างนั้นก็ถือว่าโด้และเจ้าดำมีความดีเท่า ๆ กัน พร้อมกับให้ขนมถุงใหญ่เป็นรางวัลแก่โด้

การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ครั้งที่ 9

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบนิทานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้ นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบ

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (5 นาที)
 - ผู้วิจัยแจกเอกสารนิทานให้นักเรียนทุกคน
 - ผู้วิจัยบอกให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบในนิทานให้ดีกว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมใดบ้าง
2. ขั้นเสนอแม่แบบ (20 นาที)
 - ผู้วิจัยอ่านนิทานให้นักเรียนทุกคนฟังพร้อมกัน
 - หลังจากฟังนิทานจบแล้ว ผู้วิจัยถามนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของแม่แบบ จนได้คำตอบว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน
3. ขั้นสรุป (25 นาที)
 - ผู้วิจัยถามนักเรียนถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำของแม่แบบพร้อมกับสรุปเพิ่มเติม
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนคิดว่าการกระทำของแม่แบบสมควรแก่การเลียนแบบหรือไม่

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนขณะฟังนิทานแม่แบบ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนขณะอภิปรายร่วมกัน
3. สังเกตจากผลการสรุปของนักเรียน

เรื่องที่ 9

แก้วและแหวนเป็นพี่น้องที่รักและสนิทสนมกันมาก โดยที่บ้านของเด็กทั้งคู่ได้เลี้ยงลูกแมวหลงทางอยู่ตัวหนึ่งชื่อ “เจ้าเหมียว” เจ้าเหมียวมักจะทำข้าวของที่บ้านแตกหักเสียหายเป็นประจำ จนคุณแม่บอกว่าถ้าเจ้าเหมียวทำของเสียอีกครั้งหนึ่งก็นำเจ้าเหมียวไปปล่อยทิ้งไม่เลี้ยงไว้อีกแล้ว

วันนี้ขณะที่แก้วกับแหวนเล่นกันอยู่ก็ผลอไปทำแจกันใบโปรดของคุณแม่แตกแตก โดยแจกันใบนี้คุณน้าที่เป็นเพื่อนสนิทของคุณแม่ซื้อมาฝาก และคุณแม่ก็รักและดูแลแจกันใบนี้เป็นอย่างดี เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ทั้งแก้วและแหวนต่างก็กลัวว่าคุณแม่จะโกรธและลงโทษทั้งคู่ แก้วจึงแนะนำแหวนว่าให้บอกคุณแม่ว่าเจ้าเหมียวทำแจกันแตกดีกว่าม๊ย แต่แหวนกลับไม่เห็นด้วยและตอบแก้วไปว่าถ้าเราทำแบบนั้นก็เท่ากับพูดโกหกกับคุณแม่ละสิ และคุณแม่ก็บอกแล้วว่าถ้าเจ้าเหมียวทำของเสียอีกครั้งก็จะนำมันไปปล่อยไม่เลี้ยงมันอีกต่อไปแล้ว ซึ่งถ้าเป็นอย่างนั้นเจ้าเหมียวก็คงแย่และอาจจะอดตายก็ได้ ทั้งคู่จึงตัดสินใจว่าจะบอกความจริงกับคุณแม่ดีกว่า

เมื่อคุณแม่ได้ฟังเรื่องราวทั้งหมดก็บอกกับลูก ๆ ว่าคุณแม่เองก็เสียใจแจกันใบนี้มาก แต่ก็ยังดีใจที่ลูก ๆ กล้ายอมรับความผิดที่ตนเองทำ ไม่พูดโกหก จึงจะขอลงโทษในสถานเบาด้วยการให้เด็กทั้ง 2 คนช่วยกันเก็บเศษแจกันไปทิ้ง และทำความสะอาดให้เรียบร้อย เพราะถ้าคนอื่นไม่รู้มาเหยียบก็อาจโดนบาดได้ และอบรมลูก ๆ ว่าต่อไปอย่ามาวิ่งเล่นในบ้านอีก เพราะอาจทำให้ข้าวของเสียหายแบบนี้อีก ถ้าจะเล่นให้ออกไปวิ่งเล่นที่สนามดีกว่า คราวนี้ถือว่าแก้วกับแหวนมีความดีตรงที่พูดความจริงคุณแม่จึงไม่ทำโทษมาก แก้วกับแหวนได้ฟังดังนั้นก็กราบขอบคุณคุณแม่และรับปากว่าจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามที่คุณแม่บอกทุกอย่าง

การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ครั้งที่ 10

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบนิทานเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดีและผลเสียของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบ

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (5 นาที)
 - ผู้วิจัยแจกเอกสารนิทานให้นักเรียนทุกคน
 - ผู้วิจัยบอกให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบในนิทานให้ดีกว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมใดบ้าง
2. ขั้นเสนอแม่แบบ (20 นาที)
 - ผู้วิจัยอ่านนิทานให้นักเรียนทุกคนฟังพร้อมกัน
 - หลังจากฟังนิทานจบแล้ว ผู้วิจัยถามนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของแม่แบบ จนได้คำตอบว่าแม่แบบแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมด้านความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค หรือความยุติธรรม ความเมตตากรุณา การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และความกตัญญูทดแทน
3. ขั้นสรุป (25 นาที)
 - ผู้วิจัยถามนักเรียนถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำของแม่แบบพร้อมกับสรุปเพิ่มเติม
 - ผู้วิจัยให้นักเรียนคิดว่าการกระทำของแม่แบบสมควรแก่การเลียนแบบหรือไม่

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนขณะฟังนิทานแม่แบบ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนขณะอภิปรายร่วมกัน
3. สังเกตจากผลการสรุปของนักเรียน

เรื่องที่ 10

แม่ของฝ้ายเป็นแม่ค้าขายผลไม้อยู่ที่ตลาด และทุกวันหยุดฝ้ายก็จะไปช่วยแม่ขายของเสมอ วันนี้ก็เช่นกันฝ้ายไม่ต้องไปโรงเรียนจึงไปช่วยแม่แต่เช้า เมื่อไปถึงที่แผงขายของแม่ก็บอกฝ้ายคัดเลือกผลไม้ที่เน่าเสียทิ้งไป โดยแม่สอนฝ้ายว่าเราไม่ควรจะนำของที่เสียมาขายให้ลูกค้า เพราะนอกจากจะถือว่าเป็นการไม่ซื่อตรงแล้วก็ยังทำให้ลูกค้าอาจจะบอกต่อ ๆ กันไปจนทำให้ไม่มีใครมาซื้อของร้านเราในที่สุด การกระทำสิ่งใดก็ตามควรมีความซื่อตรงไม่คิดหวังกำไรมากจนเกินไป ฝ้ายได้ฟังแม่แล้วจึงลงมือช่วยแม่คัดผลไม้ที่เสียแล้วออกไปทิ้ง

เมื่อขายผลไม้แล้วฝ้ายก็ช่วยแม่เก็บเศษขยะและรวบรวมใส่ถุงเพื่อนำไปทิ้งที่ถังขยะ โดยแม่สอนฝ้ายว่าทุกคนควรช่วยกันดูแลความสะอาดไม่เช่นนั้นแล้วหากทุกร้านทิ้งขยะไว้เกลื่อนกลาดก็จะทำให้เกิดความสกปรก และยังเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคอีกด้วย นอกจากนี้หากทิ้งขยะไม่เป็นที่เส้นทางตอนนี้อาจจะถูกปรับหรือถูกจับได้ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามไม่ยกเว้น ซึ่งฝ้ายก็จะได้เห็นจากโฆษณาในทีวีหรือตามประกาศต่าง ๆ แล้ว ขณะที่ฝ้ายกำลังนำถุงขยะไปทิ้งก็เห็นคุณยายที่ขายผักอยู่ข้าง ๆ ก็กำลังจะนำขยะไปทิ้งเหมือนกัน ฝ้ายจึงอาสาที่จะนำถุงขยะไปทิ้งให้ด้วย คุณยายก็กล่าวขอบคุณฝ้ายพร้อมกับชมเชยว่าฝ้ายเป็นเด็กที่มีน้ำใจดีมากช่วยเหลือคนแก่ ขอให้ฝ้ายรักษาความดีเช่นนี้ตลอดไป จะได้เป็นที่รักของผู้คนเสมอ

ตัวอย่างการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ผู้วิจัย : “วันนี้ครูมีนิทานจะมาเล่าให้นักเรียนฟัง แต่ก่อนที่จะเล่าครูมีคำถามจะถามนักเรียน
ก่อนคะว่านักเรียนรู้จักความหมายของคำเหล่านี้หรือไม่ คำแรก ความซื่อสัตย์”

นักเรียน : “.....”

ผู้วิจัย : “ใช่แล้วค่ะ! ความซื่อสัตย์คือ การเป็นคนซื่อตรง ไม่คดโกงทั้งทางกาย วาจา ใจ คำที่
สอง ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม”

นักเรียน : “.....”

ผู้วิจัย : “ค่ะ! ความเสมอภาคหรือความยุติธรรม คือการที่ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ไม่มีความ
ลำเอียงเข้าข้างกัน คำที่สาม ความเมตตากรุณา”

นักเรียน : “.....”

ผู้วิจัย : “ค่ะ! ความเมตตากรุณา คือ การมีความรักใคร่ สงสาร ปราบปรามจะให้คนอื่นมีความสุข
คำที่ดี การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม”

นักเรียน : “.....”

ผู้วิจัย : “ค่ะ! การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม คือ การรักษาชื่อเสียงส่วนรวม บำเพ็ญตัวเป็น
ประโยชน์ และรักษาระเบียบวินัย และคำสุดท้าย ความกตัญญูทดแทน”

นักเรียน : “.....”

ผู้วิจัย : “ค่ะ! ความกตัญญูทดแทนก็คือ การรู้จักบุญคุณและตอบแทนบุญคุณคนอื่น ที่นี้ครูจะเล่า
นิทานให้นักเรียนฟังนะคะ และก็อยากให้นักเรียนช่วยกันสังเกตด้วยว่าตัวละครในนิทาน
แสดงความคิด 5 อย่างได้แก่อะไรบ้าง”

ข้อเสนอแนะแบบ

ผู้วิจัย : “ครูจะแจกนิทานให้นักเรียนทุกคนนะคะ แต่ครูอยากให้นักเรียนฟังจากครูดีกว่า และถ้า
ใครอยากเขียนหรือขีดเส้นได้ตรงไหนก็ได้ค่ะ เพราะนิทานนี้ครูยกให้นักเรียนเลย”

(ผู้วิจัยเล่านิทาน เรื่องที่ 3 ให้นักเรียนฟัง)

“นักเรียนตอบครูหน่อยสิคะ ว่านิทานนี้พี่สาวทำความดีอะไรบ้าง”

นักเรียน : “.....”

ผู้วิจัย : “ใช่แล้วค่ะ! ที่นี้เรามาช่วยกันสรุปอีกทีดีกว่านะคะ”

ตอนแรกเลยการที่นึกกับพี่สาวช่วยงานแม่ถือว่าทั้งคู่มีความกตัญญูทดเวที ข้อสอง การที่นึกกับพี่สาวแบ่งเงินที่แม่ให้คนละครึ่งเท่า ๆ กัน ถือว่าเด็กทั้งคู่มีความยุติธรรม ข้อสาม การที่เด็กทั้งคู่เก็บกระเป๋าสเงินได้แล้วนำไปให้เจ้าหน้าที่ไม่เก็บเอาไว้อีก ถือว่าเด็กทั้งคู่เป็นเด็กที่มีความซื่อสัตย์ ข้อสี่ การที่เด็กทั้งคู่รู้จักห่วงใยกันว่าเจ้าของกระเป๋าสเงินอาจจะเดือดร้อน ก็แสดงว่าเด็กทั้งคู่มีความเมตตากรุณาและข้อสุดท้ายการกระทำของเด็กทั้งคู่เป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติ ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม”
ขั้นสรุป

ผู้วิจัย : “นักเรียนคิดว่าสิ่งที่นึกกับพี่สาวทำมีผลดีและผลเสียอะไรบ้าง เอาล่ะ! เรามาพูดถึงผลดีกันก่อนนะคะ”

นักเรียน : “.....”

ผู้วิจัย : “และผลเสียล่ะคะ”

นักเรียน : “.....”

ผู้วิจัย : “เห็นมั๊ยคะ ว่าสิ่งที่นึกกับพี่สาวทำมีแต่ผลดีทั้งนั้นเลย ทำให้เป็นเด็กดีใคร ๆ ก็ชื่นชม และยังทำชื่อเสียงให้ประเทศชาติอีกด้วย แล้วอย่างนี้นักเรียนคิดว่า ถ้านักเรียนเป็นนิกนักเรียนจะทำแบบเดียวกันหรือไม่”

นักเรียน : “.....”

ผู้วิจัย : “ถูกต้องค่ะ เราควรทำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและคนอื่นด้วย แบบเดียวกับที่นึกและพี่สาวทำนะคะ”

ประวัติของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวสุนันท์ ปรีชาชัยสุรัตน์
 เกิด 25 กุมภาพันธ์ 2511
 สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร
 ที่อยู่ปัจจุบัน 9/27 หมู่ 1 ถ.สุขาภิบาล 1 เขตบางแค กรุงเทพฯ 10160
 โทร. 413-2854

ประวัติการศึกษา

2530 มัธยมศึกษา จากโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย จ.กรุงเทพฯ
 2535 ครุศาสตรบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 2542 การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ)
 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การใช้เทคนิคแม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม
ของนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน

บทคัดย่อ
ของ
สุนันท์ ปรีชาชัยสุรัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ
มีนาคม 2542

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุงอนาคตที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 2) ศึกษาผลของเทคนิคแม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม และ 3) ศึกษาลักษณะพัฒนาการของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของเด็กที่มีลักษณะมุงอนาคตแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์เจ้าจ.สมุทรสาคร จำนวน 64 คน แบ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะมุงอนาคตสูงและลักษณะมุงอนาคตต่ำ แล้วสุ่มนักเรียนแต่ละกลุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเท่า ๆ กัน ได้กลุ่มทดลอง 32 คน กลุ่มควบคุม 32 คน ใช้เวลาในการทดลอง 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที โดยกลุ่มทดลองได้รับเทคนิคแม่แบบ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับเทคนิคแม่แบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม แบบวัดลักษณะมุงอนาคต และเทคนิคแม่แบบ การวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมภายหลังการทดลองกระทำทันที สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การใช้สถิติค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-Way Analysis of Variance) และการคำนวณ simple main effect

ผลการวิจัยพบว่า

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับเทคนิคแม่แบบและลักษณะมุงอนาคตต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยลักษณะปฏิสัมพันธ์เป็นแบบตามลำดับ (Ordinal interaction) และผลของตัวแปรการได้รับแม่แบบและลักษณะมุงอนาคตต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงส่งผลให้ได้ข้อสรุปผลการศึกษาในข้อ 2 และ 3 ดังนี้
2. หลังการได้รับเทคนิคแม่แบบนักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่มีลักษณะมุงอนาคตสูงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่มีลักษณะมุงอนาคตต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. นักเรียนกลุ่มที่มีลักษณะมุงอนาคตสูงเมื่อได้รับเทคนิคแม่แบบแล้ว มีคะแนนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมสูงสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

160

THE EFFECT OF MODELING TECHNIQUE ON SOCIAL MORAL BEHAVIOR
DEVELOPMENT IN STUDENTS WITH DIFFERENT LEVELS
OF FUTURE ORIENTATION

AN ABSTRACT
BY
SUNAN PRECHACHAISURAT

Presented in partial fulfillment of the requirements for
the Master of Education degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University
March 1999

61

The purposes of this research were three objectives, 1) to investigate an interaction between modeling technique and future orientation on social moral behavior development of prathom suksa students, 2) to study the effect of modeling technique on social moral behavior development and 3) to study the social moral behavior development in students with different levels of future orientation.

The sample in this study consisted of 64 students from prathom suksa of Wat Poajae Samutsakhorn. All students were tested for their level of future orientation. They were divided into 2 levels; high and low levels of future orientation. Then they were randomly assigned into 2 groups of different future orientation with 32 students in each, namely, one experimental group and one control group. The experimental group was exposed modeling technique, while the control group was not. The experiment used continually 12 days, 50 minutes per day.

The instruments were social moral behavior test, future orientation test and modeling technique. Post experiment measurement were immediate after the end of experiment. The statistics used in this study were t-test and two-way ANOVA and simple main effect

The finding of this study were as follows;

1. There was an interaction between modeling technique and future orientation to social moral behavior scores at the .05 level of significant. The characteristic of interaction was defined as the ordinal interaction and the effect of each dependent variables on social moral behavior were also and the result of variables from this interaction were also significant. Therefore, it led to the conclusion of this study show as 2 and 3 here below.
2. After the experiment, the experimental group had social moral behavior scores higher than the control group at the .05 level of significant.
3. The students with high level of future orientation had social moral behavior scores higher than the control group at the .05 level of significant.
4. After obtaining the modeling technique the students with high level of future orientation had social moral behavior scores higher than other groups at the .05 level of significant.